

श्रोत: गोरखापत्र, २०७४/०५/१०

रक्सौल-परवानीपुर प्रसारण लाइन: उद्योगी उत्साहित

भारतको राजकीय भ्रमणमा रहनुभएका प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवा र उहाँका भारतीय समकक्षी नरेन्द्र मोदीले रक्सौल-परवानीपुर र कुशहा कटैया अन्तरदेशीय प्रसारण लाइनको संयुक्त रूपमा उद्घाटन गरेपछि विद्युत् कटौतीको भार खेपिरहेका वीरगञ्ज-परवानीपुर औद्योगिक करिडोरका उद्योगी व्यवसायी उत्साहित भएका छन् ।

वीरगञ्ज औद्योगिक करिडोरलाई पूर्णरूपमा विद्युत्भार कटौती गर्ने लक्ष्यका साथ प्रसारण लाइन सञ्चालन भएपछि उद्योगको उत्पादन पुनःसञ्चालन भएको उद्योगी व्यापारी बताउँछन् । विद्युत् अभावका कारण लामो समयदेखि वीरगञ्ज परवानीपुर औद्योगिक करिडोरमा रहेका करिब ७०० उद्योगको उत्पादन प्रभावित हुँदै आएका उक्त प्रसारण लाइन उद्घाटनलगत्तै सञ्चालनमा आएका छन् ।

प्रधानमन्त्री देउवाको सो कदमको स्वागत गर्दै उद्योगीले अब आर्थिक भारबाट मुक्त हुने विश्वास लिएका छन् । रक्सौल-परवानीपुर ट्रान्समिसन लाइनबाट ५० मेगावाट विद्युत् आयात शुरु भएपछि यसले वीरगञ्ज-पथलैया औद्योगिक करिडोरमा रहेका उद्योगले समेत जीवन्तता पाएको उद्योगीको भनाइ छ ।

प्रतिष्ठित उद्योगपति तथा समाजसेवी प्रदीप केडियाले रक्सौल-परवानीपुर ट्रान्समिसन लाइनबाट ५० मेगावाट विद्युत् आयात भएपछि यसले वीरगञ्ज-पथलैया करिडोरमा रहेका उद्योगले राहत पाएको छ भन्नुभयो । विद्युत्भार कटौती खेपिरहेका सो करिडोरभित्र रहेका उद्योगीले अब उत्पादन समस्या समाप्त भएको बताएका छन् ।

वीरगञ्ज उद्योग वाणिज्य संघका अध्यक्ष ओमप्रकाश शर्माले प्रेस विज्ञप्ति प्रकाशन गरी रक्सौल-परवानीपुर ट्रान्समिसन लाइनबाट ५० मेगावाट विद्युत् आयात भएपछि यस क्षेत्रमा विद्यमान रहेको विद्युत्भार कटौतीको समस्या हट्ने विश्वास व्यक्त गर्नुभयो । अध्यक्ष शर्माले विज्ञप्तिमार्फत नेपाल सरकारले यस क्षेत्रका उद्योगपतिको साझा चासोलाई सम्बोधन गर्ने तत्परता देखाएकामा धन्यवाद दिनुभएको छ ।

भारत सरकारको करिब २१ करोड भारतीय रुपैयाँको लागतमा भारतको रक्सौल तथा नेपालतर्फ परवानीपुरमा दुई सबस्टेशन निर्माण भएको छ । भारत विहार सरकारले रक्सौलमा निर्माण गरेको सबस्टेशन नेपाल-भारतको दशगजा क्षेत्रसम्म चार किमी लाइन भारतीय क्षेत्रमा र नेपालतर्फ परवानीपुरसम्म १३ किमी क्षेत्र पर्छ ।

वीरगञ्ज औद्योगिक करिडोरलाई पूर्णरूपमा विद्युत्भार कटौती गर्ने लक्ष्यका साथ प्रसारण लाइन निर्माण गरिएको रक्सौल परवानीपुर प्रसारण लाइनमा ५० मेगावाट विद्युत् आयात हुने भएपछि वीरगञ्ज

औद्योगिक करिडोर र आसपासका क्षेत्रलाई पूर्णरूपमा विद्युत्भार कटौती मुक्त गर्ने योजना सरकारको रहेको छ । रासस

श्रोत: गोरखापत्र, २०७४/०५/१०

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/०५/१०

कागजमै सीमित विद्युत् आयोजना

विद्या राई

टक्सारस्थित खोलामा २.५ मेगावाटको तल्लो पिखुवा जलविद्युत् आयोजना निर्माण सुरु भएको ७ वर्ष बित्यो । विद्युत् विकास विभागबाट ०६७ चैतमा इस्टर्न हाइड्रोपावर कम्पनीले उत्पादन अनुमति लिएको थियो । पूर्वी अरुण गाउँपालिका याकुका स्थानीय अम्बिका ढकाल उक्त आयोजना निर्माण समितिका अध्यक्ष थिए । कम्पनीभित्र लगानी विवादले केही समय निर्माण कार्यले गति लिएन । ढकालले समिति छाडे र उक्त आयोजनाकै तलतिर ८ मेगावाटको टक्सार पिखुवा हाइड्रोपावर दर्ता गरे ।

विद्युत् विकासले ०७६ मा सम्पन्न गर्ने गरी ०७३ असारबाट उत्पादन गर्ने अनुमति दिएको छ । अनुमति पाएको वर्ष दिन बिते पनि निर्माण थाल्ने सुरसार छैन । इस्टर्नले २.५ मेगावाटलाई गत वर्षदेखि ५.५ मा अपग्रेड गरेर काम थाले पनि सुस्त छ ।

आयोजना सम्पन्न गर्ने सम्झौताको मिति छोट्टैदै गएको छ । अब चाँडै आयोजना निर्माण थाल्ने ढकालले जनाए । हालसम्म लगानीको जोहो नहुँदा समस्या भएको ढकाल बताउँछन् । यो जलविद्युत् १ अर्ब ६० करोड रुपैयाँको योजना हो । राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकलगायतबाट ७० प्रतिशत रकमको सम्झौता भए पनि बाँकी ३० प्रतिशत प्रवर्द्धनात्मक सेयरबाट जुटाउनुपर्ने बाध्यता छ । प्रवर्द्धनात्मकको १० प्रतिशत आयोजना प्रभावित क्षेत्रका स्थानीय र बाँकी २० प्रतिशत डेभलोपरले व्यवस्थापन गर्नुपर्छ । असोज मसान्तसम्ममा लगानी जुटाइसकेर संरचना निर्माणका काम थाल्ने ढकालले बताए । विद्युत् उत्पादन भएपछि राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोड्नेबारे टुंगो नलागेका कारण ढिलाइ भएको उनले सुनाए । 'हामीले त उत्पादन गरौंला तर भोजपुर सबस्टेसनमा जोड्ने या कोसी करिडोरमा जोड्ने निश्चित नभएकाले काम थाल्न अलमल भएको हो,' उनले भने ।

यस खोलामा यी आयोजनाको माथितिर थप दुई योजना छन् । तिम्मा, छिनामखु र गुप्तेश्वरमा पर्ने माथिल्लो पिखुवा निजी कम्पनी सुम्निमा हाइड्रोपावरले २ मेगावाटको आयोजना सभैका लागि विद्युत् विकासबाट ०७३ मंसिरमा सभैक्षण अनुमति पाएको छ । यसैगरी ३.३ मेगावाटको आयोजनाका लागि पिखुवा पशुपति हाइड्रोपावरले लाइसेन्सका लागि आवेदन दिएको छ । कागजी प्रक्रिया पुरा गरे पनि विभिन्न बहानामा आयोजनाको निर्माण सम्पन्न नगर्ने क्रम बढ्दो छ ।

उत्तरी षडानन्द र साल्पासिलिछोमा चिर्खुवा र इर्खुवा खोलामा वर्षौंदेखि दर्ता भएका आयोजनाको पनि हालत उस्तै छ । राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोडिने आयोजना कोसी करिडोर नबन्दा सुरु हुन नसकेको बताउँछन्, आयोजना निर्माण कम्पनी । चिर्खुवा खोलामा तल्लो र माथिल्लो गरी दुई आयोजना छन् । माथिल्लो ४.७ मेगावाटले ०७३ मंसिर र तल्लो ४ मेगावाटले ०७३ फागुनमा विद्युत् विकासबाट सभैक्षण सकेर उत्पादनका लागि अनुमति पाइसकेका छन् । दुवै आयोजना ०७६ सम्ममा सम्पन्न गर्नुपर्ने सम्झौता छ । यी आयोजना १ अर्ब ६२ करोड रुपैयाँको लागतमा निर्माण हुन लागेका छन् । विद्युत् खरिद बिक्री सम्झौता (पीपीए) सम्पन्न भएको एक वर्ष बिते पनि लगानी व्यवस्थापन गर्न नसक्दा निर्माणका काम थाल्न नसकेको कम्पनीका गणेश बुढाथोकीले बताए ।

यसैगरी इर्खुवा खोलामा ५ आयोजना छन् । सिस्नेदेखि गोथेबजारसम्म फैलिएको १५.५ मेगावाटको इर्खुवा 'बी' दर्ता भएको दशकांै बितेको छ । सम्भाव्यता तथा सर्वेक्षण अध्ययन सकेर गत वैशाख महिनामा विद्युत् विकासमा उत्पादन अनुमतिका लागि आवेदन दिएको छ । बराह मल्टिपावर कम्पनीले २ अर्ब ६० करोड रुपैयाँ लगानीमा उक्त

आयोजना निर्माण गर्न लागेको हो । चौकीडाँडाका स्थानीयले उपभोग गर्दै आएको २८ किलोवाटको लघुजलविद्युत्मा असर पुग्ने गरी सर्भे गरेपछि विवादित भएको छ । असर नपर्ने गरी आयोजना सञ्चालन गर्ने सहमति भएपछि उत्पादन अनुमतिका लागि आवेदन दिएको मल्टिपावरका दीपेन्द्र भण्डारीले बताए ।

इर्खुवाकै सिस्ने खोलादेखि अरुण नदीसम्म फैलिएको १४ मेगावाटको तल्लो इर्खुवाले ०६९ मा सर्भेका लागि अनुमति लिएको हो । तल्लो इर्खुवा हाइड्रोपावर कम्पनी प्रालिका कुमार पाण्डेका अनुसार सर्भेक्षण सकिएकाले असार २५ देखि उत्पादन अनुमतिका लागि आवेदन दिएको जनाए । ‘करिडोरअन्तर्गत संखुवासभा, तुम्लिङटारको २ सय २० केभीको मेनग्रिडमा जोड्नुपर्नेछ,’ उनले भने, ‘तर, मेनग्रिड निर्माणकै क्रममा रहेकाले निर्माणका अन्यायता रहेको छ ।’

गोथेबजारदेखि दोभानेसम्म माथिल्लो इर्खुवा १४.५ मेगावाटको आयोजनाका लागि आरती पावर कम्पनी लिमिटेडले ०७३ मा सर्वेक्षणको अनुमति पाएको थियो । सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन सकेर पीपीएका लागि विद्युत् प्राधिकरणमा पठाएको आरती कम्पनीका प्रकाश दुलालले बताए । उक्त आयोजना कोसी करिडोरकै संखुवासभा, सितलपाटीस्थित १ सय ३२ केभी ग्रिडलाइनमा जोड्नुपर्ने हुन्छ । प्रसारण लाइनसम्म पुर्याउनका लागि कम्पनी आफैले ८ किलोमिटर जोड्ने सम्झौता भएको छ ।

मंसिरसम्ममा पीपीए सम्पन्न हुने ग्रिड कनेक्सन तथा वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन (आईई) का लागि प्रक्रिया अगाडि बढाउने उनले जनाए । अन्य आयोजनाको तुलनामा यसको काम केही अगाडि रहेको छ ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/०५/१०

चमेलियाबाट ३ महिनाभित्रै उत्पादन

मनोज बडू

चमेलिया जलविद्युत् आयोजनाले आगामी ३ महिनाभित्र बिजुली उत्पादन गर्ने भएको छ । सिभिलतर्फको काम अन्तिम चरणमा पुगेकाले विद्युत् उत्पादन छिट्टै हुने आयोजनाले जनाएको छ ।

शैल्यशिखर नगरपालिका १ बलाचमा निर्माणाधीन उक्त आयोजनाबाट ३० मेगावाट बिजुली उत्पादन हुनेछ । हालकै गतिमा काम भए यसअघिको तालिकाभन्दा १ महिना अगाडि विद्युत् उत्पादन हुनेछ । ड्राई टेस्टको काम सकेर अडिट बन्द गर्ने कार्य चलि रहेको आयोजनाले जनाएको छ ।

साढे ४ किलोमिटर सुरुडका ३ टनेलमध्ये १ र ३ नम्बर बन्द गरिसकेको र २ नम्बर बन्द गर्ने कार्य भइरहेको आयोजना प्रमुख अजयकुमार दाहालले बताए । हाल टनेल प्लकिङ र सुरुङ सरसफाइको काम भइरहेको छ । 'यो सबै सकिएपछि सिभिलतर्फको काम सकिन्छ, त्यस लगत्तै सुरुडमा पानी छाड्ने गरी काम हुनेछ,' उनले भने, 'सुरुडमा पूरै नदी लगाउन नमिल्ने हुँदा पानी भर्ने १०/१२ दिन लाग्छ, सँगै सुरुङ परीक्षण हुने र त्यसपछि पावर हाउसमा जडित मेसिन परीक्षण गरिन्छ ।' आयोजनाको १ सय ३३ केभी ट्रान्सफर्मरको एकातिरको लाइनमा पर्ने रूख कटान गरी अत्तरियासम्मको १ सय ३० किलोमिटर प्रसारण लाइन क्लियर गरेको आयोजना प्रमुख दाहालले बताए । कात्तिकबाट उक्त प्रसारण लाइनमा पर्ने दुवैतिरका रूख कटान गरिनेछ । परीक्षण सकिएपछि नोवेम्बरमा बत्ती बाल्ने गरी काम भइरहेको उनले जनाए ।

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले निर्माण गर्न लागेको आयोजना समयमै सम्पन्न नहुँदा महँगो बन्दै गएको छ । आयोजनाको कुल लागत हालसम्म १५ अर्ब ६ करोड रुपैयाँ पुगेको छ । समयै निर्माण हुँदा ८ अर्ब रुपैयाँ लागतमा पूरा हुने थियो । निर्णय प्रक्रियामा प्राधिकरणबाट भएको ढिलाइ, सम्झौताको फितलो कार्यान्वयन र कमजोर भू-बनोटलगायतले आयोजनाको लागत बढेको हो ।

श्रोत: अमियान, २०७४/०५/१०

ऊर्जा क्षेत्रमा लगानी गर्न अष्ट्रेलियालाई आग्रह

ऊर्जामन्त्री महेन्द्रबहादुर शाहीले नेपालमा जलविद्युत् क्षेत्रको बहुउद्देश्यीय मोडल परियोजना निर्माण गर्न अष्ट्रेलियालाई आग्रह गरेका छन् ।

मन्त्रालयमा शुक्रवार नेपालका लागि अष्ट्रेलियाली राजदूत पिटर बडसँगको शिष्टाचार भेटका अवसरमा मन्त्री शाहीले कृषि, पर्यटन, खानेपानी, वातावरणलगायत क्षेत्रमा सहयोग पुग्ने आयोजना जरुरी रहेको औँल्याउँदै देखिने गरी ऊर्जा क्षेत्रमा लगानी गर्न आग्रह गरे ।

ठूला परियोजना सरकार-सरकारको सम्पर्कबाटै पनि लागू गर्न सकिने मन्त्री शाहीको भनाइ थियो । राजदूत बडले आफ्नो मुलुकमा सङ्घीय राज्यले नै जलस्रोतको बहुआयामिक उपयोगका बारेमा फरक फरक तबरले काम गरिरहेको जानकारी दिँदै त्यस्तो अनुभव नेपालका लागि समेत उपयोगी हुने बताए ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/०५/१०

कागजमै सीमित विद्युत् आयोजना

विद्या राई

टक्सारस्थित खोलामा २.५ मेगावाटको तल्लो पिखुवा जलविद्युत् आयोजना निर्माण सुरु भएको ७ वर्ष बित्यो । विद्युत् विकास विभागबाट ०६७ चैतमा इस्टर्न हाइड्रोपावर कम्पनीले उत्पादन अनुमति लिएको थियो । पूर्वी अरुण गाउँपालिका याकुका स्थानीय अम्बिका ढकाल उक्त आयोजना निर्माण समितिका अध्यक्ष थिए । कम्पनीभित्र लगानी विवादले केही समय निर्माण कार्यले गति लिएन । ढकालले समिति छाडे र उक्त आयोजनाकै तलतिर ८ मेगावाटको टक्सार पिखुवा हाइड्रोपावर दर्ता गरे ।

विद्युत् विकासले ०७६ मा सम्पन्न गर्ने गरी ०७३ असारबाट उत्पादन गर्ने अनुमति दिएको छ । अनुमति पाएको वर्ष दिन बिते पनि निर्माण थाल्ने सुरसार छैन । इस्टर्नले २.५ मेगावाटलाई गत वर्षदेखि ५.५ मा अपग्रेड गरेर काम थाले पनि सुस्त छ ।

आयोजना सम्पन्न गर्ने सम्झौताको मिति छोट्टैदै गएको छ । अब चाँडै आयोजना निर्माण थाल्ने ढकालले जनाए । हालसम्म लगानीको जोहो नहुँदा समस्या भएको ढकाल बताउँछन् । यो जलविद्युत् १ अर्ब ६० करोड रुपैयाँको योजना हो । राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकलगायतबाट ७० प्रतिशत रकमको सम्झौता भए पनि बाँकी ३० प्रतिशत प्रवर्द्धनात्मक सेयरबाट जुटाउनुपर्ने बाध्यता छ । प्रवर्द्धनात्मकको १० प्रतिशत आयोजना प्रभावित क्षेत्रका स्थानीय र बाँकी २० प्रतिशत डेभलोपरले व्यवस्थापन गर्नुपर्छ । असोज मसान्तसम्ममा लगानी जुटाइसकेर संरचना निर्माणका काम थाल्ने ढकालले बताए । विद्युत् उत्पादन भएपछि राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोड्नेबारे टुंगो नलागेका कारण ढिलाइ भएको उनले सुनाए । 'हामीले त उत्पादन गरौंला तर भोजपुर सबस्टेसनमा जोड्ने या कोसी करिडोरमा जोड्ने निश्चित नभएकाले काम थाल्न अलमल भएको हो,' उनले भने ।

यस खोलामा यी आयोजनाको माथितिर थप दुई योजना छन् । तिम्मा, छिनामखु र गुप्तेश्वरमा पर्ने माथिल्लो पिखुवा निजी कम्पनी सुम्निमा हाइड्रोपावरले २ मेगावाटको आयोजना सभैका लागि विद्युत् विकासबाट ०७३ मंसिरमा सभैक्षण अनुमति पाएको छ । यसैगरी ३.३ मेगावाटको आयोजनाका लागि पिखुवा पशुपति हाइड्रोपावरले लाइसेन्सका लागि आवेदन दिएको छ । कागजी प्रक्रिया पुरा गरे पनि विभिन्न बहानामा आयोजनाको निर्माण सम्पन्न नगर्ने क्रम बढ्दो छ ।

उत्तरी षडानन्द र साल्पासिलिछोमा चिर्खुवा र इर्खुवा खोलामा वर्षौंदेखि दर्ता भएका आयोजनाको पनि हालत उस्तै छ । राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोडिने आयोजना कोसी करिडोर नबन्दा सुरु हुन नसकेको बताउँछन्, आयोजना निर्माण कम्पनी । चिर्खुवा खोलामा तल्लो र माथिल्लो गरी दुई आयोजना छन् । माथिल्लो ४.७ मेगावाटले ०७३ मंसिर र तल्लो ४ मेगावाटले ०७३ फागुनमा विद्युत् विकासबाट सभैक्षण सकेर उत्पादनका लागि अनुमति पाइसकेका छन् । दुवै आयोजना ०७६ सम्ममा सम्पन्न गर्नुपर्ने सम्झौता छ । यी आयोजना १ अर्ब ६२ करोड रुपैयाँको लागतमा निर्माण हुन लागेका छन् । विद्युत् खरिद बिक्री सम्झौता (पीपीए) सम्पन्न भएको एक वर्ष बिते पनि लगानी व्यवस्थापन गर्न नसक्दा निर्माणका काम थाल्न नसकेको कम्पनीका गणेश बुढाथोकीले बताए ।

यसैगरी इर्खुवा खोलामा ५ आयोजना छन् । सिस्नेदेखि गोथेबजारसम्म फैलिएको १५.५ मेगावाटको इर्खुवा 'बी' दर्ता भएको दशकांै बितेको छ । सम्भाव्यता तथा सर्वेक्षण अध्ययन सकेर गत वैशाख महिनामा विद्युत् विकासमा उत्पादन अनुमतिका लागि आवेदन दिएको छ । बराह मल्टिपावर कम्पनीले २ अर्ब ६० करोड रुपैयाँ लगानीमा उक्त

आयोजना निर्माण गर्न लागेको हो । चौकीडाँडाका स्थानीयले उपभोग गर्दै आएको २८ किलोवाटको लघुजलविद्युत्मा असर पुग्ने गरी सर्भे गरेपछि विवादित भएको छ । असर नपर्ने गरी आयोजना सञ्चालन गर्ने सहमति भएपछि उत्पादन अनुमतिका लागि आवेदन दिएको मल्टिपावरका दीपेन्द्र भण्डारीले बताए ।

इर्खुवाकै सिस्ने खोलादेखि अरुण नदीसम्म फैलिएको १४ मेगावाटको तल्लो इर्खुवाले ०६९ मा सर्भेका लागि अनुमति लिएको हो । तल्लो इर्खुवा हाइड्रोपावर कम्पनी प्रालिका कुमार पाण्डेका अनुसार सर्भेक्षण सकिएकाले असार २५ देखि उत्पादन अनुमतिका लागि आवेदन दिएको जनाए । 'करिडोरअन्तर्गत संखुवासभा, तुम्लिङटारको २ सय २० केभीको मेनग्रिडमा जोड्नुपर्नेछ,' उनले भने, 'तर, मेनग्रिड निर्माणकै क्रममा रहेकाले निर्माणका अन्योलता रहेको छ ।'

गोथेबजारदेखि दोभानेसम्म माथिल्लो इर्खुवा १४.५ मेगावाटको आयोजनाका लागि आरती पावर कम्पनी लिमिटेडले ०७३ मा सर्वेक्षणको अनुमति पाएको थियो । सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन सकेर पीपीएका लागि विद्युत् प्राधिकरणमा पठाएको आरती कम्पनीका प्रकाश दुलालले बताए । उक्त आयोजना कोसी करिडोरकै संखुवासभा, सितलपाटीस्थित १ सय ३२ केभी ग्रिडलाइनमा जोड्नुपर्ने हुन्छ । प्रसारण लाइनसम्म पुर्याउनका लागि कम्पनी आफैले ८ किलोमिटर जोड्ने सम्झौता भएको छ ।

मंसिरसम्ममा पीपीए सम्पन्न हुने ग्रिड कनेक्सन तथा वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन (आईई) का लागि प्रक्रिया अगाडि बढाउने उनले जनाए । अन्य आयोजनाको तुलनामा यसको काम केही अगाडि रहेको छ ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/०५/१०

चमेलियाबाट ३ महिनाभित्रै उत्पादन

मनोज बडू

चमेलिया जलविद्युत् आयोजनाले आगामी ३ महिनाभित्र बिजुली उत्पादन गर्ने भएको छ । सिभिलतर्फको काम अन्तिम चरणमा पुगेकाले विद्युत् उत्पादन छिट्टै हुने आयोजनाले जनाएको छ ।

शैल्यशिखर नगरपालिका १ बलाचमा निर्माणाधीन उक्त आयोजनाबाट ३० मेगावाट बिजुली उत्पादन हुनेछ । हालकै गतिमा काम भए यसअघिको तालिकाभन्दा १ महिना अगाडि विद्युत् उत्पादन हुनेछ । ड्राई टेस्टको काम सकेर अडिट बन्द गर्ने कार्य चलिरहेको आयोजनाले जनाएको छ ।

साढे ४ किलोमिटर सुरुङका ३ टनेलमध्ये १ र ३ नम्बर बन्द गरिसकेको र २ नम्बर बन्द गर्ने कार्य भइरहेको आयोजना प्रमुख अजयकुमार दाहालले बताए । हाल टनेल प्लकिङ र सुरुङ सरसफाइको काम भइरहेको छ । 'यो सबै सकिएपछि सिभिलतर्फको काम सकिन्छ, त्यस लगत्तै सुरुङमा पानी छाड्ने गरी काम हुनेछ,' उनले भने, 'सुरुङमा पूरै नदी लगाउन नमिल्ने हुँदा पानी भर्ने १०/१२ दिन लाग्छ, सँगै सुरुङ परीक्षण हुने र त्यसपछि पावर हाउसमा जडित मेसिन परीक्षण गरिन्छ ।' आयोजनाको १ सय ३३ केभी ट्रान्सफर्मरको एकातिरको लाइनमा पर्ने रूख कटान गरी अत्तरियासम्मको १ सय ३० किलोमिटर प्रसारण लाइन क्लियर गरेको आयोजना प्रमुख दाहालले बताए । कात्तिकबाट उक्त प्रसारण लाइनमा पर्ने दुवैतिरका रूख कटान गरिनेछ । परीक्षण सकिएपछि नोवेम्बरमा बत्ती बाल्ने गरी काम भइरहेको उनले जनाए ।

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले निर्माण गर्न लागेको आयोजना समयमै सम्पन्न नहुँदा महँगो बन्दै गएको छ । आयोजनाको कुल लागत हालसम्म १५ अर्ब ६ करोड रुपैयाँ पुगेको छ । समयै निर्माण हुँदा ८ अर्ब रुपैयाँ लागतमा पूरा हुने थियो । निर्णय प्रक्रियामा प्राधिकरणबाट भएको ढिलाइ, सम्झौताको फितलो कार्यान्वयन र कमजोर भू-बनोटलगायतले आयोजनाको लागत बढेको हो ।

श्रोत: अभियान, २०७४/०५/१०

रक्सौल-परवानीपुर प्रसारण लाइनले वीरगञ्ज-परवानीपुर औद्योगिक करिडोरका उद्योगी व्यवसायी उत्साहित

भारतको राजकीय भ्रमणमा रहेका प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवा र भारतीय समकक्षी नरेन्द्र मोदीले रक्सौल-परवानीपुर र कुशहा कटैया अन्तरदेशीय प्रसारण लाइनको संयुक्त रूपमा उद्घाटन गरेपछि विद्युत् कटौतीको भार खेपिरहेका वीरगञ्ज-परवानीपुर औद्योगिक करिडोरका उद्योगी व्यवसायी उत्साहित भएका छन् ।

वीरगञ्ज औद्योगिक करिडोरलाई पूर्णरूपमा विद्युत्भार कटौती गर्ने लक्ष्यका साथ प्रसारण लाइन सञ्चालन भएपछि उद्योगको उत्पादन पुनःसञ्चालन भएको उद्योगी व्यापारी बताउँछन् । विद्युत् अभावका कारण लामो समयदेखि वीरगञ्ज परवानीपुर औद्योगिक करिडोरमा रहेका करीब ७ सय उद्योगको उत्पादन प्रभावित हुँदै आएका उक्त प्रसारण लाइन उद्घाटनलगत्तै सञ्चालनमा आएका छन् । प्रधानमन्त्री देउवाको सो कदमको स्वागत गर्दै उद्योगीले अब आर्थिक भारबाट मुक्त हुने विश्वास लिएका छन् ।

रक्सौल-परवानीपुर ट्रान्समिसन लाइनबाट ५० मेगावाट विद्युत् आयात शुरु भएपछि यसले वीरगञ्ज-पथलैया औद्योगिक करिडोरमा रहेका उद्योगले समेत जीवन्तता पाएको उद्योगीको भनाइ छ । प्रतिष्ठित उद्योगपति तथा समाजसेवी प्रदीप केडियाले रक्सौल-परवानीपुर ट्रान्समिसन लाइनबाट ५० मेगावाट विद्युत् आयात भएपछि यसले वीरगञ्ज-पथलैया करिडोरमा रहेका उद्योगले राहत पाएको बताए । विद्युत्भार कटौती खेपिरहेका सो करिडोरभित्र रहेका उद्योगीले अब उत्पादन समस्या समाप्त भएको बताएका छन् ।

वीरगञ्ज उद्योग वाणिज्य सङ्घका अध्यक्ष ओमप्रकाश शर्माले प्रेस विज्ञप्ति प्रकाशन गरी रक्सौल-परवानीपुर ट्रान्समिसन लाइनबाट ५० मेगावाट विद्युत् आयात भएपछि यस क्षेत्रमा विद्यमान रहेको विद्युत्भार कटौतीको समस्या हट्ने विश्वास व्यक्त गरे । अध्यक्ष शर्माले विज्ञप्तिमार्फत नेपाल सरकारले यस क्षेत्रका उद्योगपतिको साझा चासोलाई सम्बोधन गर्ने तत्परता देखाएकामा धन्यवाद दिएका छन् ।

भारत सरकारको करीब २१ करोड भारतीय रुपैयाँको लागतमा भारतको रक्सौल तथा नेपालतर्फ परवानीपुरमा दुई सबस्टेशन निर्माण भएको छ । भारत विहार सरकारले रक्सौलमा निर्माण गरेको सबस्टेशन नेपाल-भारतको दशगजा क्षेत्रसम्म चार किमी लाइन भारतीय क्षेत्रमा र नेपालतर्फ परवानीपुरसम्म १३ किमी क्षेत्र पर्छ ।

वीरगञ्ज औद्योगिक करिडोरलाई पूर्णरूपमा विद्युत्भार कटौती गर्ने लक्ष्यका साथ प्रसारण लाइन निर्माण गरिएको रक्सौल परवानीपुर प्रसारण लाइनमा ५० मेगावाट विद्युत् आयात हुने भएपछि वीरगञ्ज औद्योगिक करिडोर र आसपासका क्षेत्रलाई पूर्णरूपमा विद्युत्भार कटौती मुक्त गर्ने योजना सरकारको रहेको छ । रासस

श्रोत: अभियान, २०७४/०५/११

तीन हजार मेगावाट क्षमताको आयोजना अध्ययनमा

मुलुकको ऊर्जा क्षेत्रको विकासका लागि सरकारले स्थापना गरेको विद्युत् उत्पादन कम्पनीले करीब तीन हजार मेगावाट क्षमताका आयोजनाको अध्ययन शुरु गरेको छ ।

कम्पनीका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत मोहनराज पन्तले कम्पनीले फुकोट कर्णाली ४ सय २६ मेगावाट, जगदुल्ला ३ सय ७ मेगावाट, किमाथांका अरुण ४ सय ५० मेगावाट, भेरी एक जलाशय ६ सय १७ मेगावाट, बेतन कर्णाली ६ सय ८८ मेगावाट र नलगाड ४ सय १० मेगावाट क्षमताका आयोजनाको अध्ययन शुरु गरेको जानकारी दिए । ती आयोजनाको कुल क्षमता दुई हजार ८ सय ९८ मेगावाट रहेको छ ।

कम्पनीले अध्ययन शुरु गरेको अधिकांश आयोजना अर्धजलाशय प्रकृतिका रहेका छन् । साँझको समयमा बढी विद्युत् माग हुने भएकाले सोही समयमा नै सञ्चालन गर्नेगरी निर्माण ढाँचासमेत तय गरिएका ती आयोजना आगामी एक वर्षभित्रै द्रुतमार्गबाट अध्ययन सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएको छ । ती आयोजनामध्ये बेतन कर्णाली जलविद्युत् आयोजना कर्मचारी सञ्चय कोषले निर्माण गर्न लागेको आयोजना हो ।

कोषमा रकम सञ्चय गर्ने अधिकांश कर्मचारीको लगानी रहनेछ । कोषले आर्थिक वर्ष २०७३/७४ मा गरेको मुनाफा रू. एक अर्ब ५१ करोड रकम सो आयोजनामा लगानीका लागि जम्मा भइसकेको छ । आगामी छ वर्षभित्र सो आयोजना निर्माण सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएको छ ।

कोषका प्रमुख प्रशासक कृष्णप्रसाद आचार्यले जलविद्युत् उत्पादन कम्पनीले प्राविधिक अध्ययन गरिरहेको र अन्य काम भने कोषले आफैँ गरिरहेको जानकारी दिए । यस्तै फुकोट कर्णाली निजामती कर्मचारी, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी, नेपाली सेना, सञ्चयकोषमा रकम सञ्चय गर्ने कर्मचारीको लगानीमा निर्माण हुन लागेको आयोजना हो । आगामी पाँच वर्षभित्र आयोजना निर्माण सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएको छ ।

यस्तै नलसिंहगाडबाट नाम परिवर्तन गरी नलगाड नामाकरण गरिएको ४ सय १० मेगावाट क्षमताको आयोजनाको चालू आवभित्र विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन (डिपिआर) तयार पार्ने र निर्माण शुरु गर्ने लक्ष्य कम्पनीले राखेको छ । जाजरकोटमा आयोजना स्थल रहेको नलगाड विकास समितिबाट कम्पनी मातहत आइसकेको छ ।

सरकारले आगामी सात वर्षमा १७ हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्यका साथ परियोजना अगाडि बढाएको सन्दर्भमा कम्पनीबाट मात्रै करीब पाँच हजार जलाशय र अर्धजलाशय ढाँचाका आयोजना निर्माण गर्ने लक्ष्य राखिएको प्रमुख कार्यकारी अधिकृत पन्तले जानकारी दिए ।

कम्पनीमा ऊर्जा मन्त्रालय २० प्रतिशत, अर्थ र कानून मन्त्रालयको पाँच/पाँच प्रतिशत, नेपाल विद्युत् प्राधिकरण, कर्मचारी सञ्चय कोषको १०/१० प्रतिशत, नागरिक लगानी कोषको पाँच प्रतिशत, जलविद्युत् लगानी तथा विकास कम्पनी चार प्रतिशत, नेपाल दूरसञ्चार कम्पनी १० प्रतिशत, राष्ट्रिय बीमा संस्थान दुई प्रतिशत, आम नेपाली नागरिकको १७ प्रतिशत, आयोजना प्रभावित क्षेत्रका लागि १० प्रतिशत र अति सीमान्तकृत समुदायका लागि दुई प्रतिशत सेयर रहने गरी संरचना तय गरिएको छ ।

रकम लगानी गर्न नसक्नेले आयोजनामा श्रम गरेर पनि लगानी गर्न सक्नेगरी शेयर संरचना तय गरिएको र त्यसले आर्थिक रूपमा विपन्नलाई समेत जलविद्युत् आयोजनाको मालिक बनाउने कम्पनीले लक्ष्य राखेको प्रमुख कार्यकारी अधिकृत पन्तको भनाइ छ । रासस

श्रोत: समाचारपत्र, २०७४/०५/११

मंसिरसम्म २५ मेगावाट विद्युत्थपिने

गणेश साम्पाड

जिल्लामा निर्माणाधीन २५ मेगावाटको काबेली-बी वान र २२ दशमलव २ मेगावाट क्षमताको तल्लो हेवाखोला जलविद्युत् आयोजनाको काम ८० प्रतिशत पूरा भएको निर्माण कम्पनीले जनाएका छन्। पाँचथर र ताप्लेजुङको सिमाना भएर बग्ने इन्द्रावती र काबेलीको संगमस्थलमा बाँध बाधेर ४ हजार ७ सय मिटर लामो पाइपद्वारा पानी खसाएर विद्युत् उत्पादन गरिएको छ। पाँचथरको साविक नागी गाविसको काबेली नदीमा पावर हाउस रहने काबेली-बी वानको काम ८५ प्रतिशत पूरा भएको इन्जिनियर माधव भूर्तेलले बताउनुभयो। इन्जिनियर भूर्तेलका अनुसार इन्टेकको काम प्रायः पूरा भयो पानी ल्याउने पाइपको काम ८५ प्रतिशत पूरा भयो भने पावरहाउसको काम पनि ८० प्रतिशत पूरा भयो अब मंसिर अन्तिमदेखि बिजुली बल्छ। इन्जिनियर भूर्तेल भन्नुहुन्छ। अरूण काबेली पावर लिमिटेडले निर्माण गरी रहेको सो आयोजनाबाट मंसिरमा बिजुली बले पनि १३२ केभी क्षमताको काबेली करिडोरका प्रसारणलाइनको काम पूरा भइ नसकेको हुनाले भूर्तेल बताउनु हुन्छ। यता सदरमुकाम फिदिम नगरपालिका साबिक भारपा गाविसको सिमाना भएर बग्ने हेवा खोलामा निर्माण भइरहेको २२ दशमलव २ मेगावाट क्षमताको तल्लो हेवा खोला जलविद्युत् आयोजनाको काम पनि ८० प्रतिशत पूरा भएको आयोजना प्रमुअ गणेश सुब्बाले बताउनुभयो। हेवा खोला र फेमेखोलामा गरी दुई वटा इन्टेक निर्माण गरेर ५ हजार ४ सय मिटर सुरुङमार्गद्वारा पुनः हेवा खोलामा नै पावर हाउस रहने सो आयोजनाको टनेल छेड्ने काम पूरा भयो अब फिनिसिङ गर्न बाँकी छ पावर हाउसको काम ७५ प्रतिशत बाँकी छ प्रमुख सुब्बा भन्नुहुन्छ। माउन्टेन हाइड्रो प्रालिद्वारा २०७१ मंसिरदेखि निर्माण कार्य शुरू गरिएको भए पनि भूकम्प र नाकाबन्धीको कारण सो आयोजनाको तोकिएका समयमा सम्पन्न हुन नसकेको माउन्टेन हाइड्रो प्रालिका सदस्य दीपेन्द्र आडबो भन्नु हुन्छ। काममा कुनै अवरोध नआएमा आगामी जेठ सम्ममा बिजुली बल्ने बल्ने छ निर्माण कम्पनीले दाबी गरेको छ। प्राइम बैंकको नेतृत्वमा अन्य १२ वटा बैंकको लगानी रहेको सो आयोजनाको शुरूको अनुमानित लागत ३ अरब ६६ करोड भए निर्माणकार्य सम्पन्न हुँदासम्ममा सो लगानी बढेर ४ अरब पग्ने आयोजना प्रमुख सुब्बा बताउनुभयो।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/०५/११

पिटिएअनुसार विद्युत् व्यापार गर्न भारत सहमत

उमेश पौडेल

निर्देशिका परिमार्जन गर्दै पिटिएबमोजिम खरिद-बिक्री गर्न भारत तयार –

नेपाल-भारतबीच सन् २०१४ मा भएको विद्युत् व्यापार सम्झौता (पिटिए) अनुसार विद्युत् खरिद-बिक्री गर्न भारत सहमत भएको छ । प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाको भ्रमणका क्रममा भएको वार्तामा हालै जारी गरेको नयाँ निर्देशिका परिमार्जन गर्दै पिटिएबमोजिम विद्युत् खरिद-बिक्री गर्न सहमत भएको हो ।

प्रधानमन्त्री देउवा भ्रमणमै छन् । हालै भारतले जारी गरेको नयाँ निर्देशिकालाई परिमार्जन गर्दै नेपालको विद्युत्लाई भारतमा निर्वाध पहुँच गर्न दुवै देश सहमत भएको ऊर्जा मन्त्रालयका प्रवक्ता दिनेशकुमार घिमिरेले बताए ।

‘दुवै देशका प्रतिनिधिमण्डल टोलीले नयाँ निर्देशिका खारेज वा परिमार्जन गर्ने सहमति भएको छ,’ प्रवक्ता घिमिरेले भने, ‘खासगरी ५१ प्रतिशत भारतीय लगानी भएका कम्पनीले उत्पादन गरेको विद्युत् मात्रै भारतले आयात गर्न भन्ने विषय परिमार्जन हुनुपर्ने विषय नेपालले उठाएको थियो, त्यो व्यवस्था खारेज गर्ने सैद्धान्तिक सहमति भएको छ ।’

त्यस्तै नेपालमा विद्युत्को व्यापार गर्ने कम्पनीमा भारतीयको ५१ प्रतिशत सेयर छ भने मात्रै बिजुली भारतमा बेच्न सकिने निर्देशिकामा उल्लेख छ । यसको अर्थ नेपाल सरकार वा विद्युत् प्राधिकरणले बनाएको पावर ट्रेडिङ कम्पनीले बिजुली भारतमा बिक्री गर्न मिल्दैन । यो व्यवस्था संशोधनपछि नेपालले उत्पादन गरेको बिजुली निर्वाध रूपमा भारतीय बजारमा पुग्ने उनले बताए ।

यो विषयलाई नेपाल र भारतका प्रधानमन्त्रीले संयुक्त रूपमा जारी गरेको विज्ञप्तिको ३०औँ नम्बरमा उल्लेख छ । सो बुँदामा भनिएको छ, ‘दुवै देशका प्रधानमन्त्रीले सन् २०१४ मा भएको पावर ट्रेड एग्रिमेन्टअनुसार उच्चतम लचक भएर सम्झौता कार्यान्वयन गरिनेछ । नेपाल र भारतले सन् २०३५ सम्म विभिन्न ११ स्थानमा निर्माण गरिने ‘मास्टर प्लान’ अनुसार ३५ हजार मेगावाटसम्म विद्युत् निर्यात गर्न सक्ने ४ सय केभिएको क्रस बोर्डर ट्रान्समिसन लाइन निर्माण गरिनेछ ।’

भारतले हतारमा निर्देशिका जारी गरिसकेका कारण यो बुँदालाई भारतीय पक्षकै आग्रहअनुसार घुमाउरो पारामा राखिएको नेपाली भ्रमणटोलीका एक सदस्यले बताए । उनका अनुसार प्रधानमन्त्री स्वदेश फर्किएलगत्तै दुवै देशको ज्वाइन्ट स्टेरिड कमिटीले यो विषयलाई टुंग्याउनेछ ।

पिटिए जारी भएको दुई वर्ष नपुग्दै भारतले यसको उल्लंघन गर्दै नयाँ निर्देशिका जारी गरेको थियो । पिटिएमा दुई देशले स्वतन्त्र रूपमा विद्युत् व्यापार गर्न पाउने उल्लेख भए पनि कानुनी अड्चन देखाउँदै भारतले कार्यान्वयन नसक्ने भन्दै नयाँ नियम ल्याएको थियो ।

भारतको केन्द्रीय ऊर्जा मन्त्रालयले जारी गरेको अन्तरदेशीय विद्युत् व्यापार निर्देशिकाले नेपालले भारतमा बिजुली बेच्ने बाटोलाई साँघुरो बनाइदिएको थियो । यो निर्देशिकाको खारेजी वा परिमार्जनका लागि नेपालका निजी क्षेत्र र सरकारी टोलीले विभिन्न समयको छलफलमा एजेन्डा उठाएर दबाव दिँदै आएका थिए ।

उक्त निर्देशिकाअनुसार एकातिर नेपालमा उत्पादन भएको बिजुली भारतमा बिक्री गर्न विभिन्न चरणमा छलफल भएको थियो । भारतले यो निर्देशिका भारतसँग विद्युत् व्यापार गरिरहेका बंगलादेश, भुटान र नेपालका लागि भनेर ल्याएको थियो । तर, नेपालबाहेक ती देशलाई यो निर्देशिकाले कुनै असर पर्दैन । किनकि, बंगलादेशले भारतबाट

पाँच सय मेगावाट बिजुली किनिरहेको छ भने उसको हाइड्रोपावरबाट विद्युत् उत्पादन गरेर भारतलाई बेच्ने कुनै सम्भावना नै छैन ।

त्यस्तै भुटानमा भारतले यसअघि नै यही निर्देशिकाको फ्रेमवर्क बनाएर सोहीअनुसार नै बिजुली उत्पादन र आयात गरिरहेको छ । नेपालमा अहिले भारतबाहेक चीनलगायत अन्य मुलुकले पनि जलविद्युत्को क्षेत्रमा व्यापक लगानी बढाइरहेका छन् ।

यद्यपि, भारतले नेपालबाट विद्युत् आयात गर्न सक्ने व्यवस्था भने निर्देशिकामार्फत पहिलोपटक आश्वस्त पारेको थियो । पिटिएमा भएको व्यवस्थाअनुसार भारतले अझै विभेदरहित पहुँच भने दिएको छैन ।

श्रोत: राजधानी दैनिक, २०७४/०५/११

चमेलिया जलविद्युत्को निरीक्षण

निर्धारित समयभन्दा ६ वर्ष ढिलो र अनुमानित बजेटभन्दा दोब्बर बजेटमा निर्माण सम्पन्न हुन लागेको चमेलिया जलविद्युत् आयोजनाको ऊर्जामन्त्री महेन्द्रबहादुर शाहीले निरीक्षण गरेका छन् । दार्चुलाको शैल्यशिखर नगरपालिका-१ बलाच पुगेका मन्त्री शाहीले आयोजना प्रमुख अजय दाहाल र चिनियाँ ठेकेदार कम्पनीका प्रतिनिधिहरूसँग आयोजनाको पछिल्लो प्रगति विवरणका बारेमा छलफल गरेका छन् ।

आयोजनाको पछिल्लो प्रगति विवरणबारे छलफल गरेका मन्त्री शाहीले आयोजनाको काम समयमै सम्पन्न गर्न सरकार र आफू प्रतिबद्ध भएको बताए । निरीक्षणमा ऊर्जा सचिव अनुपकुमार उपाध्याय र नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङसमेत सहभागी थिए ।

सन् २०११ को डिसेम्बरमा निर्माण सम्पन्न गर्ने उद्देश्यका साथ सन् २००७ मा निर्माण थालिएको चमेलिया आयोजना निर्माणमा कुनै अवरोध नआए तोकिएको समयभन्दा ६ महिना ढिलो अर्थात् सन् २०१७ को डिसेम्बरमा सम्पन्न हुँदै छ ।

सुरुमा ७ अर्ब ५० करोडमा निर्माण सम्पन्न गर्ने अनुमान गरिएको यो आयोजनाको लागत बढेर १५ अर्ब पुग्ने देखिएको छ । ३० मेगावाटको यो आयोजना सुदूरपश्चिमकै ठूलो आयोजना हो । निर्माण सम्पन्न गरेर करिब २ महिनाअघि ड्याम र डिसेन्डिङ बेसिन परीक्षण गरेको आयोजनाले पाँचवटा गेटसमेत परीक्षण गरिसकेको छ । हालै ड्यामको अधिकतम सञ्चय क्षमताको समेत परीक्षण गरिएको आयोजना प्रमुख अजय दाहालले बताए । अहिले आयोजनाले २ नम्बर टनेल बन्द गर्ने र ३ नम्बर टनेलको गेट निर्माण गर्ने काम गरिरहेको आयोजनाले जानकारी दिएको छ । त्यसैगरी पोलहरूको ड्राइटेन्स गरिएको तथा ३ सेप्टेम्बरबाट चमेलिया र अतरियाको सबस्टेसन, पावरहाउसका मेसिन र लाइनहरूको टेस्ट गर्न बाँकी रहेको आयोजनाले जानकारी दिएको छ ।

यी सबै परीक्षणका साथै प्रसारण लाइनमा रहेका झन्डै ३ सय रूखको कटानपछि चमेलियाले दसैँलगत्तै परीक्षण गर्ने आयोजना प्रमुख दाहालले निरीक्षणमा पुगेका मन्त्री शाहीको टोलीलाई जानकारी गराए । प्रसारण लाइन क्षेत्रमा कटान गर्नुपर्ने १ हजार ९ सय रूखमध्ये १ हजार ६ सय रूख काटिएको र बाँकी दुई महिनाभित्रै काट्ने योजना रहेको उनको भनाइ छ । डडेल्धुरा जिल्लामा निर्माण हुन लागेको सबस्टेसनको काम पनि अन्तिम चरणमा पुगेकाले प्रदेश ७ का ७ वटा पहाडी जिल्ला डडेल्धुराको स्याउलेमा सबस्टेसन निर्माणपछि लोडसेडिङमुक्त हुने भएका छन् ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/०५/११

जलविद्युत् कम्पनीमा लगानी-सावधानी

दिलीपकुमार मुनकर्मि

जलविद्युत् क्षेत्रका कम्पनीहरू निश्चित जलविद्युत् आयोजना निर्माण तथा सञ्चालन गर्न आयोजनागत रूपमा स्थापित हुन्छन् । उनीहरूले आयोजनाको लागत अनुमानका आधारमा आवश्यक स्वपुँजीका आधारमा पुँजीको व्यवस्थापन गर्दै कम्पनी र आयोजना निर्माण, सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्ने हुँदा यस्ता कम्पनीको व्यवसाय, आम्दानी र पुँजीको आवश्यकता स्थिरजस्तै हुन्छ ।

सूचीकृत जलविद्युत् कम्पनीहरू

नेपाल स्टक एक्सचेन्जमा वि.सं. २०६१ मा नेसनल हाइड्रोपावर कम्पनीको सूचीकरणसँगै सुरु भएको जलविद्युत् कम्पनीहरू दोस्रो बजारको यात्रामा केही वर्षअघिसम्म औँलामा गन्न सकिने थिए । गत आवमा नेपाल धितोपत्र बोर्डबाट ६ कम्पनीले सार्वजनिक निष्कासनको अनुमति पाएका थिए भने ८ वटा कम्पनी नेप्सेमा सूचीकृत भएका थिए ।

अहिले दोस्रो बजारमा जलविद्युत् कम्पनीहरूको उपस्थिति १६ पुगेको छ र तिनीहरूको १७ करोड २७ लाख हाराहारी किता सेयर सूचीकृत भएको छ । कानुनी सहजीकरण र जलविद्युत् कम्पनीहरूले केही द्रुतगतिमा आयोजना निर्माण कार्यलाई अगाडि बढाएसँगै धितोपत्र बजारमा जलविद्युत् कम्पनीहरूको उपस्थिति बढ्दो छ ।

लगानीकर्ता र कारोबारीको चासो

यो लगानी विविधीकरणका लागि राम्रो अवसर हो । नयाँ कम्पनीको प्रवेशसँग आपूर्ति र छनोटका कारण मूल्यमा गिरावट पनि आइरहेको छ । अहिले जलविद्युत् क्षेत्रका कम्पनीहरूको दोस्रो बजारको औसत मूल्य केवल ३ सय ५० रुपैयाँवरिपरि छ ।

एक विश्लेषणमा गत आवमा सूचीकृत ८ कम्पनीमध्ये ६ वटाको बजार मूल्य सूचीकृत मूल्यभन्दा १ देखि ५० प्रतिशतसम्म कमी आएको छ । जलविद्युत् कम्पनीको प्राथमिक सेयरको मागमा भने त्यति कमी आएको देखिँदैन । यसले आमलगानीकर्ता जलविद्युत् कम्पनीहरूको सेयर किन्न लालायित त छन्, तर कम्पनीको वित्तीय विवरण हेरेपछि त्यसलाई होल्ड गर्ने मनस्थितिमा देखिँदैनन् ।

यसमा कम्पनीहरूको वित्तीय सूचक प्रतिसेयर आम्दानीले भूमिका खेलेको हुन सक्छ । गत आवको वित्तीय विवरण प्रकाशित गरेका १० वटा कम्पनीमध्ये चिलिमे र बुटवल पावरलाई छाडेर अरूको प्रतिसेयर आम्दानी १५ रुपैयाँभन्दा कम छ । अरुण, कावेली, दिव्येश्वरी र सिनर्जीको त नेटवर्थसमेत ऋणात्मक छ ।

सेयर किनबेचमा ध्यान दिनुपर्ने पक्ष

१. राज्यको प्राथमिकताप्राप्त उद्योग : जलविद्युत् उत्पादन प्राकृतिक स्रोतमा आधारित ऊर्जा उत्पादन कम्पनी हो । राज्यले यसमा विभिन्न सुविधा र सहूलियत समेत प्रदान गर्दै आएको छ । लगानी जुटाउनदेखि उत्पादित विद्युत् निश्चित दरमा खरिद गरिदिने ग्यारेन्टी समेत सरकारले गरेको छ ।

त्यसैले त लगानीकर्ताले औसतमा ३० प्रतिशत जुटाएको आधारमा आयोजना सम्पन्न गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले ७० प्रतिशतको हाराहारीमा ऋण लगानी गर्दै आएका छन् । यस्तै जलविद्युत् कम्पनीहरूले आम्दानीमा

१० वर्षसम्म आयकर छुट हुन्छ भने थप ५ वर्ष आयकरमा ५० प्रतिशत छुट समेत पाउँछन् । यसरी उत्पादनको सुनिश्चित बजार, निश्चित मूल्य र सहज ऋण पाउने नेपालमा जलविद्युत् मात्र एउटा क्षेत्र हो ।

२. निश्चित आम्दानी : जलविद्युत् कम्पनीहरूको मुख्य आम्दानी आयोजनाहरूबाट उत्पादित विद्युत् बिक्री गरेर प्राप्त हुने रकम नै हो । आयोजनाको जडित र स्वीकृत उत्पादन क्षमताअनुसार यो स्थिर हुन्छ । आम्दानी बढ्ने भनेको सम्झौताअनुसारको मूल्यवृद्धिका आधारमा पाइने थप मूल्य मात्र हो । आम्दानी निश्चित भए निर्माण लागतको जोखिम मात्र होइन, सञ्चालन तथा व्यवस्थापकिय, प्राकृतिक जोखिम भने अनिश्चित हुन्छ । त्यसैले त व्यावसायिक उत्पादन सुरु गरेको केही वर्षसम्म आम्दानीको ठूलो हिस्सा ऋण भुक्तानीमा खर्च हुँदा प्रतिसेयर आम्दानी पनि सीमित हुने र १० वर्षपछि पुनः आयकरको भार थपिनेतर्फ लगानीकर्ताले ध्यान दिनुपर्छ ।

३. निश्चित अवधि : जलविद्युत् कम्पनीहरूले सरकारसँग निश्चित अवधिको सम्झौता गरी जलविद्युत् उत्पादनको अनुमति प्राप्त गर्छन् । केही पुराना आयोजनाको ५० वर्षे सम्झौता भए पनि अहिले सामान्यतः ५ वर्ष निर्माण र ३० वर्षको उपभोग अवधिसमेत करिब ३५ वर्षका लागि कम्पनीले तोकिएको नदीबाट जलविद्युत् उत्पादन गर्ने अनुमति पाएका हुन्छन् । तोकिएको अवधिपछि सम्झौताअनुसार आयोजना सरकारलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्ने हुन्छ । यद्यपि कसरी हस्तान्तरण हुने स्पष्ट नीति बनेको छैन । त्यसैले दोस्रो बजारबाट सेयर खरिद गर्दा कम्पनीको मुख्य आयोजनाको अवधि, सहायक कम्पनी वा अर्को कम्पनीमा लगानीसमेतलाई ध्यान दिनुपर्छ । एउटै आयोजना मात्र भएको कम्पनी बढी जोखिमपूर्ण हुन सक्छ ।

४. आयोजनाको अवस्था र लागत : पहिले कम्पनीहरूले तोकिएको जलविद्युत् आयोजनाहरूबाट विद्युत् उत्पादन गरी आम्दानीसमेत गरिसकेपछि नेप्सेमा सूचीकृत हुने हुँदा आयोजना सम्पन्न गर्ने अवधि अलि गौण विषय हुन्थ्यो । हाल आएर धितोपत्र दर्ता तथा निष्कासन नियमावली, २०७३ अनुसारका सर्तहरू पूरा गरी आयोजना निर्माण सम्पन्न नभए पनि कम्पनीले सार्वजनिक निष्कासनमार्फत सेयर बिक्री गर्न सकिने हुँदा लगानीकर्ताहरूले प्रस्तावित आयोजनामा स्वामित्व, निर्माणको अवस्था, उत्पादन लागत र अवधिलाई समेत ध्यान दिनुपर्छ । सामान्यतः प्रतिमेगावाट १५ देखि २० करोडभन्दा बढी लागतका आयोजनाहरूको ऋणको उच्च भार र अन्य लागतले औसत प्रतिफल न्यून हुन्छ । त्यस्तै समयमा निर्माण सम्पन्न नहुँदा लागतका साथै प्राप्त हुने आम्दानीमा समेत नकारात्मक प्रभाव पर्नेतर्फ विचार गरिनुपर्छ ।

५. कम्पनीको पुँजी : प्रत्येक जलविद्युत् आयोजनाको विकास तथा सञ्चालनका लागि छुट्टाछुट्टै कम्पनी स्थापना गरिन्छ । कम्पनीले आयोजनाको लागत अनुमानका आधारमा करिब ३० प्रतिशत स्वपुँजी लगाउनुपर्ने हुँदा सोहीअनुसारको पुँजी संरचनामा कम्पनी स्थापना गरी संस्थापक, स्थानीय र सर्वसाधारणबाट पुँजी जुटाइन्छ । जलविद्युत् कम्पनीमा आयोजना निर्माण तथा सञ्चालनका लागि एकपटक पुँजी लगानी गरेपछि सामान्यतः थप पुँजी आवश्यक नपर्ने हुँदा हकप्रद वा एफपीओ मात्र होइन, बोनस सेयरसमेत जारी गर्नु नपर्ने हुन सक्छ ।

६. नियामकको अभाव : जलविद्युत् क्षेत्रको सबैभन्दा ठूलो समस्या छट्टै नियामक निकायको अभाव पनि हो । अनुमतिका आधारमा हुने विद्युत् खरिद सम्झौताअनुसार विद्युत् उत्पादन र आपूर्ति भएको छ-छैन भनेर त कम्पनीसँगै नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले अनुगमन गर्छ, तर बैंक तथा बिमाक्षेत्रमा जस्तो कम्पनीको समग्र अवस्थाको नियमन गर्ने निश्चित नियामक जलविद्युत् क्षेत्रमा छैन ।

कम्पनीहरूको वास्तविक अवस्थाको सूक्ष्म निगरानी नहुने मात्र होइन, लगानीकर्ताले शुद्ध र यथार्थ सूचना पाउन र गलत सूचनाबाट भएको अन्यायको विरुद्ध सहजै उजुरी गर्न समेत गाह्रो छ । हालै 'विद्युत् नियमन आयोगका

सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक, २०७३' व्यवस्थापिका संसद्मा दर्ता भएको छ, यसले केही सहजता ल्याउने अपेक्षा भने गर्न सकिन्छ ।

नियामक राम्ररी नहुँदा यसैको फाइदा उठाउँदै हालै एउटा जलविद्युत् उत्पादक कम्पनीले गलत वित्तीय विवरण सार्वजनिक गरेर पुनः संशोधन गर्न भ्याएको थियो । कम्पनीको मुनाफा बाँडफाँडसम्बन्धी निश्चित मापदण्ड नहुँदा केही कम्पनीले भविष्यको सामान्य जोखिमको सामना गर्न गाह्रो हुने गरी सम्पूर्ण मुनाफा बाँडफाँड गर्दै आएका छन् ।

७. अन्य पक्षहरू : उल्लिखित पक्षहरूका अतिरिक्त जलविद्युत् कम्पनीमा लगानी गर्दा निम्न केही पक्षमा समेत ध्यान दिनुपर्छ ।

(क) कानूनतः जलविद्युत् कम्पनीमा संस्थापक, प्रभावित स्थानीय बासिन्दाको आरक्षित र सर्वसाधारणको सेयर हुन्छ । यसमध्ये सर्वसाधारणलाई जारी तत्काल र संस्थापक तथा स्थानीयको सेयर तीन वर्षपछि दोस्रो बजारमा कारोवार गर्न सकिन्छ ।

(ख) जलविद्युत् प्राविधिक र प्राकृतिक उद्योग हो र यसमा विद्युत्गृह निर्माण, प्रसारणलाइन, उपकरण, नियमित मर्मत-सम्भार, नदीमा पानीको उपलब्धताजस्ता विविध पक्ष जोडिएको हुन्छ ।

त्यसैले संस्थापक सेयर वा सार्वजनिक निष्कासन पूर्वलगानी गर्दै हुनुहुन्छ भने उत्पादन अनुमति, वातावरणीय मूल्यांकन, आयोजनाको प्रक्षेपित वित्तीय अवस्था, आयोजनाको भौतिक (सिभिल, हाइड्रो मेकानिकल ठेक्का र निर्माण) तथा प्रक्रियागत प्रगति, लागत अनुमान, व्यावसायिक उत्पादन र उत्पादन सुरु भएको कति वर्षमा ऋण भुक्तानी हुने, अन्य संस्थापक र सञ्चालकहरू, कम्पनीको वास्तविक वित्तीय अवस्था आदि पक्षमा जानकारी लिनुपर्छ ।

(ग) दोस्रो बजारमा कारोबार गर्दा कम्पनीको वास्तविक अवस्था, वित्तीय अवस्था, कति समय सेयर होल्ड गर्ने, कति जोखिम लिन सक्ने, अपेक्षित लाभ, कम्पनीको भविष्यको अवस्था, कम्पनीले सञ्चालन र व्यवस्थापन गरेका आयोजना, कम्पनीको सञ्चालक र व्यवस्थापनजस्ता समग्र पक्षहरूलाई ध्यान दिनुपर्छ ।

अन्त्यमा, निर्माण सम्पन्न नभएका वा भर्खर निर्माण सम्पन्न भई विद्युत् बिक्री भएर केही आम्दानी गरेका नयाँ जलविद्युत् कम्पनीहरूको ऋण व्यवस्थापन लागतले गर्दा केही वर्षसम्म प्रतिसेयर आम्दानी कम हुन्छ । कम्पनी १५ वर्ष पूरा गरेपछि पनि आयकर दायित्वले गर्दा खुद मुनाफामा प्रभाव पर्छ ।

यस्तै, एउटै मात्र आयोजना सञ्चालन गरेको कम्पनी र सम्झौता अवधि सकिन लागेको कम्पनीमा लगानी गर्दासमेत थपसचेत र सजग हुनु बुद्धिमानी हुन्छ । प्रत्यक्ष नियामकमार्फत नियमन नभएको क्षेत्र हुँदा स्वनियमन नै जोखिम व्यवस्थापनको आधार हुनेछ ।

(लेखक सेयरबजार जानकार हुन् ।)

श्रोत: अञ्जपूर्ण पोष्ट, २०७४/०५/११

प्रदेश ६ जलविद्युतको केन्द्र: ऊर्जामन्त्री

ललितबहादुर बुढा

ऊर्जामन्त्री महेन्द्रबहादुर शाहीले प्रदेश नम्बर ६ लाई जलविद्युत उत्पादनको केन्द्र बनाउन लागिएको बताएका छन्। भेरी र कर्णाली करिडोरमा नयाँ जलविद्युत आयोजना सञ्चालनका लागि सम्भाव्यता खोजी सुरु भएको समेत उनले जानकारी दिए।

जलविद्युत उत्पादनको सम्भाव्यता खोजी गर्न मन्त्रालयको टोलीसहित आइतबार सुर्खेत आएका मन्त्री शाहीले भने, 'यो प्रदेशमा पर्याप्त जलस्रोत छ, ठूला नदी पनि यही प्रदेशमै छन्। हामीले यहाँ नयाँ र ठूला आयोजना सञ्चालनको तयारी गरेका छौं, अब यो प्रदेश जलविद्युत उत्पादनको केन्द्र बन्नेछ।'

यो प्रदेश अन्तर्गत कर्णालीका जिल्लाहरु हालसम्म पनि विद्युतको राष्ट्रिय प्रसारण लाईन जोडिएका छैनन्। कालिकोटका बासिन्दासमेत रहेका ऊर्जामन्त्री शाहीले अब प्रदेशका सबै जिल्लामा राष्ट्रिय प्रसारण लाइन जोडिने दाबी गरे। निर्माणाधिन आयोजनाको काम चाँडो सम्पन्न गर्न मन्त्रालयले ताकेता गरिरहेको भन्दै उनले छिट्टै देशमा ऊर्जा संकट समाधान हुने उल्लेख गरे।

यसैबीच नेपाल विद्युत प्राधिकरणको प्रदेश स्तरीय क्षेत्रीय कार्यालय सुर्खेतमा स्थापना भएको छ। प्रदेश नम्बर ६ को क्षेत्रीय कार्यालय आइतबार वीरेन्द्रनगरमा उद्घाटन गरिएको हो।

श्रोत: अञ्जपूर्ण पोष्ट, २०७४/०५/१२

जलविद्युतको सम्भाव्यता खोज्दै ऊर्जा मन्त्रालयको टोली सुर्खेतमा

देशमा ऊर्जा संकट समाधानका लागि ऊर्जा मन्त्रालयले जलविद्युत उत्पादनको सम्भाव्यता खोज्न थालेको छ । मन्त्रालयले प्रदेश नम्बर ६ मा नयाँ जलविद्युत आयोजना संचालन तथा उत्पादनबारे सम्भाव्यता खोजी सुरु गरेको हो । ऊर्जामन्त्री महेन्द्रबहादुर शाहीसहितको टोलीले भेरी र कर्णाली करिडोरमा जलविद्युत उत्पादनको सम्भाव्यता अध्ययन थालेको छ ।

टोलीले प्रदेश नम्बर ६ अन्तर्गत कर्णाली र भेरी करिडोरको अवलोकन गरेर नयाँ आयोजना संचालनबारे अध्ययन सुरु गरेको हो । यस्तै तिला कर्णाली र जाजरकोटमा रहेको नलसिंगाडमा पनि नयाँ आयोजना संचालनका लागि सम्भावना खोजी गरिने मन्त्रालयले जनाएको छ । टोलीले यो प्रदेशका अन्य जिल्लामा पनि स्थानीय स्तरमा थप आयोजना संचालन र विद्युत उत्पादनको सम्भावना खोज्नेछ । प्रदेश नम्बर ६ मा पर्याप्त जलस्रोत रहेको र यो प्रदेशको समृद्धिका लागि जलविद्युत उत्पादनलाई नै मुख्य प्राथमिकतामा राखिएको ऊर्जा मन्त्रालयले जानकारी दिएको हो ।

ऊर्जामन्त्री महेन्द्रबहादुर शाहीले भेरी र कर्णाली करिडोरमा नयाँ जलविद्युत आयोजना संचालनका लागि सम्भाव्यता खोजी सुरु भएको जानकारी दिए । प्रदेश नम्बर ६ लाई जलविद्युत उत्पादनको केन्द्रका रूपमा विकास गर्ने मन्त्रालयको योजना रहेको भन्दै उनले त्यसका लागि आफूहरुले काम सुरु गरेको बताए । सम्भाव्यता खोजी गर्न मन्त्रालयको टोलीसहित आइतवार सुर्खेत आएका मन्त्री शाहीले भने, 'यो प्रदेशमा पर्याप्त जलस्रोत छ, ठूला नदी पनि यही प्रदेशमै छन् । हामीले यहाँ नयाँ र ठूला आयोजना संचालनको तयारी गरेका छौं, त्यसैको पूर्वतयारी स्वरूप सम्भाव्यता खोजी सुरु गरेका हौं ।' यहाँ उत्पादन भएको विद्युतले समग्र देशलाई नै थग्ने भन्दै मन्त्री शाहीले चाँडै नयाँ आयोजना संचालन हुनेसमेत जानकारी दिए ।

यो प्रदेश अन्तर्गत कर्णालीका जिल्लाहरु हालसम्म पनि विद्युतको राष्ट्रिय प्रसारण लाईन जोडिएका छैनन् । कालिकोटका बासिन्दासमेत रहेका ऊर्जामन्त्री शाहीले अब प्रदेशका सबै जिल्लामा राष्ट्रिय प्रसारण लाईन जोडिने दाबी गरे । उनले भने, 'जलविद्युत उत्पादनको विशेष योजना बनाउँदैछौं, यहाँ ठूला आयोजना संचालन हुँदैछन् ।

अब चाँडै सबै जिल्लाका ग्रामीण क्षेत्रमा विद्युत पुग्छ, मन्त्रालय त्यसमा पुरै जुटेको छ ।' निर्माणाधिन आयोजनाको काम चाँडो सम्पन्न गर्नका लागि मन्त्रालयले ताकेता गरिरहेको भन्दै उनले छिट्टै देशमा ऊर्जा संकट समाधान हुने उल्लेख गरे । हाल यो प्रदेश अन्तर्गत सुर्खेतमा भेरी-बबई, दैलेखमा माथिल्लो कर्णाली र जाजरकोटमा नलसिंगाड जलविद्युत आयोजना निर्माणको प्रक्रियामा छन् । यी आयोजना समयमै सम्पन्न भए यो प्रदेशको आर्थिक विकासले फड्को मार्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

देशभर नयाँ जलविद्युतको आयोजना संचालनका लागि सम्भाव्यता अध्ययनको योजना रहेको ऊर्जा मन्त्रालयले जानकारी दिएको छ । यस्तै निर्माणाधिन आयोजनामा हुन सक्ने ढिलाई रोक्न मन्त्रालयले आवश्यक निर्देशन दिइसकेको मन्त्री शाहीले बताए । टोलीले यो प्रदेशका विभिन्न जिल्लामा विद्युत उत्पादनको सम्भावनाबारे अध्ययन गर्न भ्रमण तथा अवलोकन गर्नेछ । टोलीमा ऊर्जा मन्त्रालयका सचिव अनुपकुमार उपाध्याय, नेपाल विद्युत प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङलगायत सहभागी छन् ।

सुर्खेतमा विद्युतको क्षेत्रीय कार्यालय

यसैबीच नेपाल विद्युत प्राधिकरणको प्रदेश स्तरीय क्षेत्रीय कार्यालय सुर्खेतमा स्थापना भएको छ । प्रदेश नम्बर ६ को क्षेत्रीय कार्यालय आइतवार वीरेन्द्रनगरमा उद्घाटन गरिएको हो । ऊर्जामन्त्री महेन्द्रबहादुर शाहीले एक समारोहमा कार्यालयको उद्घाटन गरेका हुन् । कार्यालय स्थापनासँगै अब यो प्रदेशमा विद्युत वितरण सम्बन्धी सबै काम सुर्खेतबाटै हुने भएको हो । यसअघि नेपालगंजमा रहेको क्षेत्रीय कार्यालयबाट यस सम्बन्धी काम हुँदै आएको थियो । सुर्खेतमा प्रदेश कार्यालय स्थापना भएसँगै अब यस क्षेत्रका ग्रामीण क्षेत्रसम्म विद्युत विस्तार गर्न सहज हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

कार्यालय उद्घाटन गर्दै मन्त्री शाहीले जनताको आँगनमा सिंहदरबारको अनुभूति गराउने अभियान अन्तर्गत प्रदेश कार्यालय स्थापना भएको बताए । साथै उनले अब यो प्रदेशमा विद्युत विस्तार र उत्पादनको गति बढ्ने आश्वासन दिए । त्यसका लागि मन्त्रालयले कुनै कसर बाँकी नराख्ने उनको भनाइ छ । नेपाल विद्युत प्राधिकरण सुर्खेत वितरण शाखाका प्रमुख दिपकजंग चौधरीले प्रदेश कार्यालय स्थापना भएसँगै अब प्रशारण लाइनको क्षमता पनि विस्तार हुने जानकारी दिए । यो प्रदेशको माग पूरा गर्नका लागि अब कोहलपुरदेखि सुर्खेतसम्म रहेको प्रशारण लाइनेको क्षमता विस्तार गरेर चार सय केभी पुर्याइने बताए ।

श्रोत: अञ्जपूर्ण पोष्ट, २०७४/०५/१२

ऊर्जामन्त्रीका कागजी होडबाजी

विकास थापा

ऊर्जामन्त्री महेन्द्रबहादुर शाहीले पनि विगतमा जस्तै 'झोलामा खोला' राखेलाई कारबाही गर्ने चेतावनीसहित उत्पादन अनुमति पत्र नलिएका र लिन चासो नदिएकाहरूलाई ताकेता गरी उनीहरूको लाइसेन्स खारेज गर्ने चेतावनी दिए । मन्त्रीको निर्देशनलगतै विद्युत् विकास विभागले सूचना जारी गर्‍यो— उत्पादन अनुमति पत्र लिन प्रक्रिया सुरु गरेकाहरूले ३५ दिनभित्र विवरण पेस गर । हरेक ऊर्जामन्त्रीको दिमागमा के छ भने नेपालमा जलविद्युत् विकास हुन नसकेको मुख्य कारण झोलामा खोला राखेरै हो ।

यही मानसिकताबाट निर्देशित भई ऊर्जामन्त्री शाहीले पनि परम्परालाई निरन्तरता दिँदै निर्देशन नै जारी गरे कि खोलाजति खाली गर । ऊर्जामन्त्री शाहीको फरमानअनुसार उत्पादन अनुमति पत्रको लागि विवरण नबुझाउने कुल ४१ वटा आयोजना रहेछन् । यिनका जडित क्षमता चार हजार दुई सय ३१ मेगावाट छ । यो धेरै ठूलो परिमाण हो । यति धेरै खोलाहरू प्रवृद्धकै झोलामै रहेछन् । तर यी ४१ वटा आयोजना किन अगाडि बढ्न सकेनन्, समस्या कहाँ छ भन्नेतिर मन्त्री शाहीलगायत उनीअधिका कुनै पनि ऊर्जामन्त्रीको ध्यान गएन ।

अघिल्ला ऊर्जामन्त्री जनार्दन शर्माले बास्केटमा रहेका आयोजना खाली गराए । लाइसेन्ससम्बन्धी कार्यविधि परिवर्तन भएको निर्णय बेलुकीतिर गरे, तर अघिल्लो दिनदेखि ब्याक डेटमा निवेदन दिन लगाए । यसरी बास्केटमा रहेका अधिकांश आकर्षक आयोजना मन्त्रीले इच्छा गरेका व्यक्ति तथा कम्पनीले हात पारे । मन्त्री शर्माको लाइसेन्स मोह यतिमै सीमित रहेन । उनले राजीनामा दिइसकेपछि बूढीगण्डकीजस्तो दुई सय ५० अर्ब रुपैयाँ लागत रहेको बूढीगण्डकी विनाप्रतिस्पर्धा एउटा विवादास्पद कम्पनीलाई दिए । जबकि शर्माकै ३७ बुँदेअन्तर्गतको एउटा क्रान्तिकारी र छलाड नै माला जस्तो लाग्ने नारा थियो— नेपालको पानी, जनताको लगानी । आफ्नो नारालाई उनी आफैँले धज्जी उडाइदिए । ऊर्जामन्त्रीदेखि प्रधानमन्त्रीसम्म मुलुकको जलविद्युत् विकासका समस्या के हुन् र तिनलाई कसरी समाधान गर्ने भन्ने विषयमा रुचि कम छ ।

अहिले शर्माको सिको गर्ने प्रयासमा छन् मन्त्री शाही । ऊर्जा क्षेत्रमा गतिलो उदाहरणीय काम गरेर लोकप्रिय हुन सबैको इच्छा हुन्छ । त्यसको लागि त्याग र इमानदारी चाहिन्छ, जुन हाम्रोजस्तो मुलुकका अधिकांश नेता तथा मन्त्रीमा हुने कुरै भएन । उनले ४१ वटा लाइसेन्स किन खारेज नगर्ने भनेर जुन फरमान जारी गरेका छन्, त्यसले उनको पनि लाइसेन्स मोह देखाउँछ । लाइसेन्स रद्द गरेर वा गराएर पार्टीनिकटका व्यक्ति वा कम्पनीलाई दिन चाहन्छन् भन्ने यसले देखाएको छ ।

अधिकांश ऊर्जामन्त्री लाइसेन्स दिन मरिहते गर्ने गर्छन्, तर अड्काइएका भनिएका अधिकांश आयोजना अघि नबढ्नुमा सरकार नै मुख्य दोषी छ । उदाहरणको लागि नर्वेले लगानी गर्न नसकेर हात झिकेको ६५० मेगावाटको तामाकोसी तेस्रो आयोजना कसैले रोकेको छैन । यो आयोजना अड्किनुको मुख्य कारण लगानी अभाव हो । भारतीय बजारलाई ताकेर नर्वेले लाइसेन्स लिएको थियो । भारतको टाटा पावरलाई रणनीतिक साझेदार बनाउँदा पनि भारतमा बिकेन । कारण थियो, नेपालमा उत्पादन हुने बिजुलीको चर्काे लागत । नर्वेको एसएन पावरले तामाकोसी तेस्रो आयोजनाबाट उत्पादित बिजुली किनिदिन नेपाल विद्युत् प्राधिकरणलाई अनुरोध पनि गरेकै थियो ।

प्राधिकरणले त्यति धेरै बिजुली खपत गर्ने क्षमता छैन भनेर फर्कायो । माथिल्लो मर्याङ्दी (६०० मेगावाट), तिला १ (४४० मेगावाट), तिला २ (४२० मेगावाट) जस्ता आयोजना नेपालमा खपत गर्ने उद्देश्यले लाइसेन्स नै लिएका थिएनन् । यी आयोजनाबाट उत्पादन हुने बिजुली भारत निकासी हुन सकेन । जबकि यिनका बिजुली भारत निकासी हुन्छ भनेर तिनलाई समेत समावेश गरेर प्रसारण लाइनको गुर्योजना बनेको छ । तर भारतमा बिक्री हुन नसकेपछि यी दुवै (तिला र माथिल्लो मर्याङ्दी) ले नर्वेको शैलीमा प्राधिकरणलाई बिजुली लिन लबिङ गरे ।

अघिल्ला ऊर्जामन्त्री शर्माले आपूm मन्त्रालयबाट बाहिरिँदाबाहिरिँदै तिला १ र २ को अमेरिकी डलरमा बिजुली खरिद सम्झौता (पीपीए) गर्न प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशकलाई चर्काे दबाब नै दिए । उनकै दबाबस्वरूप प्राधिकरणले डलर पीपीएसम्बन्धी समझदारी पत्र (एमओयू) गर्‍यो । प्राधिकरणको प्रणालीभन्दा ठूलो क्षमताका यी आयोजना भविष्यमा डलर पीपीए हुँदैछन् । यीबाहेक अधिकांश आयोजना प्राधिकरणले पीपीए नगरेर अड्किएका छन् । प्राधिकरणले कुल १० हजार मेगावाटमध्ये ३० प्रतिशतभन्दा बढी नदी प्रवाही आयोजनाका बिजुली खरिद नगर्ने भनिसकेको छ ।

दुई वर्षअघिको हिउँदमा मुलुक चरम लोडसेडिङबाट गुज्रिरहँदा सामान्य जनजीवन र मुलुकको अर्थतन्त्र चौपट भएपछि सरकारका सबै निकायले एकाएक बुद्धत्व प्राप्त गरे— लोडसेडिङको कारण त हामी (सरकारी निकाय) नै रहेछौं । सरकारी निकायबीचका तगारा र समन्वय अभावले समयमा काम हुन नपाएको रहेछ, विभिन्न नीति र कार्यविधिले काम अड्केका रहेछन् आदिआदि । त्यतिखेरका ऊर्जासचिव सुमनप्रसाद शर्माले तीन महिनाभन्दा बढी समय लगाएर राष्ट्रिय ऊर्जा संकट निवारण तथा विद्युत् विकास दशकसम्बन्धी अवधारणापत्र एवं कार्ययोजना, २०७२ बनाए ।

यो कार्ययोजनालाई मन्त्रपरिषद्ले स्वीकृत गरिसकेको छ, तर केही बुँदाबाहेक अधिकांश कार्यान्वयन नै भएनन् । ९९ वटा बुँदा रहेको यो कार्ययोजनामा नीतिगत र कार्यक्रमजन्य सुधारका अधिकांश विषयवस्तु समेटिएका थिए । टोपबहादुर रायमाझी ऊर्जामन्त्रीबाट हटिसकेपछि आएका जनार्दन शर्माले अर्काे सैंतीसबुँदे थप कार्ययोजना ल्याए । शर्माको कार्ययोजनाको केन्द्रीय उद्देश्य 'नेपालको पानी, जनताको लगानी' थियो । शर्माले रायमाझीको कार्ययोजनालाई वास्ता गरेनन् ।

अहिलेका ऊर्जामन्त्री शाहीले ऊर्जा संकट कार्ययोजना र शर्माको सैंतीसबुँदे योजना बिर्सदै अब नयाँ कार्ययोजना ल्याउन मातहतका निकाय प्रमुखलाई निर्देशन दिइसकेका छन् । अब शाहीले पनि यस्तै कुनै

अर्को नाममा योजना सार्वजनिक गरे भने अचम्म नमाने हुन्छ । शर्मा र शाही मात्र होइन, उनीहरूभन्दा अधिका ऊर्जामन्त्रीहरूले पनि आफ्ना ढोलक पिट्दै जनताका आँखामा छारो हाल्ने मात्र काम गरे । माओवादी नै पहिलोपटक सरकारमा आएपछि १० वर्षमा १० हजार मेगावाट बिजुली उत्पादन गर्ने कार्ययोजनासहित घोषणा भयो । त्यसअनुसार कार्यदल गठन भई प्रतिवेदन नै तयार भयो । उक्त प्रतिवेदन पनि वर्षोसम्म त्यतिकै थन्कियो । १० हजारको चर्चा सेलाउन नपाउँदै कांग्रेसले ऊर्जा मन्त्रालय पायो र अर्को घोषणा भयो— २० वर्षमा २५ हजार मेगावाट । माओवादीले बन्दोबस्ती गरेको नारा '१० हजार होइन, १७ हजार मेगावाट' को पनि मान राखिदिऊँ भनेर शर्माले त्यसमा सात हजार मेगावाट थपिदिए । बढी ऊर्जा उत्पादन गर्ने होड चल्यो, तर कागजमा मात्रै ।

नारा घन्काएरै जनतालाई मूर्ख बनाउन सकिन्छ भन्ने मानसिकताले यसमा पनि काम गर्‍यो । यसरी कति बिजुली उत्पादन गर्ने, कति चाहिने हो भन्नेमै सरकार र मन्त्री फेरिएपछि कुरा फेरिँदै आएको छ । यसले सरकारका मन्त्रीहरू के गर्ने भन्ने अलमलमा रहेको प्रस्ट देखाउँछ कि उनीहरूसित मुलुकको ऊर्जा क्षेत्रको कुनै दृष्टिकोण छैन । ऊर्जा मन्त्रालयले के गर्ने ? कसैलाई सोधिरहन वा कार्ययोजना पेस गर्न लगाउनै पर्दैन । सरकारको कार्यसम्पादन नियमावलीमै उल्लेख छ । मन्त्रीले के गर्ने, सचिवले के गर्ने, महानिर्देशक, महाशाखा प्रमुख, विभागीय प्रमुख, शाखा प्रमुख, शाखा अधिकृत र सुब्बा खरिदारसम्मले के गर्ने सबै ऐन, कानुन, नियमावली, कार्यविधिमै उल्लेख छ ।

समस्या के गर्ने भन्ने थाहा नपाएर होइन । समस्या सबैलाई थाहा छ, समाधान पनि थाहा छ । तैपनि किन हुँदैन काम ? ऊर्जामन्त्रीले स्वामित्व लिएको ऊर्जा संकट निवारण कार्ययोजना, २०७२ को मर्ममै प्रहार गर्ने गरी वनमन्त्रीले मन्त्रिपरिषद्मा प्रस्ताव ल्याए— एउटा रूख काटे २५ वटा रोपिदिनुपर्ने, वनको जग्गाको ठाउँमा वनकै (जस्तै) जग्गा दिनुपर्ने कार्यविधि । वनको यो कार्यविधिमा के छ भनेर ऊर्जामन्त्रीले पढेनन् वा बुझेनन् वा थाहा पाएर पनि चुप लागे । ऊर्जा र जलस्रोत क्षेत्रका दिग्गज र भुक्तभोगीले तयार पारेको सिंगो ऊर्जा कार्ययोजनालाई वनको एउटा कार्यविधिले तुहाइदियो ।

प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाले 'अब पञ्चेश्वर बन्छ, ढुक्क हुनोस्' भनेर हिँड्दै गर्दा 'पञ्चेश्वरका खास समस्या के हुन् ?' त्यतातिर कहिल्यै पनि सोचेनन् । उनको भारत भ्रमणमा पञ्चेश्वरको डीपीआर दुई महिनामा बनाउने भनेर संयुक्त विज्ञप्तिमा त आयो । अधिकांश भारत भ्रमणमा पञ्चेश्वरको डीपीआरबारे उल्लेख हुन्छ, तर कार्यान्वयन हुँदैन । किनभने महाकाली सन्धिले नचिनेको तल्लो शारदामा प्रयोग भइरहेको पानीलाई भारतले दाबी गर्दै आइरहेको छ । दुई देशका प्रधानमन्त्रीबीच नै पानी बाँडफाँटमा स्पष्ट भइदिएको भए डीपीआर बन्ने सम्भावना थियो । यसरी हरेक विषयमा भनाइ र गराइमा गहिरो अन्तर पर्दै आएको छ ।

यसरी ऊर्जामन्त्रीदेखि प्रधानमन्त्रीसम्म मुलुकको जलविद्युत् विकासका समस्या के हुन् र तिनलाई कसरी समाधान गर्ने भन्ने विषयमा रुचि कम छ । भारतबाट ऊर्जा आयात नै एक मात्र विकल्प देख्दै आएका हरेक सरकार यसरी नै अलमलमा पर्दै आएका छन् । ऊर्जामन्त्रीलाई लाइसेन्स हात पार्ने, दिने,

दिलाउने र ठेक्कापट्टामा गहिरो चासो छ । मूल समस्याप्रति उनीहरू बेखबर छन् । ऊर्जा संकट कार्ययोजना, २०७२ अहिले पनि कार्यान्वयन गर्ने हो भने अधिकांश समस्या समाधान हुनेछन् ।

श्रोत: नागरीक, २०१४/०५/१२

जलविद्युत् आयोजनाले फेरियो जीवनशैली

हिमनाथ देवकोटा

रसुवामा सञ्चालित तथा निर्माणाधीन जलविद्युत् आयोजनाले जिल्लाबासीको जीवनशैली परिवर्तन गरेको छ। जिल्लामा रहेका जलविद्युत् आयोजनाले पूर्वाधारको विकास गर्नुका साथै स्थानीयलाई रोजगारीको अवसरसमेत दिन थालेपछि रसुवाबासीको जीवनशैली परिवर्तन हुँदै जान थालेको हो।

आयोजना निर्माण गर्दा प्रभावित क्षेत्रमा आवश्यकता अनुसार विकास निर्माणको काम पनि हुने गरेको छ। आयोजनाले शिक्षण संस्था, स्वास्थ्य संस्था, ग्रामीण सडक निर्माण गरेपछि स्थानीयबासीलाई सहयोग पुगेको छ। गाउँमा विकासका पूर्वाधार निर्माण भएपछि आर्थिक जीविकोपार्जनमा समेत सहयोग पुगेको छ। संघसंस्थाहरू सहरकेन्द्रित हुने भएपनि जलविद्युत् आयोजना भने ग्रामीण क्षेत्रमा निर्माण हुने भएकाले गाउँलाई प्रत्यक्ष सहयोग पुग्ने नागरिक समाजका अध्यक्ष बाबुलाल तामाडले बताए।

‘संघसंस्था गाउँमा पुग्दैनन् जलविद्युत् गाउँको भिरपाखा छेउमा निर्माण हुन्छ यसले स्थानीयलाई प्रत्यक्ष फाइदा पुर्याउछन् उनले भने। आयोजनाले जिल्लाबासीका लागि प्रदान गर्ने १० प्रतिशत सेयरका कारण विभिन्न व्यवसाय सञ्चालन गरेर स्वरोजगार बनेका छन्।

गोसाइँकुण्ड गाउँपालिका-५ स्याफ्रुका नोर्चेल तामाडले हल्लैहल्लामा चिलिमे जलविद्युत् आयोजनाको सेयर खरिद गरेका थिए। सुरु के फाइदा होला र भन्ने सोचेर एकजना वरावर ५० कित्ता सेयर भरेका तामाड अहिले सेयरका कारण ऋण तिर्नेदेखि छोराछोरी समेत पढाउन सहज भएको बताउँछन्।

पहिलो गाउँघरमा परम्परागत रुपमा कृषि पेसामा संलग्न भएर ६ जनाको परिवारको पालनपोषण गरिरहेका तामाडले ऋण काढेर होटल व्यवसाय सुरु गरेका थिए।

होटल सञ्चालन गरेको केही समय ब्याज तिर्नसमेत धौधौ परेका तामाडलाई अहिले महिना महिनामा ब्याज घटाउन अनि छोराछोरीलाई विद्यालयमा पढाउन सजिलो भएको छ। ‘ऋण तिरेर सकिन लाग्यो सेयरबाट आएको बोनसले अन्य क्षेत्रमा समेत लगानी गर्न थालेको छु,’ होटल व्यवसायी तामाडले भने।

सेयरबाट केहीले होटल, सवारीसाधन र घरजग्गा लगानी गरेका छन् भने केहीले सेयर किनबेच गरिरहेका छन्। स्याफ्रुका छेवाड तामाडले सेयर खरिद बिक्री गर्ने गरेका छन्। सेयरको भाउ बढेको बेला बेच्ने र भाउ घटेका बेला किन्ने गरेका तामाडसँग अहिले नौ सय कित्ता सेयर रहेका छन्। ‘अहिलेसम्म अन्य क्षेत्रमा लगानी गरेको छैन सेयर किनबेच गरिरहेको छु भविष्यमा सेयरमा फाइदा पुग्ने देखेको छु,’ तामाडले सुनाए।

रोजगारीको अवसर

रसुवामा सञ्चालित तथा निर्माणाधीन जलविद्युत् आयोजनामा दुई हजारभन्दा बढी रसुवाबासीले रोजगारीको अवसर पाएका छन्।

जिल्लामा निर्माण सम्पन्न भएको दुईवटा र निर्माण भइरहेका सातवटा आयोजनाबाट प्रत्यक्ष-अप्रत्यक्ष रुपमा करिब दुई हजार पाँच सयले रोजगारी पाएका छन्।

आफ्नो सीप र शैक्षिक योग्यताको आधारमा लेबर, ओभरसियर, सब-ओभरसियर, इन्जिनियर, सिभिल इन्जिनियर, इलेक्ट्रिकल इन्जिनियर लगायत क्षेत्रमा कार्यरत रहेका छन्। त्यस्तै वैदेशिक रोजगारीमा जान खोज्नेहरू पनि जिल्लामा नै रोजगार पाउने भएपछि उनीहरू आयोजनामा आकर्षित भएका छन्।

एउटा जलविद्युत् आयोजनामा न्यूनतम ६० देखि चार सय जनासम्मले रोजगारीका अवसर पाएका छन्। स्थानीयको सीप र शिक्षाको आधारमा आयोजनाले रोजगारी दिएको साइजेन जलविद्युत् आयोजना रसुवाका प्रशासकीय अधिकृत सुनिल रेग्मीले बताए। 'हाम्रो आयोजनामा प्रत्यक्ष रूपमा एकसय २० जनाले रोजगार पाएका छन् भने चारसय भन्दा बढी अप्रत्यक्ष रूपमा लाभान्वित भएका छन्,' रेग्मीले भने।

२७ मेगावट विद्युत् उत्पादन

जिल्लामा निर्माण सम्पन्न भएका दुईवटा जलविद्युत् आयोजनाबाट उत्पादन भएको २७ मेगावट विद्युत् राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोडिएको छ। स्वदेशी लगानीमा निर्माण भएको २२ मेगावाट क्षमताको चिलिमे जलविद्युत् आयोजना र पाँच मेगावाटको मैलुङखोला जलविद्युत् आयोजनाको विद्युत् राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोडिएको हो। त्यस्तै जिल्लामा अहिले सातवटा जलविद्युत् आयोजना निर्माण भइरहेका छन्। दुईसय १६ मेगावाटको माथिल्लो त्रिशुली एक, एकसय ११ मेगावाटको रसुवागढी, ६० मेगावाटको त्रिसुली थ्री ए, ४२.५ मेगावाट क्षमताको सान्जेन, १४.८ मेगावाट क्षमताको माथिल्लो सान्जेन, १० मेगावाटको लाडटाङखोला ६.५ मेगावाटको अपर मैलुङ निर्माण भइरहेका छन्।

त्यसैगरी ७८ मेगावाटको साइजेन खोला र एकसय २० मेगावाटको रसुवा भोटेकोसी प्रस्ताव गरिएको छ। अहिले निर्माण भइरहेका आयोजना दुई वर्षभित्र निर्माण सम्पन्न हुने गरी कार्य भइरहेको छ।

श्रोत: अभियान, २०७४/०५/१२

पीटीए लागू गर्न दुई देशका प्रमबीच समझदारी

सन् २०१४ मा नेपाल-भारतबीच भएको विद्युत् व्यापार सम्झौता (पीटीए) लागू गर्न दुवै देशका प्रधानमन्त्रीबीच समझदारी भएको छ । प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाको हालै सम्पन्न भ्रमणका क्रममा भारतीय प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदीबीच पीटीएबमोजिम विद्युत् खरीद-विक्री गर्न प्रक्रिया अघि बढाउने समझदारी भएको हो । 'पछिल्लो समयमा भारतको पावर मिनिष्ट्रीद्वारा जारी सीमापार विद्युत् व्यापार निर्देशिकाको परिमार्जन गर्ने विषयमा दुई प्रधानमन्त्रीबीच समझदारी भएको हो,' ऊर्जा मन्त्रालयका प्रवक्ता दिनेश घिमिरेले भने, 'आवश्यक प्रक्रिया अघि बढाउन पहल गर्ने सम्बन्धमा भारतीय प्रधानमन्त्रीले वचन दिएका छन् ।'

सीमाक्षेत्रका देशका हकमा भारतीय लगानी ५१ प्रतिशत भएका कम्पनीले उत्पादन गरेको विद्युत् मात्रै भारतले आयात गर्ने कुरा निर्देशिकामा उल्लेख छ । पीटीए नेपालमा उत्पादित विद्युत् भारत निर्यातका लागि भएको ऐतिहासिक सम्झौताको दस्तावेजका रूपमा रहेको छ । तर, उक्त दस्तावेजको कार्यान्वयनलाई निस्तेज पार्ने गरी गत पुसमा जारी निर्देशिकाले विद्युत् उत्पादनमा लगानीकर्ताको आकर्षण घटाएको छ ।

खासगरी ठूला क्षमतामा विद्युत् उत्पादन गरी भारत निर्यात गर्ने सम्भावना देखेका विदेशी (भारतबाहेकका) लगानीकर्ता निर्देशिकाका कारण हचकिएका छन् । उत्पादनका साथै निर्देशिकाले विद्युत् व्यापारलाई समेत प्रभावित गरेको छ । जसले भारतीयको ५१ प्रतिशत लगानी भएको विद्युत् व्यापार कम्पनीबाट मात्रै भारतले विद्युत् खरीद गर्ने उल्लेख गरेको छ । हालसम्म विद्युत् आयात मात्रै गरिरहेको नेपालमा यसको सम्पूर्ण जिम्मेवारी नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले बहन गर्दै आएको छ । आगामी दिनमा विद्युत् खरीद-विक्रीका लागि भनेर सरकार तथा विद्युत् प्राधिकरणले पावर ट्रेड कम्पनी स्थापना गर्ने भएका छन् । अघि बढाउने छ । तर भारतको उक्त निर्देशिकाअनुरूप उक्त कम्पनीहरूमार्फत् विक्री गरिने विद्युत् भारतले खरीद गर्ने छैन ।

दुई प्रधानमन्त्रीबीचको समझदारीअनुसार नेपालले आफ्नो विद्यमान कम्पनीमार्फत नै भारतमा विद्युत् निर्यात गर्न सक्नेछ । प्रधानमन्त्री स्वदेश फर्किएको केही समयमै दुवै देशको ज्वाइण्ट स्टेयरिङ कमिटीको बैठक बसी यो विषयलाई टुङ्ग्याउने प्रवक्ता घिमिरेले बताए ।

श्रोत: ऊर्जा खबर, २०१४/०५/१२

पञ्चेश्वर 'विज्ञ समूह'को बैठक दिल्लीमा बस्दै

पञ्चेश्वर बहुउद्देश्यीय आयोजनाको 'विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन (डिपिआर)' लाई अन्तिम रूप दिन गठन गरिएको 'विज्ञ समूह (टिम अफ एक्सपर्ट)' को दोस्रो बैठक दिल्लीमा बस्ने भएको छ ।

'पञ्चेश्वर विकास प्राधिकरण (पिडिए)' गभर्निङ बडी (सञ्चालक समिति) ले गठन गरेको विज्ञहरूको बैठक आगामी भदौ २० र २१ गते बस्न लागेको हो । बैठकको नेतृत्व नेपालका जल तथा ऊर्जा आयोगको सचिवालयका सचिव मधुसूदन अधिकारी र भारतको केन्द्रीय जल आयोगका अध्यक्ष नरेन्द्र कुमारले गरेका छन् । समूहमा नेपालका तर्फबाट १६ र भारतका तर्फबाट ११ जना विज्ञ सम्मिलित छन् ।

विज्ञहरूको पहिलो बैठक भदौ ५, ६ र ७ गते काठमाडौंमा बसेका थियो । अलालेपालाले बस्ने गरी तय गरिएका बैठक दाँसा पटक दिल्लीमा राखिएका छ । पहिलो बैठकमा दुवै देशबीच डिपिआरमा रहेका आफ्ना असहमतिबारे छलफल भएको प्राधिकरणका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत महेन्द्रबहादुर गुरुडले बताए ।

'विज्ञ समूहको बैठक चार पटक बस्ने भनिएको छ, पहिलोमा डिपिआरबारे आ-आफ्ना भनाइ राखियो,' उनले मंगलबार **ऊर्जा खबर**सँग भने, 'अबका बैठकमा हरेक बुँदामा देखिएका असहमतिमा छलफल हुँदै जान्छ ।' डिपिआरमा प्राधिकरण, नेपाल र भारतले २१ भाग (च्याप्टर) मा ५ सय ७५ बुँदामा प्रतिक्रिया राखेका छन् । २१ मध्ये पहिलो बैठकमा ५ च्याप्टरमा छलफल भएको गुरुडले जानकारी दिए । उनका अनुसार ५ वटा उपसमूह गठन गरेर १ सय ६ बुँदामा छलफल भयो । तीमध्ये ९९ बुँदामा सहमति नजिक पुगेको बताए ।

५ च्याप्टरका बाँकी ७ बुँदा र १६ च्याप्टरमा अबका बैठकमा छलफल गरेर टुंगो लगाउने तयारी छ । महाकाली सन्धीमा उल्लेखित विषयमा टेकेर नेपालले आफ्ना भनाइ राखेको र यसैमा अडान लिएको ऊर्जा मन्त्रालय नीति महाशाखाका सहसचिव दिनेशकुमार घिमिरेले बताए ।

प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाले भारत भ्रमणका क्रममा पञ्चेश्वरको डिपिआर छिटो टुंग्याउने बताएका थिए । देउवा र उनका भारतीय समकक्षी नरेन्द्र मोदीले जारी गरेको ४६ बुँदे संयुक्त विज्ञप्तिमा एक महिनाभित्र डिपिआर टुंग्याउने उल्लेख छ ।

नेपालको औपचारिक भ्रमणका क्रममा २०७१ साउन १८ गते मोदीले संविधानसभामा संबोधन गर्दै ६ महिनाभित्र पञ्चेश्वर डिपिआरको काम पूरा हुने दाबी गरेका थिए । तर, करिब ३ वर्षसम्म यसले अन्तिम रूप पाएका छैन ।

श्रोत: उर्जा खबर, २०१४/०५/१२

मध्यभोटेकोसी जलविद्युत आयोजना, बाँध क्षेत्रमा अवरोध कायमै

सिन्धुपाल्चोकमा निर्माण भइरहेका १ सय २ मेगावाटको मध्यभोटेकोसी जलविद्युत आयोजनाको बाँध निर्माण क्षेत्रमा स्थानीयको अवरोध अझै हटेको छैन । मुआब्जा रकम अपुग भएको भन्दै केही घरले निर्माणस्थल खाली नगरेका हुन् ।

बाँध निर्माण हुने चाकु गाउँका ११ घरमा मुआब्जाको समस्या थियो । उनीहरूले जग्गाको बदला जग्गा नै लिने अडान राखेपछि आयोजनाले जग्गा किनेर उपलब्ध गराएको थियो । जग्गा पाएका ९ घरले ठाउँ खाली गरेका छन् भने दुई घर अझै अडानमा बसेका छन् ।

पारिवारिक वा अंशबण्डा नमिलेका कारण दुई घरले निर्माणस्थल छोड्न नमानेको मध्यभोटेकोसी जलविद्युत कम्पनीका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत मणिकुमार काफ्लेले बताए । ‘स्थानीय सरकारमार्फत समस्या समाधान खोजिरहेका छौं,’ उनले **उर्जा खबर**सँग भने, ‘अब समस्या समाधानको नजिक पुगिसकेका छौं ।’

सिभिल ठेकेदार चाइना इनर्जी ग्रुपअन्तर्गतको ‘क्वाड्रसी हाइड्रो इलेक्ट्रिक कन्स्ट्रक्सन ब्यूरो’ ले समेत स्थानीयकै कारण काम गर्न नपाएको गुनासो गर्दै आएको छ । बर्खाको समयमा बाहिरी क्षेत्रमा काम गर्न समस्या रहे पनि सुरुङको काम भइरहेको काफ्लेले जानकारी दिए ।

बाँधमा काम गर्न नपाएपछि ठेकेदारले क्षतिपूर्ति दाबी गर्न थालेको छ । उपकरण निष्क्रिय रहेको, कामदारले काम गर्न नपाएको लगायत कारण देखाउँदै ठेकेदारले थप रकम दाबी गर्न थालेको प्रमुख कार्यकारी अधिकृत काफ्लेले बताए ।

‘धेरै शीर्षकमा ठेकेदारको दाबी छ । उसका केही माग जायज पनि छन् तर दाबीले मात्र हुँदैन,’ उनले भने, ‘काम गर्ने ठाउँ दिन नसक्दा हामी तल परेका छौं ।’ स्थानीय अवरोध हटाउन प्रहरी प्रशासनबाहेक सहजिकरण गर्न सबै संयन्त्र परिचालन गरिएको उनले बताए ।

लागतर समय थपिँदै

निर्माणको सुरु तालिकाअनुसार गत असार (२०७४, असार) मा आयोजनाबाट विद्युत उत्पादन हुनुपर्थ्यो । तर, विभिन्न समयमा उत्पन्न प्राकृतिक प्रकोपका कारण निर्माण थप दुई वर्ष लम्बिने भएको छ ।

स्थानीयको अवरोधसँगै २०७१ साउनमा जुरेमा पहिरो गयो । यस्तै, भूकम्प र भारतले गरेको नाकाबन्दीले निर्माण प्रभावित भयो । भूकम्पपछि आफ्नो देश गएका चिनियाँ कामदार वातावरण केही सहज भएपछि झन्डै एक वर्षपछि काममा फर्केका थिए ।

आयोजना आगामी २०७६ असार दोस्रो साताभित्र पूरा गर्ने गरी समयावधि संशोधन गरिएको छ । तर, यो समयमा पनि काम सकिनेमा ठेकेदारले शंका व्यक्त गरेको छ । निर्माण अवधिसँगै आयोजनाको लागत निरन्तर बढ्दै गएको छ ।

सुरुमा करिब १० अर्ब रुपैयाँ अनुमान गरिए पनि हालसम्म संशोधन गरी साढे १२ अर्ब रुपैयाँ पुर्याइएको छ । तर, यो लागतमा आयोजना बन्ने अवस्था देखिँदैन ।

२०७६ असार दोस्रो सातासम्म आयोजना नबने यसको लागत १६ अर्ब रुपैयाँ नाघ्ने अनुमान गरिएको छ । बैंक ब्याजसमेत जोड्दा लागत करिब २० अर्ब रुपैयाँ पुग्न सक्ने ठेकेदारको अनुमान छ । यसो भए यसको लागत प्रतिमेगावाट करिब २० करोड रुपैयाँ हुनेछ ।

आयोजनाको प्रगति

आयोजनाको हालसम्म करिब ३० प्रतिशत काम सकिएको काफ्लेले जानकारी दिए । डाइभर्सनसहित साढे ८ किलोमिटर सुरुङ खन्नुपर्नेमा करिब डेढ किलोमिटर निर्माण भएको छ ।

विद्युतगृह खन्ने र 'कंक्रीटिड' गर्ने काम सकिएको छ । कम्पनीका अनुसार २०७४ को मंसिरसम्म हेडवक्रसको काम सकिनेछ । आयोजनाको निर्माण सिभिल तथा हाइड्रो मेकानिकल, इलेक्ट्रो मेकानिकल र प्रसारण लाइन गरी तीन खण्डमा बाँडिएको छ ।

सिभिल निर्माणको जिम्मा चीनको क्वाइसीले र भारतको एन्ड्रिज हाइड्रो कम्पनीले इलेक्ट्रो मेकानिकल निर्माणको जिम्मा पाएको छ । प्रसारण लाइन निर्माणका लागि ठेक्का प्रक्रिया सुरु गरिएको छ ।

वार्षिक ५४ करोड २३ लाख युनिट विद्युत उत्पादन हुने आयोजनाको पोस्टेड दर (हिउँदमा ८.४० रुपैयाँ र बर्खा ४.८० रुपैयाँ) मा विद्युत खरिद सम्झौता (पिपिए) गरिएको छ । पिपिएमा ८ पटकसम्म ३ प्रतिशत वार्षिक वृद्धिदर दिइएको छ ।

उत्पादित विद्युत बाह्रबीसे सबस्टेसनसम्म ल्याउन निर्माण गर्नुपर्ने ४ किलोमिटर प्रसारण लाइनको ठेक्का प्रक्रिया सुरु भएको जनाइएको छ । आयोजनामा चिलिमे कम्पनीको ३८, नेपाल विद्युत प्राधिकरणको १०, नेपाल अरनिको हाइड्रोपावर, सिन्धु इन्भेष्टमेन्ट प्रालि र सिन्धु हाइड्रो पावरको १-१ प्रतिशत शेयर लगानी छ ।

यस्तै, आयोजनामा लगानी गर्ने कम्पनीका कर्मचारीको साढे ४ प्रतिशत, कर्मचारी सञ्चय कोषमा रकम सञ्चय गर्ने सञ्चयकर्ताको १९.५ प्रतिशत स्थानीय जनताको १० प्रतिशत र अन्य सर्वसाधारणको १५ प्रतिशत शेयर लगानी रहनेछ ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/०५/१३

चमेलियाको ३० मेगावाट मंसिरदेखि राष्ट्रिय प्रसारणलाइनमा

उमेश पौडेल/ पदम बडाल

आयोजनाले १३२ केभिए प्रसारणलाइनको पोल तथा तारको परीक्षण गरिसकेको छ –

३० मेगावाट क्षमताको चमेलिया जलविद्युत् आयोजनाले मंसिरदेखि नियमित उत्पादन गर्ने भएको छ । असोज मसान्तसम्म परीक्षण उत्पादन गरिसक्ने र मंसिरदेखि नियमित विद्युत् उत्पादन गरी राष्ट्रिय प्रसारणलाइनमा जोडिने भएको हो । ऊर्जामन्त्री महेन्द्रबहादुर शाही र विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङसहितको संयुक्त टोलीले आयोजनास्थल दार्चुलामा सोमबार अनुगमन गरेका थिए ।

अनुगमनका क्रममा अबको २० दिनभित्र सुरुङको काम सकिने र त्यसपछि पानी भरेर आयोजनाको काम अगाडि बढाइने घिसिङले बताए । मन्त्रीसहितको टोलीले चमेलिया जलविद्युत् आयोजनाका ठेकेदार चाइना गेजुवा ग्रुप कम्पनी (सिजिजिसी)का महाप्रबन्धक चोउ सियाङचोउ, कन्सल्ट्यान्ट कम्पनीका प्रतिनिधि, स्थानीय प्रशासनलाई राखेर छलफल गरेको थियो । अनुगमनका क्रममा मन्त्री शाहीले आयोजनाका विषयमा सल्ट्याउनुपर्ने मुद्दा र सरकार तथा प्राधिकरणको तर्फबाट गर्नुपर्ने कामका बारेमा जानकारी दिएका थिए ।

मन्त्री शाहीले जतिसक्दो चाँडो आयोजना सम्पन्न गर्न ठेकेदार कम्पनीलाई निर्देशन दिएका छन् । चिनियाँ ठेकेदारले वेला-वेलामा काममा अवरोध गर्दै पुनः काम सुरु गरेर आयोजनाको लागत बढाएको भन्दै यो आयोजनाको व्यापक आलोचना हुने गरेको छ ।

ठेकेदार पक्षले गत असार मसान्तसम्मै आयोजना निर्माण गरिसक्ने भनेर यसअघिका ऊर्जामन्त्री जनार्दन शर्मालाई आश्वासन दिएको थियो । शर्मालाई कार्यसूची बनाएर बाँकी विवादित मुद्दा मिलाउँदै जाने, खुम्चिएको सुरुङ सीधा पार्न अस्थायी दररेट कायम गरी पछि निर्णय गरेर सोहीबमोजिम भुक्तानी दिने सहमतिसमेत भएको थियो । तर, ठेकेदार कम्पनी आफैँले दिएको समयसीमामा काम सम्पन्न गर्न नसकेपछि अन्तिमपटक भन्दै कातिकसम्म म्याद मागेको छ ।

सन् २००७ बाट निर्माण थालिएको आयोजना सुरुमा ०६८ वैशाख (९ मे २०११) मा सक्ने लक्ष्य राखिएको थियो । समयमा आयोजना निर्माण सम्पन्न नभएपछि पटक-पटक समय थपिँदै आएको छ । आयोजनाको काम लक्ष्यभन्दा ६ वर्ष ढिला हुँदा लागत रकम पनि बढेर गएको छ । डिपिआरमा ८ अर्ब ५० करोड रुपैयाँ लागतमा आयोजना सम्पन्न गरिने भनिए पनि थप अतिरिक्त काम (भेरिएसन) बढेर करिब १६ अर्ब रुपैयाँ पुग्ने अनुमान गरिएको छ ।

यो आयोजनामा ६ पटक भेरिएसन (लागत वृद्धि) भइसकेको छ । गेजुवाले सुरुमा चमेलियाको सिभिलतर्फको ठेक्का २ अर्ब ८८ करोड १३ लाख रुपैयाँमा लिएको थियो । निर्णय प्रक्रियामा प्राधिकरणको ढिलाइ, ठेकेदारको लापरबाही र कमजोर भूबनोटलगायतका कारण आयोजनाको सिभिलतर्फको लागत दोब्बरभन्दा बढी भएको छ ।

आयोजनास्थलदेखि कैलालीको अत्तरियासम्म प्रसारण लाइनको निर्माण भइसकेको छ ।

अर्को साताबाट पावरहाउस रहेको स्थान दार्चुलाको बलौचबाट अत्तरियासम्मको प्रसारण लाइनमा चार्जिङ गर्ने कार्यतालिका रहेको घिसिङले बताए । यसअघि आयोजनाले उक्त १३२ केभिए प्रसारणलाइनको पोल तथा तारको

परीक्षण गरिसकेको छ । आयोजनाको परीक्षण उत्पादन गरेलगत्तै अत्तरियामा निर्माण सम्पन्न भइसकेको सबस्टेसनको परीक्षण सुरु गरिने उनले बताए ।

दार्चुलाको चमेलिया नदीमा अन्य आयोजना पनि निर्माणाधीन अवस्थामा रहेका त्यहाँ डबल सर्किटको प्रसारणलाइनको निर्माण भएको छ । ती आयोजनाबाट उत्पादित बिजुली पनि अत्तरियास्थित सबस्टेसनसम्म जोडिनेछ ।

परीक्षणमा आयोजना

निर्माण सम्पन्न गरेर करिब २ महिनाअगाडि ड्याम र डिसेन्डिङ वेसिन परीक्षण गरेको आयोजनाले ५ वटा गेटहरू परीक्षण गरिसकेको छ । हालै ड्यामको अधिकतम सञ्चय क्षमताको समेत परीक्षण गरिएको आयोजना प्रमुख अजय दहालले बताए । '८८ मिटर उचाइसम्म ड्यामको पानी सञ्चय गर्ने क्षमताको परीक्षण र १ नम्बर टनेल बन्द गर्ने काम पूरा गरेका छौं,' उनले भने । अहिले आयोजनाले २ नम्बर टनेल बन्द गर्ने र ३ नम्बर टनेलको गेट निर्माण गर्ने काम गरिरहेको छ ।

त्यसैगरी पोलहरूको ड्राइटेन्स गरिएको तथा सेप्टेम्बर ३ बाट चमेलिया र अत्तरियाको सबस्टेसन, पावरहाउसका मेसिन र लाइनहरूको टेस्ट गर्न बाँकी रहेको जानकारी दिएको छ । यी सबै परीक्षणका साथै प्रसारणलाइनमा रहेका इन्डै ३ सय रूखहरूको कटानपछि चमेलियाले दसैँलगत्तै परीक्षण गर्ने आयोजना प्रमुख दहालले बताए । प्रसारणलाइन क्षेत्रमा कटान गर्नुपर्ने १ हजार ९ सय रूखहरूमध्ये १ हजार ६ सय रूख काटिएको र बाँकी दुई महिनाभित्रै काट्ने योजना रहेको उनको भनाइ छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/०५/१३

ऊर्जा आयात गरेर विद्युत् निर्यातका गफ

गजेन्द्र बुढाथोकी

प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाको भारत भ्रमणका क्रममा रक्सौल-परवानीपुर र कुशाहा-कटैया अन्तरदेशीय प्रसारणलाइनको उद्घाटन गरेपछि प्रधानमन्त्री देवासहित नेपालका सरकारी अधिकारीहरू 'बहुत अच्छा उपलब्धि' भन्दै त्यसको गुणगान गाउन व्यस्त छन् ।

भारत सरकारकै सहयोगमा निर्माण कुल १ सय ३२ केभी क्षमताका ती दुवै प्रसारणलाइनबाट ५०-५० गरी थप १ सय मेगावाट बिजुली आयात गर्न सकिन्छ । विद्युत् उपलब्धता कम नहुँदा आयात हुँदा केको कोकोहोलो ?

भन्ने प्रश्न पनि उब्जन सक्छ, तर नेपाल क्रमैसँग खुद ऊर्जा आयातक मुलुकमा रूपान्तरित भन्दै गएको कुरालाई यतिखेर नजरअन्दाज गर्ने हो भने हामीले भोली गएर हाम्रो अस्तित्व के हो, कुन प्राथमिकतामा कहाँ चुक्यौं ? भनेर आउने पुस्तालाई सही जवाफ दिने ठाउँ रहनेछैन ।

पेट्रोलियम पदार्थमा हाम्रो मुलुकभित्र उत्पादन नहुने भएकाले त्यसमाथि बाह्य निर्भरतालाई अन्यथा मान्न सकिँदैन । पेट्रोलियमबाहेक नेपाल विद्युत्मा समेत खुद आयातकर्ता मुलुकमा रूपान्तरित भएको भर्खरै एसियाली विकास बैंक (एडीबी) द्वारा प्रकाशित 'नेपालको ऊर्जा क्षेत्रको आकलन, रणनीति र मार्गचित्र' शीर्षकको प्रतिवेदनले खुलासा गरेको छ ।

प्रतिवेदनअनुसार सन् २०११ मा नेपालले भारतबाट कुल ६ सय ९४ गिगावाट आवर विद्युत् आयात गरेकोमा सन् २०१६ मा आइपुग्दा यो बढेर १ हजार ७ सय ५९ गिगावाट घण्टा पुगेको छ । आर्थिक वर्ष ०७२/७३ मा भारतबाट १७७७.६८ गिगावाट आवर ऊर्जा आयात गरिएकोमा आर्थिक वर्ष ०७३/७४ मा २१७५.०४ गिगावाट आवर पुगेको छ । यो २२.३५ प्रतिशतको वृद्धि हो, विगत सात वर्षमा वार्षिक औसत विद्युत् आयात वृद्धिदर करिब २१ प्रतिशत छ । यसलाई मेगावाटमा रूपान्तरण गरी हेर्दा गत वर्ष नेपालले ३ सय ८५ मेगावाटसम्म विद्युत् आयात विद्युत् प्राधिकरणको विवरणबाट देखिन्छ, जुन रकमगत आधारमा १४ अर्ब २० करोड रुपैयाँबराबर हो । यो वर्ष विद्युत् प्राधिकरणको लक्ष्यअनुसार १ सय मेगावाट विद्युत् आयात थपिँदा भारतलाई विद्युत् किनेबापत तिर्नुपर्ने बिल झन्डै २० अर्ब रुपैयाँबराबर पुग्नेछ ।

यसरी हेर्दा पेट्रोलियम, विद्युत्, कोइलासहितका समग्र ऊर्जाको आयातका लागि मात्र देशले खर्चनुपर्ने रकम डेढ खर्ब रुपैयाँबराबर पुगिसकेको छ । यद्यपि हामी अझैसम्म परम्परागत ऊर्जामै बढी आश्रित छौं । कुल ऊर्जा खपतमध्ये बायोमास ऊर्जाले अझै पनि ८० प्रतिशत हिस्सा ओगटिरहेको छ । जलविद्युत्जस्ता ऊर्जाको उपयोग १ प्रतिशतमा सीमित छ ।

विश्व बैंकले सार्वजनिक गरेको विद्युत्को पहुँचसम्बन्धी प्रतिवेदन (स्टेट अफ इलेक्ट्रिसिटी एक्सेस) सँग नेपालको राष्ट्रिय तथ्यांकलाई राखेर तुलना गर्दा केही सन्तोषप्रद अवस्था देखिए पनि मागेर खाएको भातले सधैं भुँडी भरिँदैन भन्ने नेपाली उखानलाई स्मरण गर्नेपर्ने हुन्छ ।

अहिले विश्वका १५ प्रतिशत नागरिकमा ऊर्जाको चरम अभाव छ, । सब-साहरन अफ्रिकापछि दक्षिण एसियामा सर्वाधिक ऊर्जाको अभाव छ । विश्व बैंकका अनुसार विश्वका कुल ऊर्जा अभाव झेलिरहेकामध्ये ५७ प्रतिशत अर्थात्

६० करोड ९० लाख मानिस सब-साहरन अफ्रिकामा बस्छन् भने ३२ प्रतिशत अर्थात् ३४ करोड ३० लाख मानिस दक्षिण एसियामा बस्छन् ।

सर्वाधिक ऊर्जाको अभाव झेलिरहेका जनसंख्याको आधारमा भारत अफ्रिकी मुलुकहरूभन्दा माथि अर्थात् पहिलो नम्बरमा छ, जसले कुल ऊर्जा अभाव झेलिरहेका जनसंख्याको एकतिहाइ हिस्सा ओगट्छ । त्यसपछि मात्र अफ्रिकी मुलुकहरू नाइजेरिया, इथियोपिया र कंगो पर्छन् । बढी जनसंख्यालाई ऊर्जा चाहिने देशमा बंगलादेश पाँचौं स्थानमा छ । अब हामी आफैँ विचार गरौं, आफैँ ऊर्जाको व्यापक अभाव झेलिरहेको भारतले कहिलेसम्म नेपाललाई ऊर्जा बेचिरहन्छ ?

विश्व बैंक समूहको अध्ययनअनुसार भारतलाई नै अहिले ५४ टेरावाट आवर विद्युत् अपर्याप्त छ । यो अभाव पूर्ति गर्न उसले सम्भव भएसम्म जलविद्युत्, आणविक, कोइलासहितका तापीय र सौर्य ऊर्जामा बल गरिरहेको छ । नेपालका कर्णाली, अरुण श्री, पञ्चेश्वर, कोसीसहितका आयोजनाहरूमा त्यसै भारतीय कम्पनीहरू सरकारी साथ लिएर आएका होइनन् ।

प्रधानमन्त्री देउवाकै भारत भ्रमणका क्रममा सार्वजनिक गरिएको सम्झौतामा अरुण श्री र माथिल्लो कर्णाली आयोजनामा नेपाल सरकारले प्रक्रियागत सहजीकरण गरिदिने, कोसी उच्च बाँध परियोजना अघि बढाउन तथा सुनकोसी डाइभर्सन परियोजना अघि बढाउन विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (डीपीआर) बनाउने, भारतले दुईतिहाइ र नेपालले एकतिहाइ लगानी गर्ने गरी बहुचर्चित पञ्चेश्वर परियोजना अघि बढाउनेजस्ता विषयवस्तु समावेश गरिएका छन् ।

भनिरहनु पर्दैन, भारत नेपालका अथाह जलस्रोतको उपयोग गरेर आफ्नो ऊर्जा अभाव तथा सिँचाइका लागि पानी अभावलाई पूर्ति गर्न चाहन्छ । भुटानमा विकसित जलविद्युत् आयोजनाहरूकै मोडलमा नेपालका जलविद्युत् आयोजनाहरूमा भारतीय लगानी नभएमा त्यस्तो ऊर्जा नकिन्ने प्रावधानसहितको नियमावली बनाएर भारतीय पक्षले आफ्नो चासो खुलासा गरिसकेको छ ।

यस्तो अवस्थामा नेपालमा अन्य मुलुकको साझेदारीमा बन्न-बनाउन लागेका जलविद्युत् आयोजनाहरूको भविष्यमाथि नै प्रश्नचिह्न उठे पनि प्रधानमन्त्री देउवाको भारत भ्रमणका क्रममा यसबारे कुनै कुरोकन्थो नै नहुनुले थप अन्योल सिर्जना गरेको छ ।

त्यसो त हाम्रो आफ्नै आन्तरिक बजार पनि अपर्याप्त भने होइन । एडीबीले सन् २०३५ सम्म नेपालको अन्तिम ऊर्जा माग वार्षिक १.९ प्रतिशतका दरले वृद्धि हुने प्रक्षेपण गरेको छ, यद्यपि यो सोही अवधिको नेपालको प्रक्षेपित वार्षिक औसत ३.७ प्रतिशतको आर्थिक वृद्धिदरभन्दा निकै कम हो ।

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले सन् २०१८ मा विद्युत्को माग १ हजार ७ सय ४२ मेगावाट पुग्ने तथा सन् २०२२ मा २ हजार ३ सय ९७ मेगावाट पुग्ने प्रक्षेपण गरेको छ । यसको तुलनामा आउँदो तीन वर्षभित्र राष्ट्रिय प्रसारणलाइनमा थप १०४७.१ मेगावाट विद्युत् थपिने र हालका आयोजनाहरू बिनाकुनै अवरोध सम्पन्न भएमा सन् २०२२ सम्म २ हजार ९१ मेगावाट थपिने प्राधिकरणले उल्लेख गरेको छ । त्यो अवस्थामा पनि ६ सय मेगावाटजति विद्युत्को अझै अभाव भइरहनेछ ।

हालको हाम्रो ऊर्जा उपभोगको प्रवृत्ति हेर्दा अहिले घरायसी प्रयोजनमा ८४ प्रतिशत, औद्योगिक क्षेत्रमा ६ प्रतिशत, यातायातमा ७ प्रतिशत, व्यापारिक क्षेत्रमा २ प्रतिशत र कृषिमा १ प्रतिशत उपभोग भइरहेको देखिन्छ । अझ यसलाई विद्युत्मा केन्द्रीकृत गरेर हेर्दा गार्हस्थ्य ग्राहकले ९४ प्रतिशत, औद्योगिक १.५ प्रतिशत, व्यावसायिक ०.६ प्रतिशत, सिँचाइमा २.८ प्रतिशत, गैरव्यावसायिक ०.६ प्रतिशत र अन्य ०.४ प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

यसले आउँदा दिनमा औद्योगिक गतिविधि विस्तार हुँदै गयो, नेपालमा इलेक्ट्रिक रेलवेसहितका विद्युतीय सवारी साधनहरूको प्रयोग बढेर गयो, विकास-निर्माणले तीव्रता लियो भने विद्युत् माग अझ तीव्र भएर जाने अपेक्षा गरिएको छ । त्यो अवस्थामा हालका निर्माणाधीन मात्र होइन, लाइसेन्स मात्रै लिएर राखिएका आयोजनाहरूले पनि उत्पादन गरेको विद्युत् देशभित्रै खपत हुने अवस्था आउने छ ।

विद्युत् निर्यातको सपना त छँदै छ । भारत र बंगलादेश दुवै देशमा विद्युत् निर्यात गर्न सकिने सम्भावना अहिले पनि छ, भोलि पनि रहनेछ । तर, कुन र कस्ता सर्तमा, कति दरमा, कुन मोडलमा विद्युत् निर्यात गर्ने भन्ने राष्ट्रिय नीति भने पहिला बनाइनुपर्छ ।

दक्षिण एसियाका अन्य राष्ट्रहरूमध्ये बंगलादेशमा विद्युत् पहुँचदर ६० प्रतिशत, भारतमा ७९ प्रतिशत, पाकिस्तानमा ९४ प्रतिशत र श्रीलंकामा ८९ प्रतिशत रहेको एडीबीले उल्लेख गरेको छ । यद्यपि गुणस्तरीय विद्युत् आपूर्तिको सवालमा विश्वका १ सय ४७ मुलुकमध्ये नेपाल १ सय ३७ औं स्थानमा हुनुले हाम्रो दुरुह अवस्था झल्काउँछ । उज्यालोका लागि दुईवटा बल्ब झुन्ड्याउनु मात्र विद्युत् पहुँचको सूचक होइन, त्यसको उत्पादक प्रयोगको अवस्था कस्तो छ भन्ने कुराले पनि विशेष अर्थ राख्छ ।

गत आर्थिक वर्षमा केही व्यवस्थापकीय चलाखीका सूत्रहरू प्रयोग गरेर गार्हस्थ्य उपभोक्ताका लागि लोडसेडिङ न्यूनीकरण गरिए पनि अझैसम्म प्रसारण प्रणालीमा ३० प्रतिशत विद्युत् अभाव कायमै छ ।

अहिले देशभरि विद्युत्को जडित क्षमता मुस्किलले ८ सय ५६ मेगावाट पुगेको छ, जबकि सन् २०१६ मै अधिकतम माग (पिक डिमान्ड) १ हजार ३ सय ८५ मेगावाट पुगिसकेको थियो । कुल माग आपूर्तिमा विद्युत् प्राधिकरणको उत्पादनले ३८.८४, निजी क्षेत्रले २८.४० प्रतिशत र भारतबाट आयातित बिजुलीले ३४.७६ प्रतिशत हिस्सा ओगटेको छ ।

ऊर्जा उत्पादन, प्रसारण र निर्यातमा अस्पष्ट नीति, अपर्याप्त योजना र लगानी, नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको अनुत्पादक र बोझिलो संरचना, विद्युत् खरिद र मूल्य निर्धारणका सम्बन्धमा अस्पष्ट र व्यक्तिविशेष-आयोजनाविशेषअनुसार निर्णय लिने प्रवृत्ति तथा जलविद्युत् आयोजना निर्माण तथा सञ्चालनमा तहगत अवरोध कायम रहिन्जेलसम्म सही ढंगले विद्युत् विकास होला भनेर परिकल्पनासमेत गर्न सकिन्न । र, अहिलेकै अवस्थामा (भारतीय स्वार्थअनुकूल नेपालमा कानुनी, नीतिगत र अन्य प्रशासकीय प्रबन्धहरू नभइन्जेलसम्म) भारतीय कम्पनीहरूले लाइसेन्स होल्ड गरेर राखेका आयोजनाहरू पनि बन्छन् भनेर ठोकुवा गरिहाल्न सक्ने अवस्था पनि छैन । पश्चिम सेतीमा चिनियाँ कम्पनीको अर्घल्याङ्को कथा अर्को बेग्लै छ । ८४ हजार मेगावाट जलविद्युत् विकासका ठूलूला गफ होइन, हामीलाई आउँदो १५ वर्षभित्र हुन सक्ने देशको औद्योगिक तथा पूर्वाधार विकासका लागि पर्याप्त हुने गरी १० हजार मेगावाट मात्रै विद्युत् उत्पादन गरे पनि पुग्छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/०५/१३

जल उपभोग गुरुयोजना तयार पार्दै

रमेश रावल

जिल्लाको खाँडाचक्र नगरपालिकाले जल गुरुयोजना तयार पार्न लागेको छ । वाटर एड र किर्डीक नेपालको सहयोगमा जल गुरुयोजना तयार पार्न लागेको हो ।

नगरपालिकाभित्रका ११ वटा वडामा रहेका जलहरूको खोजी गरी उनीहरूको कसरी उपभोग गर्ने भन्ने विषयमा विश्लेषण गरेर जल उपभोग नीति ल्याउन लागिएको हो ।

नगरपालिकाभित्र रहेका ५ हजार ८९ घरधुरीमध्ये केही घरधुरीमा खानेपानीको पहुँच अझै पुगेको छैन । कतिपय घरधुरीमा सिँचाइ नभएकाले समस्या रहेको नगरपालिका जलउपभोग समितिका सभे अधिकृत रेशमबहादुर शाहीले बताए । “नगरपालिकामा पानीका स्रोत धेरै छन् ।” उनले भने, “त्यसको उपभोग नहुँदा कयौँ घरधुरी पानीको पहुँच बाहिर छन् ।”

जल उपभोगका लागि नगरपालिकाभित्र खानेपानी सरसफाइ, सिँचाइ वातावरण-पर्यावरण र जल ऊर्जाशक्ति विश्लेषण गरे जलउपभोग नीति ल्याउने तयारी भएको नेपाल पत्रकार महासंघ कालिकोटका अध्यक्ष तुलाराम पाण्डेले बताए । “नगरपालिकाले ४ वटा क्षेत्र निर्धारण गरेर जल उपभोग नीति ल्याउन लागेको छ ।” उनले भने, “यो स्थानीय तहले गरेको सबैभन्दा राम्रो काम हो ।”

नगरपालिकाभरि पानीका १९३ मूल छन् त्यसमध्ये ५ वटा मूल प्रयोगमा नआएको, १२५ मूल खानेपानी सिँचाइ, ९ वटा मूल विद्युतीकरणका लागि राम्रो रहेको र ३ वटा मूल प्रयोग नै गर्न नसकिने अवस्थामा रहेको जलउपभोग समितिका सभे अधिकृत शाहीले बताए । “पानीको अझै राम्रो प्रयोग भएको छैन ।” उनले भने, “पानीको मूल प्रयोगले मात्र मानिसको जीवनस्तर माथि उठ्छ ।”

नगरपालिकामा रहेका जललाई उपभोग गरेर यहाँका स्थानीयवासीलाई सहजता पुऱ्याउने उद्देश्यले जलउपभोग नीति ल्याउने तयारी अन्तिम रूपमा पुगेकाले त्यसको कडाइपूर्वक लागू गरिने खाँडाचक्र नगरपालिकाका प्रमुख जसीप्रसाद पाण्डेले बताए । “नगरवासीको जीवनस्तर उकास्न पनि जलउपभोग नीति ल्याउन लागेका छौँ ।” उनले भने, “उपभोग नीतिलाई भरपुर प्रयोग गरिनेछ ।”

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/०५/१३

माथिल्लो त्रिशूली ३ बी को पीपीए

कृष्ण थापा

माथिल्लो त्रिशूली ३ बी जलविद्युत आयोजनाको विद्युत् खरिद बिक्री सम्झौता (पीपीए) भएको छ । नेपाल विद्युत् प्राधिकरण र नेपाल दूरसञ्चार कम्पनी लिमिटेड मुख्य प्रवर्द्धकका रूपमा आयोजना निर्माण हुन लागेको हो ।

यसको क्षमता ३७ मेगावाट रहेको छ ।

विद्युत् प्राधिकरणको तर्फबाट कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङ र आयोजना प्रवर्द्धक कम्पनीका तर्फबाट प्रबन्ध सञ्चालक मोहनप्रसाद गौतमले पीपीएम हस्ताक्षर गरेका छन् । प्राधिकरणले वर्षायाम प्रतियुनिट ४ रुपैयाँ ८० पैसा र सुख्खायाममा ८ रुपैयाँ ४० पैसाका दरले सम्झौता भएको हो ।

प्राधिकरणले मंसिर १६ देखि जेठ १५ सम्मलाई सुख्खायाम र जेठ १६ देखि मंसिर १५ सम्मलाई वर्षायाम मानेको छ ।

यो आयोजना ६० मेगावाटको माथिल्लो त्रिशूली ३ ए को 'क्यास्केड' आयोजना हो । श्री एको विद्युत् गृहबाट निकलने पानीलाई यो आयोजनाले प्रयोग गर्नेछ ।

आगामी पुसबाट निर्माण सुरु गर्ने कम्पनीका प्रबन्ध सञ्चालक गौतमले जानकारी दिए । आयोजनाले ३ वर्षमा व्यावसायिक बिजुली उत्पादन थाल्ने उनले बताए ।

उत्पादित बिजुली ३ किमि लामो प्रसारण लाइनमार्फत त्रिशूली श्री बी हब सबस्टेसनमा जोड्ने लक्ष्य रहेको छ ।

आयोजनास्थल विदुरदेखि १८ किमिको किस्पाड ५ मा रहेको छ । आयोजनाले विद्युत् उत्पादन अनुमति ०७२ जेठ २४ लिएको हो ।

श्रोत: उर्जा खबर, २०७४/०५/१३

माथिल्लो सेतीका प्रभावितलाई ७० प्रतिशत मुआब्जा बाँडियो

एक सय ४० मेगावाटको माथिल्लो सेती जालशय जलविद्युत आयोजना प्रभावित क्षेत्रका बासिन्दाका लागि छुट्ट्याइएको करिब ६७ करोड रुपैयाँमध्ये अहिलेसम्म करिब ४६ करोड ५१ लाख रुपैयाँ बाडिएको छ । यो कूल आवश्यक रकमको ७० प्रतिशत हो ।

जग्गाको मुआब्जा तथा क्षतिपूर्ति, घर-टहरा र जलाशय क्षेत्रमा पर्ने रुखविरुवाका लागि उक्त रकम छुट्ट्याइएको छ । आयोजनाबाट ७ सय ५८ घरधुरी प्रभावित हुने र करिब ३५ घर पूर्णरूपमा विस्थापित हुनेछन् ।

आयोजनाको जलाशय क्षेत्रमा १ हजार २ सय रोपनी निजी जग्गा अधिग्रहण गर्नुपर्नेछ । आयोजना निर्माण गर्ने तनहुँ हाइड्रो पावर लिमिटेडले अहिलेसम्म ८ सय ४० रोपनी मुआब्जा वितरण गरेको छ । बाँकी जग्गाको मुआब्जा स्थानीयस्तरमा गठन भएका परामर्श मञ्चको सहकार्यमा वितरण गरिने कम्पनीको प्रबन्ध सञ्चालक प्रदीपकुमार थिकेले बताए । कम्पनीले तनहुँको ब्यास नगरपालिका, रिसिङ, म्याग्देलगायत गाउँपालिकामा परामर्श मञ्च गठन गरिसकेको छ ।

आयोजनाका लागि ४ सय १९ हेक्टर सरकारी जग्गा अर्थात वन क्षेत्र अधिग्रहण गर्नुपर्नेछ । कम्पनीले २०७३ फागुन ५ देखि मुआब्जा वितरण सुरु गरेको थियो । २५ किलोमिटर क्षेत्रसम्म आयोजनाको जलाशय फैलिने अध्ययनले देखाएको छ । १ सय ४० मिटर अग्लो बाँध निर्माण हुने जालशयको लम्बाई १ सय ७५ मिटर हुनेछ ।

बाँध निर्माणपछि वातावरणीय सन्तुलन कायम गर्न नदीमा छोडिने १० प्रतिशत पानी उपयोग गरेर १.९ मेगावाटको अर्को आयोजना निर्माण गर्ने कम्पनीको योजना छ । उक्त परिमाणको बिजुली कम्पनी आफैँले ग्रामीण विद्युतीकरणको रूपमा आयोजना प्रभावित १८ गाविसमा वितरण गर्नेछ ।

बिजुली उत्पादन भएको वर्षदेखि पहिलो १० वर्षसम्म आयोजनाबाट वार्षिक करिब ५८ अर्ब ७७ करोड युनिट उत्पादन हुनेछ । त्यसपछि वार्षिक ४८ अर्ब ९९ करोड युनिट बिजुली उत्पादन हुने अध्ययनले देखाएको छ ।

ठेक्का प्रक्रियाको प्राविधिक मूल्यांकन हुँदै

कम्पनीले आयोजना निर्माण गर्न ठेकेदार छनोटका लागि प्राविधिक मूल्यांकन गरेर एसियाली विकास बैंक (एडिबी), युरोपिन इन्भेष्टमेन्ट बैंक (इआइबी) र जापान अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग नियोग (जाइका) मा पेस गरेको छ ।

पहिलो प्याकेजको एडिबी र इआइबीमा तथा दोस्रोको जाइकामा पेस गरिएको छ । त्यहाँबाट सहमति आउन बाँकी रहेको थिकेले बताए । पहिलो प्याकेजमा बाँध, जलाशयलगायत सिभिल र दोस्रोमा सुरुङ, विद्युतगृह, हाइड्रो तथा इलेक्ट्रो मेकानिकल निर्माण पर्छ ।

दाता निकायबाट सहमति आएपछि कम्पनीहरूको वित्तीय प्रस्ताव खोलिनेछ । आगामी कात्तिक दोस्रो साता (अक्टोबरसम्म) सम्म ठेकेदार छनोट गर्ने कम्पनीको योजना छ । आयोजनाको अनुमानित लागत ५० करोड ५० लाख अमेरिकी डलर अनुमान गरिएको छ । यो निर्माण अवधिको ब्याज र ग्रामीण विद्युतीकरणसहितको लागत हो । आयोजनामा सरकार, नेपाल विद्युत प्राधिकरण, एडिबी, जाइका र इआइबीको लगानी रहनेछ ।

श्रोत: गोरखापत्र, २०७४/०५/१३

जलविद्युतको लाभ प्रभावितले पनि पाउनुपर्ने

समुदायको परामर्श र सहमतिबिना निर्माण गरिने हाइड्रोपावर (जलविद्युत) र हाइटेन्सन (विद्युत् प्रसारण) लाइनलाई स्थानीयले अवरोध गर्नेभएका छन् ।

निर्वाचित जनप्रतिनिधिसहितको जिल्ला समन्वय समितिको पहिलो बैठकले भने जिल्लालाई जलविद्युत्मा नमुना जिल्ला बनाउने र यसका लागि स्थानीयसँग समन्वय गर्ने निर्णय गरेको थियो । जनप्रतिनिधिले भने प्रभावितको भेलामा गएर उनीहरूले अघि सारेको मागप्रति सहमति जनाउँदै हस्ताक्षर गरेका छन् ।

लमजुङका विकास परियोजना पीडित समुदाय नामकरण गरी सङ्घर्षमा उत्रिएका स्थानीयले ६ बुँदे घोषणापत्र जारी गरेका छन् । जथाभावी जलविद्युत् र प्रसारण लाइन निर्माण गर्दा महावपूर्ण जमिन उपयोगमा आउन नसकी समुदायको जीविका, समृद्धि, स्वास्थ्य र सुरक्षामा असर पर्ने, तारको जालोले सुन्दर जिल्ला कुरूप भई पर्यटनमा समेत नकारात्मक असर पर्ने जाने भएकाले स्थानीयसँग परामर्श र सहमतिमा एउटा मात्रै क्षमतायुक्त प्रसारण लाइन निर्माण गर्नुपर्ने माग उनीहरूले अघि सारेका छन् । अपवाद रूपमा बनाउनेपर्ने प्रसारण लाइन बनाउँदा स्थानीयको पूर्वसहमतिमा उपयोगविहीन अवस्थाका जग्गा, वन र खोला किनारबाट लानुपर्ने माग अघि सारेको छ ।

उनीहरूले कुनै पनि आयोजना निर्माण गर्दा सरकार र व्यापारिक कम्पनीले अन्तर्राष्ट्रिय श्रम सङ्गठनको महासन्धि नं. १६९ र यूएनट्रीप २००७ ले व्यवस्था गरेको आदिवासी र स्थानीय समुदायको अधिकारलाई सम्मान र कार्यान्वयन र मानव अधिकारसम्बन्धी राष्ट्रसङ्घीय सिद्धान्त २०११ लाई पूर्णरूपमा कार्यान्वयन गर्नुपर्नेमा जोड दिइएको छ । भुलभुले-मध्यमरुयाङ्दी १३२ केभी प्रसारण लाइन सङ्घर्ष समितिका अध्यक्ष प्रेमबहादुर भण्डारीले जलविद्युत्ले असर गर्ने र प्रसारण लाइनमुनि पर्ने सबै जमिनको चलनचल्तीको मूल्यमा शतप्रतिशत मुआब्जा र क्षतिपूर्ति दिनुपर्ने र सबै जग्गा तथा घर पर्नेलाई उनीहरूको सहमतिमा पुनर्वास गराउनुपर्ने बताउनुभयो ।

सरकारले पीडित परिवारलाई १० प्रतिशत मुआब्जा र क्षतिपूर्ति दिँदै आएको उनीहरूले बताएका छन् । उहाँका अनुसार प्रसारण लाइन वरपरका मानव बस्ती र तारमुनिका रुखपात, बोटबिरुवा, पशुपन्छी जनावरलाई असर पर्ने थालेका छन् । प्रभावित स्थानीयलाई परियोजनाबाट आर्जित लाभको बाँडफाँटमा न्यायोचित र उचित अंशियार बनाइनुपर्ने माग उनीहरूले अघि सारेका छन् । नयाँ परियोजनाको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार, कार्यान्वयन तथा अनुगमन गर्दा प्रभावित स्थानीयको अर्थपूर्ण सहभागितासहित सहमति लिनुपर्ने माग उनीहरूले राखेका छन् ।

गैरन्यायिक गैरकानुनी र अव्यवस्थित हाइड्रोपावर (जलविद्युत्), हाइटेन्सन लाइनबाट उत्पन्न समस्याविरुद्ध संयुक्त रूपमा शान्तिपूर्ण सङ्घर्षका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने निर्णय भएको नेपाल आदिवासी जनजाति महासङ्घ जिल्ला समन्वय परिषद्का अध्यक्ष खेमजंग गुरुडले बताउनुभयो ।

घोषणापत्रमा दोर्दी गाउँपालिकाका उपाध्यक्ष दिलबहादुर घले, वडा नं. ३ का अध्यक्ष इन्द्रजित गुरुङ, ४ का अध्यक्ष सुकबहादुर गुरुङ, कार्यापालिका सदस्य उषा गुरुङ, मस्याङ्दी गाउँपालिका वडा नं. ४ का अध्यक्ष सुमन गुरुङ, ६ का अध्यक्ष लिलाप्रसाद घले, २ का अध्यक्ष शंकर गुरुङलगायतका जनप्रतिनिधि, २२० केभी प्रसारण लाइनका पीडित महेन्द्र थापालगायत १० जना, डादी हाइड्रोपावर सरोकार समितिबाट कुलबहादुर घलेसहित १३ जना, दोर्दी करिडोरमा रवीन्द्र अधिकारीसहित १२, हिमताल हाइड्रोपावर प्रभावित स्याङ्गेका तर्फबाट रचना गुरुङसहित ६ जनालगायतले हस्ताक्षर गरेका छन् ।

जिल्लामा हाल १३२ केभीको भुलभुले-मध्यमस्याङ्दी सिङ्गल सर्किटको प्रसारण लाइन निर्माण भइसकेको छ भने मस्याङ्दी करिडोरमा २२० केभी, दोर्दी करिडोर लगायतमा प्रसारण लाइन निर्माणको तयारीमा छ । यस्तै, सानाठूला गरी राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा छवटा जलविद्युत्का विद्युत् जोडिएका छन् । छवटा जलविद्युत् आयोजना निर्माणाधीन र अन्य दर्जनौँ आयोजना निर्माणको तयारीमा छन् ।

श्रोत: गोरखापत्र, २०७४/०५/१३

अन्योलमा फस्यो बूढीगण्डकी

चिनियाँ कम्पनी गेजुवासँग गरिएको समझदारीका कारण आयोजनालाई कसरी अगाडि बढाउने भन्ने विषयमा ऊर्जा मन्त्रालयले हालसम्म ठोस निर्णय गर्न नसक्दा अन्योलता बढेको हो ।

ऊर्जा मन्त्रालयले आयोजनालाई विद्युत् उत्पादन कम्पनी मातहतमा ल्याउने बताए पनि कुनै निर्णय गरेको छैन । बूढीगण्डकी आयोजना विकास समितिको स्वामित्व हस्तान्तरणको प्रक्रियासमेत टुंगिन नसक्दा आयोजना कम्पनीको स्वामित्वमा जान सकेको छैन ।

मुआब्जा वितरण तथा स्थानीयस्तरमा गरिने कामका लागि संयोजन समिति क्रियाशील भए पनि धादिङ र गोरखा जिल्ला मालपोत र नापी कार्यालयमा यथेष्ट जनशक्तिको अभावमा सोचेजति प्रगति हुन सकेको छैन ।

ऊर्जा मन्त्रालयका अनुसार आव २०७३-७४ मा विनियोजित रु पाँच अर्ब ३३ करोड ४७ लाख ९२ हजारमध्ये रु पाँच अर्ब छ करोड ६५ लाख १० हजार खर्च भएको छ । समग्रमा वित्तीय प्रगति ९५ प्रतिशत र भौतिक प्रगति ९५ दशमलव ०२ प्रतिशत भएको छ । तर संरचनागतरूपमा प्रष्ट निर्णय नहुँदा स्थानीय प्रभावित भने समस्यामा परेका छन् ।

ऊर्जा मन्त्रालयका सहसचिव चिरञ्जीवी चटौतका अनुसार गोरखातर्फ ८९३ जनाको तीन हजार ३०४ रोपनी जग्गा सरकारको स्वामित्वमा आइसकेको छ । उक्त जग्गाका लागि रु दुई अर्ब छ करोड मुआब्जा वितरण भएको छ । यस्तै धादिङतर्फ एक हजार १०० जनाको चार हजार ९२८ रोपनीको रु दुई अर्ब ३० करोड मुआब्जा वितरण गरिएको छ । गोरखाको तत्कालीन घ्यालचोक, भुम्लिचोक, दर्बुङ तथा धादिङको सलाङ, मैदी र खरी गाविसका प्रभावितलाई मुआब्जा वितरण गरिएको छ । अन्य प्रभावित क्षेत्रको क्रमशः सूचना प्रकाशित गरी मुआब्जा वितरण गर्ने तयारीमा स्थानीय प्रशासन लागेका छन् ।

तर चिनियाँ कम्पनीसँग भएको समझदारीपछिको प्रक्रियाका बारेमा ठोस निर्णय नहुँदा आयोजना अन्योलताको भुमरीमा फस्ने पो हो कि भन्ने चिन्ताले प्रभावितलाई सताएको छ ।

गत जेठ २१, २०७४ मा तत्कालीन ऊर्जा मन्त्री जनार्दन शर्माले चिनियाँ कम्पनीसँग समझदारी पत्रमा हस्ताक्षर गर्नुभएको थियो । समझदारी पत्रअनुसार हस्ताक्षर भएको मितिले दुई हप्ताभित्र आयोजना निर्देशक समिति गठन गर्ने र त्यसमा नेपाली र चिनियाँ पक्षका पाँच-पाँचजना सदस्य मनोनयन गर्ने तथा उक्त समितिको कम्तीमा दुई महिनामा एकपटक बैठक बस्ने उल्लेख भए पनि हालसम्म समितिसमेत गठन हुन सकेको छैन । समझदारी पत्रको अवधि एक वर्षको हुने र सो अवधिभित्र तेस्रो पक्षलाई आयोजनाको कामसँग सम्बन्धित कुनै पनि ठेक्का सम्झौता गर्न नपाइने उल्लेख छ ।

ऊर्जा मन्त्री महेन्द्रबहादुर शाहीले बूढीगण्डकीसँग भएको समझदारी पत्रलगायत अन्य विषयमा आफूले अध्ययन गरिरहेको र कुनै निर्णय नगरेको बताउनुहुन्छ । उहाँले स्थानीय प्रभावितसँगको भेटघाटका क्रममा उपयुक्त निर्णय गर्ने बताउँदै आउनुभएको छ ।

तर आयोजनालाई नजिकबाट नियालिरहेका प्राविधिकले भने आयोजनाको सम्बन्धमा चिनियाँ पक्षसँग गरिएको समझदारीमा केही कानूनी र प्रक्रियागत कमजोरी भएको भन्दै सच्याउन माग गर्दै आएका छन् ।

उनीहरूले समझदारी पत्रमा सामान्य प्रचलन विपरीत कर्मचारीले नभए राजनीतिक नेतृत्वले किन हस्ताक्षर गऱ्यो ? त्यसको वैधताको जाँच कहाँ र कसरी गर्ने भन्ने विषय पहिले प्रष्टिनुपर्ने माग गर्दै आएका छन् । यस्तै रु दुई खर्ब ६० अर्ब लागतको सो आयोजना बिनाप्रतिस्पर्धा विद्युत् ऐन, २०४९ को दफा ३५ अनुसार दिन मिल्छ वा मिल्दैन भन्ने प्रश्नको पनि हल हुनुपर्ने बताउँदै आएका छन् ।

सरकारले फ्रान्सेली कम्पनी ट्याक्टवेलमार्फत तयार पारेको सम्भाव्यता अध्ययन तथा विस्तृत डिजाइन र त्यसको खर्च के हुने भन्ने प्रश्न पनि कायम रहेको छ । उक्त अध्ययनका लागि मात्रै रु दुई अर्ब खर्च भएको छ ।

ऊर्जा क्षेत्रका जानकार तथा इन्जिनियर डा नारायण चौलागाईँ सरकारले चिनियाँ कम्पनीसँग भविष्यमा हुने वित्तीय सम्झौताका कानूनी तथा नीतिगत आधार के हुने ? सार्वजनिक खरिदका लागि वित्तीय सम्झौतामा हुनुपर्ने प्रक्रियागत अवयव, पारदर्शिता, मितव्ययिता र शुद्धताको सुनिश्चितता सरकारले गर्नुपर्ने बताउनुहुन्छ ।

आयोजनाका लागि जग्गा अधिग्रहण, मुआब्जा वितरण, पुनर्वास तथा पुनःस्थापनाको व्यवस्थापन जटिल रहेको भन्ने स्वयं ऊर्जा मन्त्रालयले ठहर गरिसकेको सन्दर्भमा आयोजनालाई तत्काल अगाडि बढाउन ठोस निर्णयको आवश्यकता रहेको बूढीगण्डकी आयोजना सरोकार समितिका अध्यक्ष हरेराम ढकाल बताउनुहुन्छ ।

प्रभावित क्षेत्रका भूकम्पपीडितले घर तथा आवाससमेत बनाउन पाएका छैनन् । आयोजना बन्ला र घरबास छोडौंला भन्दै बसेकालाई समेत पछिल्लो अन्यालताले थप सास्ती दिएको उहाँको भनाइ छ ।

समझदारी पत्रमा हस्ताक्षर भएपछि चिनियाँ कम्पनीले एकपटक आयोजनास्थलको भ्रमण गरे पनि अन्य कुनै ठोस काम गरेको पाइएको छैन । रासस

श्रोत: ऊर्जा खबर, २०७४/०५/१३

‘लोडसेडिड अन्त्य गर्न एकजुट छौं’

नेपाल विद्युत प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले लोडसेडिड अन्त्यको अभियानमा ऊर्जा मन्त्रालय तथा सरोकारवाला निकाय एकजुट भएर लागेको बताएका छन् ।

मन्त्रालय तथा ऊर्जा मन्त्री महेन्द्रबहादुर शाही योजना तथा निर्देशन र समन्वयमा काम भइरहेको पनि उनले बताए । ‘विभिन्न सञ्चारमाध्यममा माननीय ऊर्जा मन्त्री, अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग र मलाई जोडी संप्रेषित समाचारप्रति मेरो गम्भीर ध्यानाकर्षण भएको छ,’ सञ्चार माध्यममा मन्त्री शाहीले असहयोग गरेको भन्ने समाचारको खण्डन गर्दै घिसिङले भने, समाचारमा कुनै सत्यता छैन ।’ ऊर्जा संकट समाधान गरी उज्यालो नेपाल निर्माण गर्ने, निर्माणाधीन जलविद्युत तथा प्रसारण/वितरण लाइनलाई तीब्रता दिने र प्राधिकरणको वित्तीय तथा प्रशासकीय सुधारमा काम भइरहेको उनले बताए । ऊर्जा क्षेत्रको पुनर्संरचना गरी आत्मनिर्भर बनाउनेलगायत काम मन्त्रीको नेतृत्वमा अघि बढिरहेकोमा उनले जोड दिए ।

हरेक काममा ऊर्जा मन्त्री, ऊर्जा सचिवलगायत मन्त्रालय तथा प्राधिकरणको सम्पूर्ण टिम एक ढिक्का भएर लागेको उनको तर्क छ ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/०५/१४

सार्दीखोला जलविद्युत् आयोजना निर्माण पूरा

माछापुच्छ्रे गाउँपालिकामा ४ मेगावाट क्षमताको सार्दीखोला जलविद्युत् आयोजनाको निर्माण पूरा भएको छ । मन्दाकिनी हाइड्रोपावरले करिब ७० करोड रुपैयाँको लागतमा आयोजना बनाएको हो ।

दुई वर्षमा सक्ने गरी ०७० असार २७ मा शिलान्यास भएर निर्माण थालिएको आयोजना झन्डै २ वर्ष ढिलो गरी निर्माणको काम सकिएको छ । आयोजनाको हेडवक्रसदेखि विद्युत्गृहसम्मको सबै उपकरण परीक्षण सम्पन्न भइसकेर केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा जोड्ने ट्रान्समिसन लाइनको टेस्टिङको काम सुरु भएको आयोजना प्रमुख देवेन्द्र केसीले बताए । ‘हालसम्म सबै परीक्षण सफल भएको छ,’ आयोजना प्रमुख केसीले भने, ‘ट्रान्समिसन लाइनको टेस्टिङपछि विद्युत् परीक्षण उत्पादन हुनेछ ।’ मन्दाकिनीका अध्यक्ष लालकृष्ण केसीका अनुसार परीक्षण उत्पादनलगत्तै विद्युत् राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोडिनेछ ।

बढीमा दुई सातामा आयोजनाको बिजुली केन्द्रीय लाइनमा जोडिने उनले बताए ।

उत्पादित बिजुली १६ किलोमिटर दक्षिण पश्चिमस्थित हेम्जाको बाँस्कोटस्थित विद्युत् प्राधिकरणको सबस्टेसनमा लगेर केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा जोडिएको छ । यसका लागि आयोजनाले करिब ३ सय पोल प्रयोगमा ल्याएको छ ।

भूकम्प, नाकाबन्दीलगायत अवरोधले निर्माण लागत केही बढेको आयोजनाले छ । स्थानीय सार्दीखोलाको पानीलाई ३ किलोमिटर पाइपको माध्यमबाट विद्युत्गृहमा पुर्याई बिजुली निकालिएको छ ।

आयोजनाले विद्युत् प्राधिकरणसँग वर्षायाममा ४ रुपैयाँ ८० पैसा र सुख्खायाममा ८ रुपैयाँ ४० पैसामा विद्युत् खरिद सम्झौता गरेको छ । आयोजनाको सम्झौता अवधि ३० वर्ष रहेको छ ।

श्रोत: राजधानी दैनिक, २०७४/०५/१४

माथिल्लो तामाकोसी उत्कृष्ट जलविद्युत् आयोजना

दुनबहादुर बुढाथोकी

विगतमा अधिकांश आयोजना राज्यस्तरमा वा विदेशी सहयोगमा निर्माण भएको पाइन्छ। वस्तुतः विसं १९६८ मा निर्मित ५ सय किलोवाटको फर्पिङ जलविद्युत् आयोजना नेपालको मात्र प्रथम आयोजना थिएन बल्की, दक्षिण एसियाकै प्रथम आयोजना थियो। अहिले उक्त आयोजना निर्माण भएको १ सय ६ वर्ष भइसकेको छ। तर जलविद्युत् उत्पादन क्षमता ९ सय ६५ मेगावाट मात्र पुगेको छ। हालसम्म ७५ जिल्लामा जलविद्युत् क्षमता पुगे पनि कुल जनसंख्याको ७४ प्रतिशतले मात्र यसको उपभोग गर्न पाएका छन्। निर्मित आयोजनामध्ये १ सय ४४ मेगावाट क्षमताको कालीगण्डकी आयोजना अहिलसम्मकै ठूलो आयोजना मानिन्छ भने ४५६ मेगावाट क्षमताको माथिल्लो तामाकोसी निर्माणाधीन आयोजनामध्येकै ठूलो आयोजना हो। २०१८ डिसेम्बरसम्म निर्माण सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएको सार्वजनिक निजी साझेदारी मोडलको अहिलेसम्मकै उत्कृष्ट आयोजना मानिएको, माथिल्लो तामाकोसी अनेक सुन्दरताको अनुपम कुन्जी हो।

माथिल्लो तामाकोसी आयोजना निर्माणपूर्व दुईवटा अध्ययन भएका थिए। २०४१ मा जापान सरकारबाट सुरु गरिएको कोसी नदी जलस्रोत विकास गुरु आयोजनाको सिलसिलामा 'टीए-६' नाम दिई १ सय १३ मेगावाटको आयोजना यसको नजिक पहिचान भएको देखिन्छ। २०५५ मा अस्ट्रेलियन नागरिक डा. क्रिस्चियन उल्हरको रोल्वालिड क्षेत्रको भौगर्भिक अध्ययन गरेका थिए। उनले रोल्वालिड जलविद्युत् आयोजनाको नामबाट पूर्व सम्भाव्यता अध्ययन गरेका थिए। उनको अध्ययनले जडित क्षमता १ सय २० मेगावाट हुने र लागत प्रतिकिलोवाट ११ सय अमेरिकी डलर हुने देखाएको थियो। तत्पश्चात एउटा अध्ययनले २५० मेगावाट र अर्को अध्ययनले ३ सय ९ मेगावाट क्षमताको आयोजना निर्माण हुने देखाएको थियो। नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले भने २०५६ बाट माथिल्लो तामाकोसीको गहन अध्ययन थालको थियो। र अहिले माथिल्लो तामाकोसीको क्षमता ४ सय ५६ मेगावाट तय भएको छ। आयोजना निर्माणार्थ २०६३ फागुन २५ मा अप्पर तामाकोसी हाइड्रो पावर लिमिटेड (यूटीकेएचपीएल) स्थापना भएको छ। सम्भावनाको उच्चतम क्षमता उपयोग हुनु माथिल्लो तामाकोसीको पहिलो सुन्दरता हो। माथिल्लो तामाकोसी आयोजनामा नेपाल विद्युत् प्राधिकरण, सञ्चयकोष, नेपाल टेलिकम नागरिक लगानीकोषजस्ता सार्वजनिक संस्थानको लगानी ५१ प्रतिशतभन्दा अधिक छ। आयोजना शतप्रतिशत आन्तरिक वित्तबाट निर्माण भइरहेको छ। नेपाली प्राविधिज्ञ र स्वदेशी श्रमिकको उच्चतम प्रयोग भइरहेको छ। निर्माण अवधिको ब्याजबाहेक ३९ अर्ब २९ करोड लागत निर्धारण भएकोमा ७० प्रतिशत ऋण (२४.७० अर्ब) र ३० प्रतिशत स्वपुँजी (१०.५१ अर्ब) उपयोग भएको छ। आयोजनामा नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको ४१ प्रतिशत, कर्मचारी सञ्चय कोषको २० प्रतिशत, दूरसञ्चार कम्पनी लिमिटेडको ६ प्रतिशत, नागरिक लगानी कोष र राष्ट्रिय बिमा संस्थानको २-२ प्रतिशत, दोलखावासी १० प्रतिशत, सर्वसाधारणको १५ प्रतिशत, ऋण प्रवाह गर्ने संस्थाहरूको ३ प्रतिशत, अप्पर तामाकोसी र प्राधिकरणका कर्मचारीको ६ प्रतिशत स्वपुँजी र सञ्चयकोषको १२ अर्ब, दूरसञ्चार कम्पनी लिमिटेडको ६ अर्ब, राष्ट्रिय बिमा संस्थान र नागरिक लगानी कोषको २-२ अर्ब ऋण लगानी गरेका छन्। नेपाल सरकारको ११.०८ अर्ब (लगानी गर्ने) ऋण लगानी गर्ने छ। ४-५ सय मेगावाटको आयोजना निर्माण गर्न विदेशी हारगुहार नगर्नु वा आयोजना निर्माणबाट प्राप्त प्रतिफल मुलुकमै रहनु माथिल्लो तामाकोसीको दोस्रो सुन्दरता हो। २७ भदौ २०६७ मा सुरु भएको आयोजना २०७२ चैतमा पूरा गर्ने लक्ष्य तय भएको थियो। १२ र २९ वैशाख २०७२ को महाभूकम्पले

आयोजनालाई अझ विलम्ब गराइदियो । आयोजना २०७५-७६ मा निर्माण सम्पन्न गर्ने गरी दुरत गतिमा कार्य भइरहेको छ । यस हिसाबले राष्ट्रिय गौरवका २१ मध्ये सबैभन्दा पहिले निर्माण सम्पन्न हुने भनिएको आयोजना हो, माथिल्लो तामाकोसी । तर कतिपय आयोजनाको विस्तृत परियोजना अध्ययन प्रतिवेदन (डीपीआर) तयार हुन सकेको छैन । कतिपयको मोडालिटी चयनमै अलमल छ । कतिपयको वित्तीय व्यवस्थाको अतोपतो छैन । जबकि माथिल्लो तामाकोसी सञ्चालनको सम्मुखमा छ । नेपाल विद्युत् प्राधिकरणबाट निर्माण भइरहेको १४ मेगावाट क्षमताको कुलेखानी तेस्रो आयोजना १० वर्षमा पूरा नहुँदा सार्वजनिक निजी साझेदारी मोडलमा निर्मित त्योभन्दा ३२ गुणा ठूलो आयोजना करिब ९ वर्षमा निर्माण सम्पन्न हुने पक्कापक्की हुनु माथिल्लो तामाकोसीको तेस्रो सुन्दरता हो ।

आकारका हिसाबले माथिल्लो तामाकोसी अहिलेसम्मकै ठूलो मानिने १ सय ४४ मेगावाट क्षमताको कालीगण्डकी परियोजनाभन्दा ३ दशमलव १६ गुणा ठूलो आयोजना हो । कुल जडित क्षमतामा यसको योगदान उल्लेखनीय रहन्छ । २०७३ फागुनसम्ममा जलविद्युत् परियोजनाबाट ९०७.६ मेगावाट, थर्मल प्लान्टबाट ५३.४ मेगावाट गरी जडित क्षमता ९ सय ६१ मेगावाट पुगेको छ । यस हिसाबले तामाकोसी आयोजना निर्माण हुनु भनेको वर्तमान क्षमतामा ५० दशमलव २४ प्रतिशत थप हुनु हो । चालू ६ वटा आयोजनाबाट ०७४-०८० को अवधिमा ७ सय ४० मेगावाट थप हुनेछ । जसमा तामाकोसीको एकल हिस्सा ६१ दशमलव ६२ प्रतिशत रहनेछ । विद्यमान क्षमतामा आयामिक योगदान पुऱ्याउनु माथिल्लो तामाकोसीको चौथो सुन्दरता हो । आयोजना निर्माण हुनु र किफायती लागतमा निर्माण हुनु फरक कुरा हुन् । जब किफायती मूल्यमा जलविद्युत् आयोजना निर्माण हुन सक्छ, तब आयोजना अर्थपूर्ण हुन सक्छ । भौगर्भिक बनावट, जग्गा अधिकरण, पहुँच मार्ग र पुलपुलेसा निर्माणको अवस्थाले लागतको निर्धारण गर्दछ । माथिल्लो तामाकोसी निर्माणार्थ मुआब्जा र पुनर्वासको खासै समस्या झेलनु नपरेको अवस्था छ । प्रारम्भिक अध्ययनले प्रतिकिलोवाट १ हजार अमेरिकी डलर निर्माण हुने देखाएको थियो । जबकि अन्य आयोजनाको न्यूनतम लागत २ हजार ५ सय अमेरिकी डलर पर्ने उल्लेख थियो । हालको लागत अनुमान निर्माण अवधिको ब्याजबाहेक ३५ अर्ब २९ करोड छ । जुन प्रति मेगावाट लागत ७ करोड ७३ लाख मात्र पर्न जान्छ । जबकि निर्माणाधीन ३० मेगावाट चमेलियाको लागत प्रतिमेगावाट ५३ करोड नाघिसकेको छ । आयोजना तीन वर्ष विलम्ब हुँदा लागत बढीमा ५० अर्ब पुग्ने विज्ञहरूको ठम्याइ छ । लागत वृद्धि हुँदा पनि प्रतिमेगावाट १० करोड ९६ लाखभन्दा अधिक पर्दैन । जबकि अर्को अत्यन्त किफायती ठानिएको बूढीगण्डकी आयोजनाको लागत प्रतिमेगावाट २१ लाख २५ अर्ब अनुमान गरिएको छ । प्रतिमेगावाट लागत अत्यन्त न्यून हुनु माथिल्लो तामाकोसीको पाँचौं सुन्दरता हो ।

माथिल्लो तामाकोसी अन्य आयोजना निर्माणका लागि मार्गदर्शक बनेको छ । जलविद्युत् आयोजना निर्माण गर्ने सीपमा निखार ल्याएको छ । सार्वजनिक निजी साझेदारी मोडलको अब्बल दर्जाको आयोजना निर्माण हुनु वा माथिल्लो तामाकोसीजस्तै अन्य आयोजना निर्माण हुने मार्गप्रशस्त हुनु माथिल्लो तामाकोसीको आठौं सुन्दरता हो । माथिल्लो तामाकोसी सुक्खा सयमा पनि दैनिक ४ घन्टा विद्युत् उत्पादन गर्न सकिने आयोजना हो । लामाबगरमा हजारौं वर्ष पहिले निर्मित प्राकृतिक बाँध माथिल्लो तामाकोसीका लागि प्राकृतिक वरदान हो । जहाँ छोटो सुरुङ मार्गबाट अग्लो वाटर हेड (८२२ मिटर ग्रेसस हेड) प्राप्त भएको छ । यही छोटो सुरुङ मार्गबाट पानी खसाली ४ सय ५६ मेगावाट जलविद्युत् उत्पादन गर्न सकिन्छ । ड्यामको उचाइ २२ मिटर, लम्बाइ ६० मिटर रहेको छ भने २.५ किमि लामो तालमा १२ लाख घनमिटर पानी जम्मा गर्न सकिन्छ । जुन दैनिक पिकिङ जलाशयका लागि उपयुक्त हो । नदीको बहाव उतारचढाव खासै नरहेको अवस्था छ । अर्थात् हिउँदको मासिक बहाव राम्रो रहेको छ । वर्षामा नदीको बालुवा सेडिमेन्ट तुलनात्मक रूपमा न्यून रहेको छ । अधिकांश संरचना भूमिगत रहेकाले बस्ती र कृषियोग्य भूमिमा

प्रभाव न्यून छ । कृषि भूमिको विनाशबिना भौगर्भिक बनावटको उच्चतम उपयोग गरी किफायती मूल्यमा जलविद्युत् उत्पादन गर्न सक्नु माथिल्लो तामाकोसीको छैठौं सुन्दरता हो । सामान्यता आयोजना निर्माण हुँदा स्थानीयवासी केही न केही त्याग गर्नुपर्छ । पुस्तौंदेखि बसोबास गर्दै आएको थातथलो गुमाउनुपर्छ । तर माथिल्लो तामाकोसी त्यसको अपवाद हो । अझ आयोजना निर्माण हुँदा सिंगटी, लामाबगर र आसपासमा आर्थिक गतिविधि मौलाएका छन् । दोलखाको सदरमुकाम चरिकोटदेखि लामाबगर ६८ किमि सडकको अलवा थुपै पुलपुलेसा निर्माण भएका छन् । प्रभावित क्षेत्रमा प्रवर्द्धकबाट शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी आयोजनालगायत आयआर्जनमूलक परियोजना विकास गरिएका छन् ।

प्रभावित क्षेत्रका प्रत्येक प्रतिघरधुरीले कम्तीमा पनि ७० कित्ता सेयर प्राप्त गरेका छन् । आयोजना निर्माण हुँदा स्थानीय अर्थतन्त्र उठान हुन्छ, आयोजना निर्माणमा स्थानीवासीले अवरोध होइन, सहयोग गर्नुपर्छ भनेर सन्देश प्रवाह गर्नु माथिल्लो तामाकोसीको, सातांै सुन्दरता हो । माथिल्लो तामाकोसी आयोजना निर्माण हुँदा आन्तरिक सीप, प्राविधिक ज्ञान र व्यवस्थापकीय क्षमतामा निखार आएको छ । जसरी सार्वजनिक निजी मोडलमा निर्मित २२.१ मेगावाट क्षमताको चिलिमे आयोजनाको सफलताले २७०.०३ मेगावाट क्षमताका स्यान्जेन, रसुवागढी मध्यभोटेकोसी आयोजना र चिलिमे इन्जिनियरिड एन्ड सर्भिसको जन्म दिएको छ । त्यसैगरी माथिल्लो तामाकोसीको सफल कार्यान्वयनले योभन्दा ठूला आयोजना स्वदेशी श्रम, प्रविधि र पुँजीमा निर्माण गर्न आँट पैदा गर्ने छ । निसन्देहः माथिल्लो तामाकोसी अन्य आयोजना निर्माणका लागि मार्गदर्शक बनेको छ । जलविद्युत् आयोजना निर्माण गर्ने सीपमा निखार ल्याएको छ । सार्वजनिक निजी साझेदारी मोडलको अब्बल दर्जाको आयोजना निर्माण हुनु वा माथिल्लो तामाकोसीजस्तै अन्य आयोजना निर्माण हुने मार्ग प्रशस्त हुनु माथिल्लो तामाकोसीको आठौं सुन्दरता हो ।

श्रोत: १२खरी इट्कम्, २०१४/०५/१४

किन अन्योलमा फस्यो बूढीगण्डकी ?

सरकारले राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाका रूपमा राखेको बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजनाको वित्तीय र भौतिक प्रगति ९० प्रतिशतमाथि रहे पनि चिनियाँ कम्पनीसँग गरिएको समझदारीका कारण अन्योल बढेर गएको छ । चिनियाँ कम्पनी गेजुवासँग गरिएको समझदारीका कारण आयोजनालाई कसरी अगाडि बढाउने भन्ने विषयमा ऊर्जा मन्त्रालयले हालसम्म ठोस निर्णय गर्न नसक्दा अन्योल बढेको हो ।

ऊर्जा मन्त्रालयले आयोजनालाई विद्युत् उत्पादन कम्पनी मातहतमा ल्याउने बताए पनि कुनै निर्णय गरेको छैन । बूढीगण्डकी आयोजना विकास समितिको स्वामित्व हस्तान्तरणको प्रक्रियासमेत टुंगिन नसक्दा आयोजना कम्पनीको स्वामित्वमा जान सकेको छैन ।

मुआब्जा वितरण तथा स्थानीयस्तरमा गरिने कामका लागि संयोजन समिति क्रियाशील भए पनि धादिङ र गोरखा जिल्ला मालपोत र नापी कार्यालयमा यथेष्ट जनशक्तिको अभावमा सोचेजति प्रगति हुन सकेको छैन ।

ऊर्जा मन्त्रालयका अनुसार आव २०७३-७४ मा विनियोजित पाँच अर्ब ३३ करोड ४७ लाख ९२ हजारमध्ये पाँच अर्ब ६ करोड ६५ लाख १० हजार खर्च भएको छ । समग्रमा वित्तीय प्रगति ९५ प्रतिशत र भौतिक प्रगति ९५ दशमलव ०२ प्रतिशत भएको छ । तर संरचनागत रूपमा प्रष्ट निर्णय नहुँदा स्थानीय प्रभावित भने समस्यामा परेका छन् ।

ऊर्जा मन्त्रालयका सहसचिव चिरञ्जीवी चटौतका अनुसार गोरखातर्फ ८९३ जनाको तीन हजार ३०४ रोपनी जग्गा सरकारको स्वामित्वमा आइसकेको छ । उक्त जग्गाका लागि दुई अर्ब छ करोड मुआब्जा वितरण भएको छ । यस्तै धादिङतर्फ एक हजार १०० जनाको चार हजार ९२८ रोपनीको दुई अर्ब ३० करोड मुआब्जा वितरण गरिएको छ । गोरखाको तत्कालीन घ्यालचोक, भुम्लिचोक, दर्बुङ तथा धादिङको सलाङ, मैदी र खरी गाविसका प्रभावितलाई मुआब्जा वितरण गरिएको छ । अन्य प्रभावित क्षेत्रको क्रमशः सूचना प्रकाशित गरी मुआब्जा वितरण गर्ने तयारीमा स्थानीय प्रशासन लागेका छन् ।

तर चिनियाँ कम्पनीसँग भएको समझदारीपछिको प्रक्रियाका बारेमा ठोस निर्णय नहुँदा आयोजना अन्योलताको भुमरीमा फस्ने पो हो कि भन्ने चिन्ताले प्रभावितलाई सताएको छ ।

गत जेठ २१, २०७४ मा तत्कालीन ऊर्जा मन्त्री जनार्दन शर्माले चिनियाँ कम्पनीसँग समझदारी पत्रमा हस्ताक्षर गर्नुभएको थियो । समझदारी पत्रअनुसार हस्ताक्षर भएको मितिले दुई हप्ताभित्र आयोजना निर्देशक समिति गठन गर्ने र त्यसमा नेपाली र चिनियाँ पक्षका पाँच पाँचजना सदस्य मनोनयन गर्ने तथा उक्त समितिको कम्तीमा दुई महिनामा एकपटक बैठक बस्ने उल्लेख भए पनि हालसम्म समितिसमेत गठन हुन सकेको छैन । समझदारी पत्रको अवधि एक वर्षको हुने र सो अवधिभित्र तेस्रो पक्षलाई आयोजनाको कामसँग सम्बन्धित कुनै पनि ठेक्का सम्झौता गर्न नपाइने उल्लेख छ ।

ऊर्जा मन्त्री महेन्द्रबहादुर शाहीले बूढीगण्डकीसँग भएको समझदारी पत्रलगायत अन्य विषयमा आफूले अध्ययन गरिरहेको र कुनै निर्णय नगरेको बताउँछन् । उनले स्थानीय प्रभावितसँगको भेटघाटका क्रममा उपयुक्त निर्णय गर्ने बताउँदै आएका छन् ।

तर आयोजनालाई नजिकबाट नियन्त्रितरहेका प्राविधिकले भने आयोजनाको सम्बन्धमा चिनियाँ पक्षसँग गरिएको समझदारीमा केही कानूनी र प्रक्रियागत कमजोरी भएको भन्दै सच्याउन माग गर्दै आएका छन् ।

उनीहरूले समझदारी पत्रमा सामान्य प्रचलन विपरीत कर्मचारीले नभए राजनीतिक नेतृत्वले किन हस्ताक्षर गरियो, त्यसको वैधताको जाँच कहाँ र कसरी गर्ने भन्ने विषय पहिले प्रष्टिनुपर्ने माग गर्दै आएका छन् । यस्तै दुई खर्ब ६० अर्ब लागतको सो आयोजना बिनाप्रतिस्पर्धा विद्युत् ऐन, २०४९ को दफा ३५ अनुसार दिन मिल्छ वा मिल्दैन भन्ने प्रश्नको पनि हल हुनुपर्ने बताउँदै आएका छन् ।

सरकारले फ्रान्सेली कम्पनी ट्याक्टवेलमार्फत तयार पारेको सम्भाव्यता अध्ययन तथा विस्तृत डिजाइन र त्यसको खर्च के हुने भन्ने प्रश्न पनि कायम रहेको छ । उक्त अध्ययनका लागि मात्रै दुई अर्ब खर्च भएको छ ।

ऊर्जा क्षेत्रका जानकार तथा इन्जिनियर नारायण चौलागाईँ सरकारले चिनियाँ कम्पनीसँग भविष्यमा हुने वित्तीय सम्झौताका कानूनी तथा नीतिगत आधार के हुने, सार्वजनिक खरिदका लागि वित्तीय सम्झौतामा हुनुपर्ने प्रक्रियागत अवयव, पारदर्शिता, मितव्ययिता र शुद्धताको सुनिश्चितता सरकारले गर्नुपर्ने बताउँछन् ।

आयोजनाका लागि जग्गा अधिग्रहण, मुआब्जा वितरण, पुनर्वास तथा पुनःस्थापनाको व्यवस्थापन जटिल रहेको भन्ने स्वयं ऊर्जा मन्त्रालयले ठहर गरिसकेको सन्दर्भमा आयोजनालाई तत्काल अगाडि बढाउन ठोस निर्णयको आवश्यकता रहेको बूढीगण्डकी आयोजना सरोकार समितिका अध्यक्ष हरेराम ढकाल बताउँछन् ।

प्रभावित क्षेत्रका भूकम्पपीडितले घर तथा आवाससमेत बनाउन पाएका छैनन् । आयोजना बन्ला र घरबास छोडौंला भन्दै बसेकालाई समेत पछिल्लो अन्यायताले थप सास्ती दिएको उनको भनाइ छ ।

समझदारी पत्रमा हस्ताक्षर भएपछि चिनियाँ कम्पनीले एकपटक आयोजनास्थलको भ्रमण गरे पनि अन्य कुनै ठोस काम गरेको पाइएको छैन । रासस

श्रोत: उर्जा खबर, २०१४/०५/१४

४० मेगावाटकाे सुपर न्यादीले उत्पादन अनुमतिपत्र पायो

व्युत विकास विभागले लमजुडस्थित ४०.२७ मेगावाटको सुपर न्यादी जलविद्युत आयोजना निर्माण गर्न उत्पादन अनुमतिपत्र प्रदान गरेको छ ।

सिउरी न्यादी पावर प्रालिले निर्माण गर्ने आयोजनाको बुधबार अनुमतिपत्र दिइएको हो । कम्पनीले अनुमतिपत्र लिन गत बिहीबार विभागमा आवेदन दिएको थियो ।

विद्युत ऐन, २०४९ को दफा ४ को उपदफा २ र नियमावली २०५० को नियम १७ अनुसार कम्पनीका नाममा अनुमतिपत्र जारी गरिएको विभागले जनाएको छ । निर्माण अवधिसहित ३५ वर्षका लागि कम्पनीले आयोजनाको अनुमति पाएको छ ।

आयोजना गत जेठ १९ गते विद्युत खरिद सम्झौता (पिपिए) भएको थियो । बर्खाका ६ महिना प्रतियुनिट ४.८० रुपैयाँ र हिउँदका ६ महिना ८.४० रुपैयाँमा पिपिए भएको छ । आयोजनाले विद्युत उत्पादनपछि ८ वर्षसम्म वार्षिक ३ प्रतिशतका दरले मूल्य वृद्धि पाउनेछ ।

अबको ३ महिनाभित्र वित्तीय व्यवस्थापन गरेर निर्माण सुरु गर्ने कम्पनीको तयारी गरेको छ । काम सुरु भएको ५ वर्षमा निर्माण पूरा गर्ने लक्ष्य राखिएको छ ।

आयोजनाको बाँध तथा विद्युतगृह बाँहुनडाँडा गाविसमा निर्माण हुनेछ । विद्युतगृहमा २२ मेगावाटका २ टर्बाइन जडान हुने कम्पनीले जानकारी दिएको छ । ६ अर्ब ७६ करोड २० लाख रुपैयाँ लागत अनुमान गरिएको आयोजनाबाट वार्षिक २३५.७६ गिगावाट घन्टा विद्युत उत्पादन हुनेछ ।

उत्पादित विद्युत आयोजनास्थल बाहुनडाँडादेखि ११ किलोमिटर दूरीको तारी खुना १३२ केभी सबस्टेसनमा जोडिनेछ । सबस्टेसनसम्मको प्रसारण लाइन कम्पनीले आफैले निर्माण गर्नेछ ।

श्रोत: नागरीक, २०१४/०५/१५

तनहुँ जलविद्युत् आयोजनालाई जग्गाको हदबन्दी छुट

सरकारले तनहुँ सेती जलविद्युत् आयोजनाका लागि आवश्यक पर्ने जग्गा प्राप्त गर्न लाग्दै आएको हदबन्दी छुट दिएको छ।

भूमिसुधार मन्त्रालयको गत साउन ३१ गतेको निर्णयअनुसार आयोजनालाई १९ हजार ६०० रोपनी जग्गा लिन हदबन्दी छुट दिने निर्णय गरेको हो। कूल १४० मेगावाट क्षमताको सो आयोजना हाल ठेकेदार छनोटको प्रक्रियामा रहेको छ।

जग्गा प्राप्त ऐन, २०३४ अनुसार १५० रोपनीभन्दा बढी जग्गा राख्न र आवश्यक जग्गा लिन नपाइने व्यवस्था रहँदै आएको थियो। मन्त्रपरिषदले थप १९ हजार ४५० रोपनी जग्गा खरिद गरी १९ हजार ६०० रोपनी जग्गाको हदबन्दी छुट दिइएको भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालयले जनाएको छ।

आयोजनाले पहुँचमार्ग निर्माण, आवास गृह तथा कार्यालय भवन, प्रसारण लाइन निर्माण डुबान क्षेत्रलगायतमा प्रयोग हुने जग्गामा हदबन्दी छुट पाएको हो। भूमिसम्बन्धी ऐन, २०२१ ले पहाडी क्षेत्रमा ७५ रोपनीभन्दा बढी जग्गा राख्न नपाउने व्यवस्था गरेको छ। तर, सरकारले तोकिएका उद्योगलाई आवश्यक पर्ने जग्गामा हदबन्दी छुट दिने सक्ने व्यवस्था छ।

यस्तै आयोजनाले जग्गाको हदबन्दीको छुट पाए पनि वन क्षेत्रको जग्गा प्रयोग सम्बन्धी निर्णय हुन सकेको छैन। आयोजनाका लागि ४१९ हेक्टर वन क्षेत्रको जग्गा प्रयोग गर्नुपर्ने आयोजना प्रमुख प्रदीपकुमार थिकेले जानकारी दिए।

सरकारको पछिल्लो निर्णयअनुसार आयोजनाको स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन (इआइए) र प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण (आइइई) प्रतिवेदनका आधारमा हदबन्दी छुट दिएको हो। इआइए र आइइई प्रतिवेदनअनुसार, आयोजनाको मुख्य संरचना र प्रसारण लाइन निर्माणका लागि क्रमशः १९ हजार ५०० र १०० रोपनी जग्गा आवश्यक पर्ने थिकेले बताए।

प्रवेश मार्ग, आवास गृह तथा कार्यालय भवन निर्माणका लागि १५० रोपनी जग्गा यसअघि नै आयोजनाको नाममा आइसकेको छ। आयोजनाले जलशायबाट डुब्ने जग्गा र त्यसमा रहेका घर, गोठ, टहरा फलफूल तथा रुखबिरुवाको मुआब्जा तथा क्षतिपूर्ति वितरण गरिरहेको छ।

मुआब्जा तथा क्षतिपूर्तिका लागि रु ६७ करोड अनुमान गरिएकोमा हालसम्म रु ४७ करोड वितरण भइसकेको आयोजनाले जनाएको छ। जिल्ला मालपोत कार्यालय तनहुँले डुबान क्षेत्रका लागि अधिग्रहण गरिएको जग्गाको कित्ताकाट गरी कम्पनीको नाममा नामसारी गरिरहेको सो आयोजनाका सूचना अधिकृत सचेन गौतमले जानकारी दिए।

आयोजना निर्माणका लागि स्थानीय तहमा सहजीकरण गर्न आयोजना प्रभावित तनहुँका चारै तहमा स्थानीय परामर्श मञ्च गठन भइसकेको छ। मञ्चमार्फत आयोजना निर्माणका क्रममा स्थायीरूपमा आउने गुनासाको दर्ता तथा सुनुवाइ सही सूचना प्रभावितसमक्ष पुगेको सुनिश्चित गर्ने, आयोजना र प्रभावितबीचको सम्पर्क कायम हुने विश्वास आयोजनाको छ।

सन् २०२२ भित्र काम सक्ने लक्ष्य राखिएको उक्त आयोजना निर्माणका लागि ठेकेदार कम्पनी छनोट प्रक्रियामा छ। कात्तिक दोस्रो साताभित्र ठेकेदार छनोट गर्ने र त्यसपछि निर्माण शुरू गर्ने लक्ष्य छ। ठेकेदार कम्पनीले पेश गरेको

प्राविधिक प्रस्तावको मूल्यांकन गरी सहमतिका आयोजनामा सहूलितपूर्ण ऋण प्रवाह गर्ने एशियाली विकास बैंक र जापान अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग नियोग (जाइका)मा पठाइएको छ । उनीहरुले सहमति दिएपछि वित्तीय प्रस्ताव खोलिने आयोजनाले जनाएको छ।

पहिलो प्याकेजमा नदी फर्काउने, बाँधलगायतका संरचना निर्माणका काम राखिएका छन् । दोस्रो प्याकेजमा सुरुङ, विद्युत् गृह निर्माण र हाइड्रोमेकानिकल तथा इलेक्ट्रोमेकानिकल उपकरण आपूर्ति, जडान तथा सञ्चालनलगायतका काम राखिएका छन् । आयोजनाको अनुमानित लागत ५० करोड ५० लाख अमेरिकी डलर छ । सो लागत निर्माण अवधिको ब्याज र ग्रामीण विद्युतीकरणसहितको हो ।

आयोजनामा सरकार, नेपाल विद्युत् प्राधिकरण, एशियाली विकास बैंक (एडिबी), जापान अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग नियोग (जाइका) र युरोपेली बैंकको लगानी रहनेछ । रमेश लम्साल/रासस

श्रोत: नागरीक, २०७४/०५/१५

उद्योगधन्दामा विद्युत् महसुल बढ्दैन : ऊर्जामन्त्री शाही

सरकारले तत्काल उद्योगधन्दामा विद्युत्को महसुल नबढाउने भएको छ ।

ऊर्जामन्त्री महेन्द्रबहादुर शाहीले उद्योगधन्दामा तत्काल विद्युत्को महसुल नबढाउने र उद्योगी व्यवसायीलाई कुनै अप्ठ्यारो नपारिने बताए ।

नेपाल उद्योग परिसङ्घका पदाधिकारीसँग विहीबार ऊर्जा मन्त्रालयमा भएको भेटमा ऊर्जामन्त्री शाहीले भने, 'विद्युत् महसुल वृद्धि गर्ने निर्णय तत्काल कार्यान्वयन हुँदैन । उद्योगी व्यवसायी ढुक्क भए हुन्छ ।'

उनले उत्पादनमुखी आत्मनिर्भर अर्थतन्त्रको विकासका लागि विद्युत् उत्पादनमा तीव्रता दिनुपर्ने र त्यसमा निजी क्षेत्रले लगानीमा बढवा दिनुपर्ने र सरकारको कामकारबाहीलाई सहयोग गर्नुपर्नेमा जोड दिए ।

उद्योग परिसङ्घका पदाधिकारीले औद्योगिक क्षेत्रमा विद्युत्को महसुल बढाइए उद्योगधन्दा धरासयी हुने भएकाले यो निर्णय कार्यान्वयन नगर्न माग गरेका थिए । नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले विद्युत् महसुल निर्धारण आयोगमा पठाएको प्रस्तावमा औद्योगिक क्षेत्रमा ६६ प्रतिशतसम्म विद्युत् महसुल वृद्धि गर्ने प्रस्ताव गरेको छ ।

महसुल वृद्धि गरिए यो अहिलेसम्मकै अप्रिय निर्णय हुने उद्योगी व्यवसायीको भनाइ छ । उनीहरूले औद्योगिक क्षेत्रमा डेडिकेटेड पावर फिडर आवश्यक भएको पनि मन्त्री शाहीलाई जानकारी गराएका थिए । भेटमा सहभागी उद्योग परिसङ्घका अध्यक्ष हरिभक्त शर्माले सरकारको उज्यालो नेपालको अभियानले उद्योगी व्यवसायीलाई खुशी तुल्याएको र विद्युत्को क्षेत्रमा लगानीका लागि आफूहरूसमेत तयार रहेको बताए । रासस

श्रोत: कारोबार, २०७४/०५/१५

भारतलाई बर्सेनि ७२ करोड विद्युत् महसुल भुक्तानी

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले विद्युत् महसुलवापत भारतलाई बर्सेनि ७२ करोड रुपैयाँ बुझाउँदै आएको छ । प्राधिकरणको नेपालगन्ज वितरण केन्द्रमार्फत भारतलाई विद्युत् महसुल भुक्तानी गरिँदै आएको हो । नेपालमा विद्युत् उपयोग गरेवापत जति रकम संकलन गरिए पनि भारतलाई भने ७० करोड रुपैयाँदेखि बढी महसुल बर्सेनि बुझाउनै पर्ने अवस्था रहेको नेपालगन्ज वितरण केन्द्रले जनाएको छ । कतिपय ग्राहकले विद्युत् चोरी गर्ने र महसुल नबुझाउने गर्दा वार्षिक रूपमा यहाँ त्यति रकम संकलन नहुने हुँदा बर्सेनि विद्युत् प्राधिकरणले ठूलो घाटासमेत ब्यहोर्दै आएको वितरण केन्द्र प्रमुख उमेशकुमार झाले बताए । वितरण केन्द्रले हाल नेपालगन्जका लागि भारतको २० मेगावाट विद्युत् प्रयोग गर्दै आएको छ भनेगत केही समय यता नेपालको पनि २० मेगावाट विद्युत् प्रयोग हुँदै आएको वितरण केन्द्र प्रमुख झाले जानकारी दिए । नेपालले भारतलाई प्रतियुनिट १० रुपैयाँ २६ पैसाका दरले विद्युत् महसुल बुझाउँदै आएको छ । नेपालगन्ज क्षेत्रमा ४० मेगावाट विद्युत् आवश्यक रहेको प्राधिकरणले जनाएको छ । यसैबीच विद्युत् महसुल नबुझाउने ग्राहकप्रति कठोर बन्दै नेपाल विद्युत् प्राधिकरण वितरण केन्द्र नेपालगन्जले महसुल नबुझाउने ५८७ जना ग्राहकको विद्युत् लाइन काटेर १ करोड ३२ लाख २१ हजार रुपैयाँ असुल गरेको छ । यी ग्राहकबाट ७२ लाख २० हजार चुहावट रकमसमेत असुली गरिएको वितरण केन्द्रका लेखा अधिकृत केशरबहादुर ठाडाले बताए । उनले अघिल्लो आर्थिक वर्षको तुलनामा आव ०७३/७४ मा लाइन काटेर धेरै रकम असुली भएको जनाए । लामो समयसम्म विद्युत् महसुल नबुझाउने ग्राहकको लाइन काटेर महसुल असुलउपर गरिएको हो । वितरण केन्द्रले एक वर्षको अवधिमा २ लाख २० हजार युनिट चुहावट विद्युत्बाट ४२ लाख ८४ हजार १०२ रुपैयाँ असुल गरेको छ । विद्युत् चुहावट नियन्त्रण दल परिचालन गरेर विद्युत् प्राधिकरणले बाँकेका विभिन्न स्थानमा लुकीछिपी विद्युत् प्रयोग गर्नेलाई नियन्त्रणमा लिई जरिवाना र महसुल असुलउपर गरेको जनाएको छ ।

श्रोत: अभियान, २०७४/०५/१५

१४० मेगावाटको तनहुँ जलविद्युत् आयोजनालाई जग्गाको हदबन्दीमा छुट

सरकारले तनहुँ सेती जलविद्युत् आयोजनाका लागि आवश्यक पर्ने जग्गा प्राप्त गर्न लाग्दै आएको हदबन्दी छुट दिएको छ । भूमिसुधार मन्त्रालयको गत साउन ३१ गतेको निर्णयअनुसार आयोजनालाई १९ हजार ६ सय रोपनी जग्गा लिन हदबन्दी छुट दिने निर्णय गरेको हो । कूल १ सय ४० मेगावाट क्षमताको सो आयोजना हाल ठेकेदार छनोटको प्रक्रियामा रहेको छ ।

जग्गा प्राप्ति ऐन, २०३४ अनुसार १ सय ५० रोपनीभन्दा बढी जग्गा राख्न र आवश्यक जग्गा लिन नपाइने व्यवस्था रहँदै आएको थियो । मन्त्रपरिषदले थप १९ हजार ४ सय ५० रोपनी जग्गा खरीद गरी १९ हजार ६ सय रोपनी जग्गाको हदबन्दी छुट दिइएको भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालयले बताएको छ ।

आयोजनाले पहुँचमार्ग निर्माण, आवास गृह तथा कार्यालय भवन, प्रसारण लाइन निर्माण डुबान क्षेत्रलगायतमा प्रयोग हुने जग्गामा हदबन्दी छुट पाएको हो । भूमिसम्बन्धी ऐन, २०२१ ले पहाडी क्षेत्रमा ७५ रोपनीभन्दा बढी जग्गा राख्न नपाउने व्यवस्था गरेको छ । तर, सरकारले तोकिएका उद्योगलाई आवश्यक पर्ने जग्गामा हदबन्दी छुट दिने सक्ने व्यवस्था छ ।

यस्तै आयोजनाले जग्गाको हदबन्दीको छुट पाए पनि वन क्षेत्रको जग्गा प्रयोग सम्बन्धी निर्णय हुन सकेको छैन । आयोजनाका लागि ४ सय १९ हेक्टर वन क्षेत्रको जग्गा प्रयोग गर्नुपर्ने आयोजना प्रमुख प्रदीपकुमार थिकेले जानकारी दिए । सरकारको पछिल्लो निर्णयअनुसार आयोजनाको स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (इआइए) र प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण (आइईई) प्रतिवेदनका आधारमा हदबन्दी छुट दिएको हो । इआइए र आइईई प्रतिवेदनअनुसार, आयोजनाको मुख्य संरचना र प्रसारण लाइन निर्माणका लागि क्रमशः १९ हजार ५ सय र सय रोपनी जग्गा आवश्यक पर्ने थिकेले बताए ।

प्रवेश मार्ग, आवास गृह तथा कार्यालय भवन निर्माणका लागि १ सय ५० रोपनी जग्गा यसअघि नै आयोजनाको नाममा आइसकेको छ । आयोजनाले जलशायबाट डुब्ने जग्गा र त्यसमा रहेका घर, गोठ, टहरा फलफूल तथा रुखबिरुवाको मुआब्जा तथा क्षतिपूर्ति वितरण गरिरहेको छ । मुआब्जा तथा क्षतिपूर्तिका लागि रु. ६७ करोड अनुमान गरिएकामा हालसम्म रु.४७ करोड वितरण भइसकेको आयोजनाले बताएको छ । जिल्ला मालपोत कार्यालय तनहुँले डुबान क्षेत्रका लागि अधिग्रहण गरिएको जग्गाको कित्ताकाट गरी कम्पनीको नाममा नामसारी गरिरहेको सो आयोजनाका सूचना अधिकृत सचेन गौतमले जानकारी दिए ।

आयोजना निर्माणका लागि स्थानीय तहमा सहजीकरण गर्न आयोजना प्रभावित तनहुँका चारै तहमा स्थानीय परामर्श मञ्च गठन भइसकेको छ । मञ्चमार्फत आयोजना निर्माणका क्रममा स्थायीरूपमा आउने गुनासाको दर्ता तथा सुनुवाइ सही सूचना प्रभावितसमक्ष पुगेको सुनिश्चित गर्ने, आयोजना र प्रभावितबीचको सम्पर्क कायम हुने विश्वास आयोजनाको छ ।

सन् २०२२ भित्र काम सक्ने लक्ष्य राखिएको उक्त आयोजना निर्माणका लागि ठेकेदार कम्पनी छनोट प्रक्रियामा छ । कात्तिक दोस्रो साताभित्र ठेकेदार छनोट गर्ने र त्यसपछि निर्माण शुरु गर्ने लक्ष्य छ । ठेकेदार कम्पनीले पेश गरेको प्राविधिक प्रस्तावको मूल्याङ्कन गरी सहमतिका आयोजनामा सहूलितपूर्ण ऋण प्रवाह गर्ने एशियाली विकास बैङ्क र जापान अन्तरराष्ट्रिय सहयोग नियोग (जाइका)मा पठाइएको छ । उनीहरूले सहमति दिएपछि वित्तीय प्रस्ताव खोलिने आयोजनाको भनाई छ ।

पहिलो प्याकेजमा नदी फर्काउने, बाँधलगायतका संरचना निर्माणका काम राखिएका छन् । दोस्रो प्याकेजमा सुरुङ, विद्युत् गृह निर्माण र हाइड्रोमेकानिकल तथा इलेक्ट्रोमेकानिकल उपकरण आपूर्ति, जडान तथा सञ्चालनलगायतका काम राखिएका छन् । आयोजनाको अनुमानित लागत ५० करोड ५० लाख अमेरिकी डलर छ । सो लागत निर्माण अवधिको ब्याज र ग्रामीण विद्युतीकरणसहितको हो । आयोजनामा सरकार, नेपाल विद्युत् प्राधिकरण, एडिबी, जाइका र युरोपेली बैङ्कको लगानी रहनेछ ।

रासस

श्रोत: अभियान, २०७४/०५/१५

१३.६ मेगावाटको थापाखोला जलविद्युत् आयोजनाबाट परीक्षण उत्पादन शुरु

मुस्ताङको थासाङ गाउँपालिका-१ टुकुचेमा निर्माण भएको थापाखोला जलविद्युत् आयोजनाले परीक्षण उत्पादन शुरु गरेको छ । माउण्ट कैलाश इनर्जी प्रालिले निर्माण गरेको १३ दशमलव ६ मेगावाट क्षमताको आयोजनाले विद्युत् उत्पादन शुरु गरेको हो । परीक्षण सफल भएपछि उत्पादित विद्युत् केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा जोडिने आयोजनाका साइट व्यवस्थापक सुदीप खड्काले बताए ।

“बाँध, सुरुङ, फोरवे, पेनस्टक, पावरहाउस निर्माण र उपकरण जडान सकिएपछि परीक्षण उत्पादन शुरु गरेका हौं” खड्काले भने, “भदौ अन्तिममा केन्द्रीय लाइनमा बिजुली जोड्ने तयारी छ ।” आयोजनाले उत्पादित विद्युत् केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा जोड्ने टुकुचेदेखि म्याग्दीको दानासम्म प्रसारण लाइन र दुईओटा सवस्टेशन बनाएको छ । कोवाङ र दानामा सवस्टेशन बनाएको हो । यो आयोजना धौलागिरि क्षेत्रमा हालसम्म सञ्चालन भएकामध्ये दोस्रो ठूलो हो ।

चार वर्षमा आयोजना निर्माण पूरा भएको हो । टुकुचे हिमालको फेदीमा बाँध रहेको आयोजनाको एक हजार ८ सय ३३ मिटर सुरुङ र ७ सय ५० मिटर लामो पाइपमार्फत पानीलाई टर्बाइनमा खसालिएको छ । बेनी-जोमसोमसडकको टुकुचेखण्डभन्दा करीब ५ सय मिटरभित्र आयोजनाको विद्युत्गृह छ ।

आयोजना निर्माणस्थल भौगोलिकरूपमा विकट क्षेत्रमा अवस्थित छ । रू.दुई अर्ब ५६ करोडको लागतमा आयोजना निर्माण भएको प्रबन्ध निर्देशक भरत खड्काले जानकारी दिए । भौगोलिक विकटता, प्राविधिक पक्ष परिवर्तन हुनु, भूकम्प, नाकाबन्दीका कारण अनुमान गरेकोभन्दा रू.१२ करोड लागत बढेको कम्पनीले बताएको छ । भूकम्प, नाकाबन्दी र बैसरीको पहिरो तथा बेगखोलाको बाढीका कारण निर्माण सामग्री आपूर्तिमा समस्या हुँदा निर्माण अवधि एक वर्षपछि धकेलिएको प्रबन्ध निर्देशक खड्काले बताए ।

आयोजनाले सर्वसाधारणका लागि रू. २२ करोड ५० लाख बराबरको २२ लाख ५० हजार कित्ता शेयर निष्कासन गर्ने बताएको छ । शेयर निष्कासनका लागि कम्पनीले बिक्री प्रबन्धकमा एनआइबीएल क्यापिटल मार्केट्ससँग सम्झौता गरेको छ । थापाखोलाबाट उत्पादित विद्युत् म्याग्दी हुँदै केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा जोडिने भएकाले म्याग्दीमा भइरहेको अनियमित विद्युत् आपूर्तिको समस्या समाधान हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

मिलनचोक सवस्टेशनको क्षमताले माग धान्न नसकेर तथा पर्वत—बागलुङ क्षेत्रमा प्रसारण लाइनमा खराबी आउँदा विद्युत् कटौती हुने समस्या थापाखोला जोडिएपछि समाधान हुने नेपाल विद्युत् प्राधिकरण बेनी शाखाको भनाई छ । हाल चार एमभिए क्षमताको ट्रान्सफर्मर रहेको मिलनचोक सव स्टेशनमा आठ एमभिए क्षमताको ट्रान्सफर्मर जडानको तयारी भइरहेको बताउँदै केन्द्रका प्रमुख सीताराम

शाहले थापाखोलाको विद्युत् केन्द्रीय प्रसारणमा जोडिएपछि म्याग्दीमा विद्युत् आपूर्ति सहज हुने
जानकारी दिए । रासस

श्रोत: कारोबार, २०७४/०५/१५

ऊर्जा उत्पादन गरी व्यापारघाटा कम सकिने

विज्ञहरूले पर्याप्त विद्युत् उत्पादन गरेर निर्यात गर्न सके नेपालको व्यापारघाटा कम गर्न सकिने सुझाव दिएका छन् ।

नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघले बिहीबार काठमाडौंमा गरेको आर्थिक वृद्धिका लागि भरपर्दो ऊर्जा तथा पूर्वाधारमा लगानी विषयक कार्यक्रममा सहभागी विज्ञहरूले ऊर्जा तथा पूर्वाधारमा लगानीसँगै उत्पादन बढाएर व्यापारघाटा कम गर्न सकिने बताएका हुन् ।

भारतसँगको आयात निर्यातको अनुपात करिब १३:१ रहेको कहालीलाग्दो अवस्थामा अन्य वस्तु उत्पादन गरेर यो अन्तर घटाउन नसक्ने भन्दै विज्ञहरूले नेपालको तुलनात्मक लाभको क्षेत्रको रूपमा समेत परिभाषित ऊर्जा क्षेत्रको विकासमा राष्ट्रको सम्पूर्ण ध्यान जानुपर्ने सुझाव दिए ।

करिब ४२ हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्न सकिने पछिल्लो अध्ययनले देखाए पनि मात्र ८ सयको हाराहारीमा ऊर्जा उत्पादन हुनु चिन्ताको विषय भएको भन्दै विज्ञहरूले ऊर्जा उत्पादनकोे सम्भाव्यताको अधिकतम दोहन हुनुपर्नेमा जोड दिए ।

कार्यक्रममा महासंघका उपाध्यक्ष उमेशलाल श्रेष्ठले विद्युत् ऊर्जा विकासमा अब ढिला गर्न नहुनेमा जोड दिए । आर्थिक विकासका लागि आवश्यक ऐन कानून पारित हुँदै गएको, राजनीतिक अस्थिरता पनि विस्तारै हट्दै गएको र स्थानीय निर्वाचनसमेत भइसकेकाले अब नेपालमा लगानी गर्न अन्तर्राष्ट्रिय लगानीकर्ता तथा दातृ निकायलाई आग्रह गरे ।

महासंघका कोषाध्यक्ष एवं जलस्रोतविद् ज्ञानेन्द्रलाल प्रधानले नेपालमा लगानीको अवस्था ः ऊर्जा र पूर्वाधार विषयक कार्यपत्र प्रस्तुत गर्दै राज्यले अगाडि बढाएका विद्युत्का राष्ट्रिय गौरवका आयोजना निर्धारित समयभित्रै सम्पन्न गर्न सरकारलाई चनाखो बन्न सुझाव दिए ।

कार्यक्रममा विश्व बैंक, केपीएमजी भारत र विद्युत् प्राधिकरणका प्रतिनिधि तथा उर्जा विज्ञलगायतका सरोकारवालाहरूले उर्जासम्बन्धी विश्वको परिदृश्य प्रस्तुत गर्दै नेपालको सम्भाव्यतालाई यथार्थतामा रुपान्तरण गर्नुपर्नेमा जोड दिएका थिए ।

श्रोत: उर्जा खबर, २०१४/०५/१५

पश्चिम सेती आयोजना, थ्रि-गोर्जेजले ७ महिनापछि जेभिए अनुमोदन गर्यो

७ सय ५० मेगावाटको पश्चिम सेती जलाशय जलविद्युत आयोजना निर्माणको जिम्मा पाएको चीनको थ्रि-गोर्जेज कर्पोरेशनले संयुक्त कम्पनी खोल्नेबारेको 'संयुक्त उपक्रम सम्झौता (ज्वाइन्ट भेन्चर एग्रीमेन्ट- जेभिए)' अनुमोदन गरेको छ ।

नेपाल विद्युत प्राधिकरण र थ्रि-गोर्जेजको सहायक कम्पनी सिडब्लुई इन्भेष्टमेन्ट कर्पोरेशनबीच २०१३ माघ ३ गते जेजिएमा हस्ताक्षर भएको थियो । चिनियाँ कम्पनीले उक्त सम्झौता ७ महिनापछि अनुमोदन गरेको हो ।

प्राधिकरणले भने सम्झौता भएको दुई दिनपछि अर्थात २०१३ माघ ५ गते नै सञ्चालक समितिबाट अनुमोदन गरेको थियो । सञ्चालक समितिले मंगलबार जेभिए अनुमोदन गरेको कम्पनी स्रोतले जानकारी दियो ।

लगानी बोर्डका प्रवक्त उत्तमभक्त वाग्लेले भने चिनियाँ कम्पनीले जेभिए अनुमोदन भएको मौखिक जानकारी मात्रै आएको बताए । 'मौखिक तथा अनौपचारिक जानकारी आएको छ तर बोर्डमा औपचारिक कागजात आएको छैन,' उनले बिहीबार **ऊर्जा खबर**सँग भने, 'अनुमोदन भएको भए कागजात आउला ।' कम्पनी स्रोतका अनुसार जेभिए अनुमोदन भएको सक्कल कागजात आगामी सोमबारसम्म बोर्डमा पेस हुनेछ । दुवै पक्षले जेभिए अनुमोदन गरेपछि अब प्राधिकरण र सिडब्लुईको संयुक्त कम्पनी खोल्ने बाटो खुला भएको छ ।

चिनियाँ कम्पनीले सम्भाव्यता अध्ययन गरी अायाोजना ६ सय मेगावाटमा निर्माण गर्न सकिने प्रस्ताव पेस गरेको थियो । नदीमा पानीको बहाव घट्टै गएकाले ६ सय मेगावाटभन्दा बढी क्षमतामा आयोजना निर्माण गर्न नसकिने चिनियाँ कम्पनीको निष्कर्ष छ । तर, सरकारले क्षमता घटाउन नपाइने बताएकाे छ ।

लगानी खोज्ने नाममा १७ वर्ष अस्ट्रेलियाको स्नोड्रि माउन्टेन इन्जिनियरिङ कर्पोरेशन (स्मेक) ले ओगटेको आयोजनाको अनुमतिपत्र सरकारले २०६८ मा खारेज गरेको थियो ।

चाइना थ्रि-गोर्जेजसँग पहिलो पटक सन् २०१२ फेब्रुअरीमा समझदारी हुँदा सन् २०१४ भित्र निर्माण सुरु गरी २०१८ मा पूरा गर्ने लक्ष्य थियो । एकल निर्णयबाट आयोजना दिइएको भन्ने विरोधपछि सिडब्लुईसँग दोस्रो समझदारी भएको थियो । समझदारीमा आयोजना सन् २०२० भित्र पूरा गर्ने लक्ष्य छ ।

जेभिए स्वीकृतपछि एसपिभी (स्पेसियल पर्पस भेइकल) बन्छ । यो नै आयोजना निर्माण गर्ने नयाँ कम्पनी हुन्छ । 'पश्चिम सेती हाइड्रो पावर लिमिटेड' गठन गर्न भने दुवै पक्ष तयार छन् ।

समझदारी अनुसार प्राधिकरणको २५ र चिनियाँ कम्पनीको ७५ प्रतिशत लगानी रहने प्रावधान छ । प्राधिकरणले स्वपूँजी राख्न नसके चिनियाँ कम्पनीले नै 'चिनियाँ एक्जिम बैंक'बाट सहूलियत ऋण उपलब्ध गराउन सहयोग गर्ने प्रतिबद्धता जनाएको थियो ।

चिनियाँ एक्जिम बैंकबाट सहयोग प्राप्त नभए सरकारले नै प्राधिकरणले राख्नुपर्ने लगानी राखिदिने सहमति छ । संयुक्त कम्पनीले नै आयोजनाको विस्तृत अध्ययन, वित्तीय स्रोत जुटाउने लगायत काम गर्नेछ ।

आयोजना निर्माण गर्न करिब ३ वर्षअघि नै संयुक्त कम्पनी खोलेर काम सुरु गर्ने भनिएको थियो । लगानी बोर्डको २०७१ चैत ३० को १७औँ बैठकले चिनियाँ कम्पनी र प्राधिकरणको संयुक्त कम्पनी खोल्ने निर्णय गरेको थियो ।

७५ प्रतिशत लगानी चिनियाँ कम्पनीको भए पनि त्यसबाट १० प्रतिशत सेयर स्थानीयलाई छुट्ट्याउनुपर्ने समझदारी छ । साथै सुदूरपश्चिम क्षेत्रको विद्युतीकरणका लागि १ सय ५० मेगावाट बिजुली उपलब्ध गराउन त्यतिबेला कम्पनी सहमत भएको थियो ।

श्रोत: नेपाल समाचारपत्र, २०७४/०५/१५

थापाखोला जलविद्युतको परीक्षण उत्पादन, २२ करोडको शेयर खुल्ने

मुस्ताङको थासाङ गाउँपालिका-१ टुकुचेमा निर्माण भएको थापाखोला जलविद्युत् आयोजनाले परीक्षण उत्पादन शुरु गरेको छ ।

माउन्ट कैलाश इनर्जी प्रालिले निर्माण गरेको १३.६ मेगावाट क्षमताको आयोजनाले विद्युत् उत्पादन शुरु गरेको हो । परीक्षण सफल भएपछि उत्पादित विद्युत् केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा जोडिने आयोजनाका साइट व्यवस्थापक सुदीप खड्काले बताउनुभयो ।

“बाँध, सुरुङ, फोरवे, पेनस्टक, पावरहाउस निर्माण र उपकरण जडान सकिएपछि परीक्षण उत्पादन शुरु गरेका हौं” खड्काले भन्नुभयो “भदौ अन्तिममा केन्द्रीय लाइनमा बिजुली जोड्ने तयारी छ ।”

आयोजनाले उत्पादित विद्युत् केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा जोड्ने टुकुचेदेखि म्याग्दीको दानासम्म प्रसारण लाइन र दुईवटा सबस्टेशन बनाएको छ । कोवाङ र दानामा सबस्टेशन बनाएको हो । यो आयोजना धौलागिरि क्षेत्रमा हालसम्म सञ्चालन भएकामध्ये दोस्रो ठूलो हो ।

चार वर्षमा आयोजना निर्माण पूरा भएको हो । टुकुचे हिमालको फेदीमा बाँध रहेको आयोजनाको एक हजार ८३३ मिटर सुरुङ र ७५० लामो पाइपमार्फत पानीलाई टर्बाइनमा खसालिएको छ । बेनी-जोमसोमसडकको टुकुचेखण्डभन्दा करिब ५०० मिटरभित्र आयोजनाको विद्युत्गृह छ ।

आयोजना निर्माणस्थल भौगोलिकरूपमा विकट क्षेत्रमा अवस्थित छ । रु दुई अर्ब ५६ करोडको लागतमा आयोजना निर्माण भएको प्रबन्ध निर्देशक भरत खड्काले जानकारी दिनुभयो । भौगोलिक विकटता, प्राविधिक पक्ष परिवर्तन हुनु, भूकम्प, नाकाबन्दीका कारण अनुमान गरेकोभन्दा रु १२ करोड लागत बढेको कम्पनीले जनाएको छ ।

भूकम्प, नाकाबन्दी र बैसरीको पहिरो तथा बेगखोलाको बाढीका कारण निर्माण सामग्री आपूर्तिमा समस्या हुँदा निर्माण अवधि एक वर्षपछि धकेलिएको प्रबन्ध निर्देशक खड्काले बताउनुभयो ।

आयोजनाले सर्वसाधारणका लागि रु २२ करोड ५० लाख बराबरको २२ लाख ५० हजार कित्ता शेयर निष्काशन गर्ने जनाएको छ । शेयर निष्काशनका लागि कम्पनीले बिक्री प्रबन्धकमा एनआइबीएल क्यापिटल मार्केट्ससँग सम्झौता गरेको छ ।

थापाखोलाबाट उत्पादित विद्युत् म्याग्दी हुँदै केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा जोडिने भएकाले म्याग्दीमा भइरहेको अनियमित विद्युत् आपूर्तिको समस्या समाधान हुने अपेक्षा गरिएको छ । मिलनचोक सबस्टेशनको क्षमताले माग धान्न नसकेर तथा पर्वत-बागलुङ क्षेत्रमा प्रसारण लाइनमा खराबी आउँदा विद्युत् कटौती हुने समस्या थापाखोला जोडिएपछि समाधान हुने नेपाल विद्युत् प्राधिकरण बेनी शाखाले जनाएको छ ।

हाल चार एमभिए क्षमताको ट्रान्सफर्मर रहेको मिलनचोक सब स्टेशनमा आठ एमभिए क्षमताको ट्रान्सफर्मर जडानको तयारी भइरहेको बताउँदै केन्द्रका प्रमुख सीताराम शाहले थापाखोलाको विद्युत् केन्द्रीय प्रसारणमा जोडिएपछि म्याग्दीमा विद्युत् आपूर्ति सहज हुने जानकारी दिनुभयो । रासस